

secretarie
singel 250-256
1016 AB amsterdam
telefoon (020) 552.9111

Aan geadresseerde

behandelend ambtenaar

W. v. Zee
afdeling

O&S/SIC
telefoon

552.3645

nummer

BI 86/128/7

uw brief

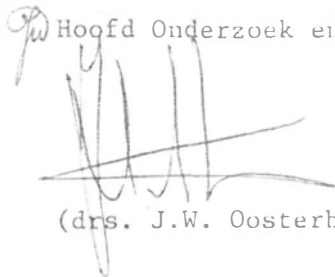
onderwerp

bijlagen

datum 6 juni 1986

Hierbij heb ik het genoegen u de rapportage "Onderzoek Project Surinaamse en Antilliaanse randgroepjongeren in Amsterdam" aan te bieden.

Voor eventuele nadere informatie kunt u zich wenden tot mw. drs. L.M. Monsels, tel. 552.2462 of drs. R. Bless, tel. 552.2460.

 Hoofd Onderzoek en Statistiek,

(drs. J.W. Oosterbaan)

ONDERZOEK PROJECT
SURINAAMSE EN ANTILLIAANSE
RANDGROEPJONGEREN IN AMSTERDAM

Bestuursinformatie,
Afdeling Onderzoek en Statistiek,
Singel 250, 1016 AB Amsterdam.

mei 1986

VOORWOORD

In het kader van het ontwikkelingsbeleid met betrekking tot allochtone randgroepjongeren worden door het Ministerie van WVC middelen beschikbaar gesteld voor experimentele projecten met een looptijd van drie jaar.

De doelstellingen en randvoorwaarden van de op te zetten projecten zijn vastgelegd in de notitie 'Beschrijving Projecten Allochtone Randgroepjongeren' van mei 1985* (zie bijlage 2). In een vervolgotitie van 25 juni 1985 zijn door het Ministerie van WVC nadere criteria gesteld ten aanzien van de locatie van bedoelde projecten, waarbij is voorgesteld om in Amsterdam een project te starten voor Surinaamse en Antilliaanse randgroepjongeren. De Gemeente Amsterdam, bij monde van de afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling (J.V.O.), heeft op 11 september 1985 de Minister laten weten in principe met dit voortel in te stemmen. De Gemeente heeft daarbij aangetekend, dat men geen heil ziet in een gecombineerd project voor Surinaamse en Antilliaanse randgroepjongeren, dat voor een afzonderlijk project voor Antillianen aanvullende financiering beschikbaar moet komen, dat een project voor Surinaamse jongeren in de Bijlmer gelocaliseerd moet zijn en dat de projecten pas gestart kunnen worden na een door het Ministerie mede te financieren vooronderzoek (doelgroepanalyse). De Minister van WVC heeft op 5 december 1985 laten weten hiermee in te stemmen.

Met betrekking tot dit vooronderzoek heeft de afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling op 20 februari 1986 de afdeling Bestuursinformatie, Onderzoek en Statistiek verzocht op korte termijn een voorstel te doen voor een uit te voeren doelgroepanalyse, die uiterlijk 1 juni 1986 gereed dient te zijn.

Dit voorstel (zie bijlage 3) is op 10 maart 1986 voorgelegd aan en goedgekeurd door de Wethouder Jeugdzaken en Volksontwikkeling. Gezien de korte tijdsspanne waarin het onderzoek uitgevoerd diende te worden zijn meerdere (deels externe) onderzoekers en onderzoeksbureau's ingeschakeld. Vanwege de opdrachtgever (de Wethouder J.V.O.) werd het onderzoek begeleid door een begeleidingscommissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de afdelingen Jeugdzaken en Volksontwikkeling, Sociale Zaken, Maatschappelijke en Gezondheidszorg en Bestuursinformatie. De projectleiding lag in handen van de afdeling Bestuursinformatie/Onderzoek en Statistiek, hetgeen betekent dat de Wethouder Bestuursinformatie verantwoordelijk is voor de eindrapportage.

Hoofd Onderzoek en Statistiek

Drs. J.W. Oosterbaan

De samenstelling van het onderzoeksteam was als volgt:

- . I. Amesz (UvA, Antropologisch- Sociologisch Centrum);
- . R. Bless (afdeling Bestuursinformatie, Onderzoek en Statistiek).
- . L. Maduro (UvA, Antropologisch- Sociologisch Centrum);
- . I. Rustveld (afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling);
- . L. Sansone (UvA, Antropologisch- Sociologisch Centrum);
- . P. de Savornin Lohman (Bureau Van Dijk & Van Soomeren BV);

De samenstelling van de begeleidingscommissie was:

- . Z. Berdowski (afdeling Bestuursinformatie);
- . D. de Frenne (afdeling Maatschappelijke en Gezondheidszorg);
- . P. van Groningen (afdeling Sociale Zaken);
- . L. Monsels (afdeling Bestuursinformatie);
- . H. Rasterhof (afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling);
- . A. Visser (Bureau Jeugdzaken en Volksontwikkeling).

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1 - 2
2	RANDGROEPJONGEREN EN RANDGROEPJONGERENWERK	3 - 19
2.1	Autochtone randgroepjongeren	4
2.2	Allochtone randgroepjongeren	11
2.3	Het RGJ-werk voor autochtone RGJ	16
2.4	Verschillen tussen het autochtone en het Surinaams/Antilliaans RGJ-werk	18
3	DE LOKALE SITUATIE: DOELGROEPEN	20 - 41
3.1	Antilliaanse jongens in Amsterdam	21
3.2	Surinaamse jongens in de Bijlmermeer	28
3.3	Surinaamse en Antilliaanse meisjes	37
4	HET LOKALE DRAAGVLAK	43 - 69
4.1	Inleiding	43
4.2	Antillianen in Amsterdam	45
4.3	Surinaamse/Antilliaanse meisjes	49
4.4	De Bijlmermeer	52
4.5	De infra-structuur van voorzieningen in de Bijlmermeer	56
5	CONCLUSIES	70 - 77
5.1	Korte samenvatting van het voorafgaande	70
5.2	Bestuurlijk-organisatorische randvoorwaarden en uitgangspunten	75
6	AANBEVELINGEN	78 - 88
6.1	Enkele kanttekeningen vooraf	78
6.2	Doelstellingen van het experimentele project	80
6.3	Doelrealisering	81
6.4	Organisatievorm	86
6.5	Externe randvoorwaarden	87
6.6	Samenvatting	88

BIJLAGEN

1 INLEIDING

1.1 Doelstelling en opzet van het vooronderzoek

In bijlage 3 is het onderzoeksvoorstel integraal opgenomen. Hieronder wordt alleen kort ingegaan op de voornaamste uitgangspunten van het onderzoek.

Het plegen van een doelgroepanalyse, in de zin van een meer diepgaande analyse van de objectieve situatie van (en de subjectieve beleving daarvan door) de doelgroepen, is binnen de gestelde termijn niet haalbaar. De projecten zelf zullen informatie met betrekking tot bovenstaande factoren moeten opleveren. Het Ministerie van WVC schrijft ten dien einde aan de projecten een ontwikkelingskarakter toe: de projecten worden mede gezien als een analysemethode (handelingsonderzoek).

Het vooronderzoek waarover hier gerapporteerd wordt heeft daarom een meer 'verkenkend' karakter, met name gericht op verkenning van de locale (on)mogelijkheden tot het opzetten van één of meer projecten.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Welke projecten die voldoen aan de ministeriële voorwaarden ten aanzien van doelgroep(en), inhoud, organisatievorm, gemeentelijke prioriteit en ontwikkelingskarakter, kunnen worden opgezet voor Surinaamse randgroepjongeren in de Bijlmermeer, respectievelijk voor Antilliaanse randgroepjongeren eventueel elders in Amsterdam?

Voorts is gekozen voor een gefaseerde opzet:

In de eerste fase van het onderzoek (die met deze rapportage afgesloten wordt) zijn vanuit een drietal invalshoeken de mogelijkheden tot het opzetten van één of meer projecten verkend, hetgeen heeft geresulteerd in een aantal aanbevelingen omtrent een op te zetten project.

De tweede fase van het onderzoek zal volgen op de bestuurlijke besluitvorming en goedkeuring door WVC en bestaat uit veldwerk gericht op het toetsen van de projectvoorstellen aan de 'markt'.

De eerste fase

De centrale onderzoeksvraag is vanuit een aantal -in elkaars verlengde liggende- perspectieven benaderd, te weten:

- . Ten aanzien van doelgroepen: op basis van statistisch materiaal en informatie van lokale ervaringsdeskundigen is een globale inventarisatie gemaakt van (potentiële) doelgroepen voor de op te zetten projecten;
- . ten aanzien van de inhoud: op basis van schriftelijk materiaal en interviews met betrokkenen is informatie ingewonnen over elders lopende projecten, die mogelijk relevant zijn ten aanzien van de beoogde doelgroep(en);
- . ten aanzien van de organisatie: door middel van interviews met lokale deskundigen en andere betrokkenen (vertegenwoordigers van lokale categorale organisaties) en gesprekken met beleidsmedewerkers is de lokale infrastructuur van voorzieningen geïnventariseerd en geëvalueerd (op haar inhoudelijke en organisatorische 'draagkracht').

De op deze wijze -door middel van literatuuronderzoek en interviews- verzamelde gegevens werden in een zestal bijeenkomsten van het onderzoeksteam en de begeleidingscommissie besproken en geïnterpreteerd.

Deze -kwalitatieve- benadering resulteerde in:

- . een eerste globale doelgroepbeschrijving;
- . een kwalitatieve beoordeling van de lokale voorzieningenstructuur;
- . een nadere precisering van de inhoudelijke en bestuurlijk-organisatorische en randvoorwaarden voor het opzetten van de experimentele projecten;
- . een aantal aanbevelingen over de inhoudelijke en organisatorische invulling van deze projecten.

1.2 De opbouw van dit rapport

In de bovenstaande volgorde is het onderzoeksverslag ook opgebouwd, na een algemene inleidende beschouwing over het begrip 'randgroepjongeren' en de ontwikkeling van het randgroepjongerenwerk (hoofdstuk 2) wordt achtereenvolgens stilgestaan bij de potentiële doelgroepen van een experimenteel project (hoofdstuk 3) en bij de lokale infrastructuur van categorale en algemene voorzieningen (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 worden de voorgaande hoofdstukken kort samengevat en wordt een aantal aanvullende inhoudelijke en bestuurlijk-organisatorische randvoorwaarden geformuleerd. In het slothoofdstuk (6) wordt een aantal concrete aanbevelingen gedaan omtrent een in de Bijlmermeer op te zetten geïntegreerd project ten bate van Surinaamse en Antilliaanse randgroepjongeren.

2 RANDGROEPJONGEREN EN RANDGROEPJONGERENWERK

Het begrip 'randgroepjongeren' (hierna afgekort tot RGJ) kan vanuit drie perspectieven bekeken worden.

Ieder perspectief levert een andere invulling van het begrip RGJ op. In de eerste plaats is er de -vrij theoretische- discussie in de uitvoerende en de beleidssfeer over de formele definitie van het begrip RGJ. Op basis van welke typerende kenmerken kan men RGJ onderscheiden van 'gewone' jongeren? is hier het centrale thema. Ten tweede kan de 'traditionele klandizie' van het RGJ-werk tot uitgangspunt genomen worden: met welke groepen jongeren heeft men in de praktijk van het (formele of informele) RGJ-werk te maken? Tenslotte is er de maatschappelijke beeldvorming over RGJ in het veld, onder beleidsmakers en onder het bredere publiek. Deze beeldvorming lijkt zich te concentreren rond een beperkt aantal thema's: drugs- c.q. alcoholmisbruik, agressie en (kleine) criminaliteit.

Uiteraard staan de drie perspectieven op RGJ niet los van elkaar. De publieke opinie en de ervaringen in het 'veld' beïnvloeden beslissingen op beleidsniveau. Andersom beïnvloeden beleidsbeslissingen weer de praktijk van het RGJ-werk en de maatschappelijke beeldvorming rond RGJ.

Bovendien is geen van de drie perspectieven op RGJ statisch: jongeren zelf veranderen (modes, stijlen) en de doelgroepen in het RGJ-werk zijn altijd enigszins aan verschuiving onderhevig geweest. Mede daardoor zijn ook de beleidsontwikkeling en de maatschappelijke beeldvorming ten aanzien van RGJ altijd in beweging (hoewel soms minder dan sommigen zouden wensen).

In de volgende paragraaf wordt apart aandacht besteed aan de drie -onderling verstrengelde- perspectieven die tezamen het spanningsveld vormen waarbinnen definities van RGJ tot stand (blijven) komen. Daarbij zal eerst de aandacht met name gericht zijn op autochtone (blanke) RGJ (paragraaf 2.1), vervolgens zal ingegaan worden op de vraag hoe (definities van) allochtone RGJ zich verhouden tot (definities van) blanke RGJ (paragraaf 2.2).

In de daarop volgende paragrafen wordt kort ingegaan op de ontwikkelingen binnen het autochtone RGJ-werk (paragraaf 2.3) en op de verschillen tussen het blanke en het Surinaamse/Antilliaanse* RGJ-werk (paragraaf 2.4).

*= In dit inleidende hoofdstuk spreken we korthedshalve van Surinamers en Antillianen (hierna te noemen: Sur/Ant) als één groep. Dit is in feite niet correct: het gaat om twee verschillende groepen. Bij nadere analyse van de doelgroepen worden beide groepen wel apart besproken.

2.1 Autochtone RGJ

2.2.1 Formele definities

Begin 70er jaren dook het begrip RGJ op in kringen van werkers en beleidsmakers in de (jeugd-)welzijnssector. Het begrip diende als een voorlopige aanduiding van 'problematische' groepen jongeren, die niet of nauwelijks door de gevestigde (jongeren)voorzieningen werden bereikt. Sinds de term RGJ zo'n tien jaar geleden algemeen ingang vond is er een energieke discussie gaande over de exacte kenmerken, achtergronden en omvang van de groep RGJ. De belangrijkste participanten aan deze discussie waren enerzijds rijks- en lokale overheden, anderzijds welzijnswerkers, jongerenwerkers en andere betrokkenen op uitvoerend niveau (hierna kortheidshalve aangeduid als P.I.: Particulier Initiatief).

Rijksoverheden (het politieke niveau), de gemeentelijke overheid en het P.I. zaten -en zitten- vanaf het begin op verschillende stoelen in de discussie. Op het politieke niveau bekeek men het probleem in eerste instantie met name vanuit overwegingen van sturing van maatschappelijke ontwikkelingen. Zorg over de problematisch verlopende toetreding van tot dan toe 'vreemde' jongeren in de bestaande welzijnsvoorzieningen en handhaving van de openbare orde zijn op politiek niveau de belangrijkste thema's.

Het P.I. signaleerde dat bepaalde groepen jongeren buiten de boot dreigden te vallen, zowel in maatschappelijk opzicht (slechte perspectieven wat betreft opleiding, werk etc.) als wat betreft het bereik door bestaande welzijnsvoorzieningen. Gevestigde welzijns- en zorgvoorzieningen werden door deze jongeren niet bezocht en de reguliere jongerenvoorzieningen (buurt- en clubhuiswerk) bleken niet in staat om deze vaak zeer problematische groep effectief op te vangen. De discussie over de RGJ had voor het P.I. primair de functie om te komen tot de institutionalisering van een nieuwe doelgroep en werksoort.

De gemeentelijke overheid nam tussen deze twee 'polen' een middenpositie in: in Amsterdam zaten de afdelingen Jeugdzaken, Volksgezondheid en Sociale Zaken meestal wat meer op de lijn van het P.I., de afdeling Algemene Zaken meer op die van het politieke niveau (ordehandhaving).

Het verschil in 'behoeften' van de discussiepartners leidde tot verschillende invullingen van het begrip RGJ. Terwijl vanuit het politieke niveau de nadruk lag (en ligt) op problemen rond 'maatschappelijk ongewenst' gedrag als criminaliteit en vandalisme, lag voor het P.I. de nadruk meer op de structurele achterstandspositie van RGJ en op persoonlijkheidskenmerken als passiviteit, consumptiviteit en geringe frustratietolerantie.

Hierbij dient opgemerkt dat de politiek en het P.I. nooit diametraal tegen over elkaar hebben gestaan; het gaat om accentverschillen. Als men de WVC-notitie 'Beschrijving Projecten Allochtone Randgroep-jongeren' (zie bijlage 2) en de nota's van het LSR* naast elkaar legt dan blijkt er in grote lijnen overeenstemming te bestaan over de kenmerken van RGJ.

In de bovengenoemde WVC-nota is de volgende definitie van RGJ te vinden:

" (RGJ zijn) jongeren van 15 tot 24 jaar, die meestal op verschillende terreinen van het maatschappelijk leven met achterstand te kampen hebben en die door de bestaande voorzieningen niet of onvoldoende worden bereikt. Het betreft jongeren voor wie de natuurlijke verbanden en maatschappelijke instituties onvoldoende functioneren. De meervoudige achterstand is als volgt te herkennen:

- . het opleidingsniveau van de jongeren is laag. Het percentage voortijdig schoolverlaters onder hen is hoog;
- . de positie op de arbeidsmarkt is slecht. Veel van de RGJ behoren tot de harde kern van de langdurig werkloze jongeren;
- . vaak zijn er problemen met wonen: dikwijls is er sprake van slechte gezinsomstandigheden;
- . RGJ maken zonedig vrijwel geen gebruik van sociale, medische en psychiatrische voorzieningen;
- . het grootste deel van de RGJ is in contact (geweest) met politie en Justitie;
- . RGJ hebben veelal problemen met een zinvolle vrijetijds-besteding.

Ten gevolge van de achterstand op de vele gebieden geraken RGJ aan de rand van de samenleving."

Het LSR voegt in haar nota 'Voorwaarden voor randgroepenwerk' (LSR, Utrecht, juni 1985) nog de volgende twee achterstandsfactoren toe:

- . sociale omgeving: normale sociale contacten met de omgeving (familie, vrienden etc.) ontbreken of zijn ernstig verstoord. Bovendien is de sociale omgeving (gezin, buurt) waaruit RGJ meestal voortkomen op zich al gekenmerkt door maatschappelijke achterstand ('asociaal');
- . een slechte inkomenspositie (meestal uitkering), gepaard aan een te ruim bestedingpatroon. Veel RGJ verkeren daardoor in financiële problemen (hoge schuldenlast).

*= Het LSR (Landelijk Steunpunt Randgroepjongeren) is een steunfunctie ten bate van RGJ en RGJ-werk. Zij behartigt belangen van RGJ in het algemeen en heeft ten aanzien van het RGJ-werk een coördinerende en ondersteunende functie.

Daarnaast benadrukt het LSR de volgende punten.

- . Er is bij RGJ sprake van een meervoudige en met elkaar samenhangende achterstelling op de 8 genoemde zgn. 'leefbaarheidsgebieden', met andere woorden: alléén problemen met geld of op school maakt een jongere nog niet tot RGJ.
- . Deze RGJ worden door bestaande instanties en instellingen 'weggeprogrammeerd': zij 'kunnen' en/of 'mogen' geen gebruik maken van bestaande voorzieningen op genoemde terreinen.
- . De achtergestelde positie van RGJ is veelal historisch bepaald: RGJ komen meestal voort uit de traditionele 'laagste lagen' van onze samenleving.
- . RGJ ontwikkelen, om zich staande te houden in de samenleving, overlevingsstrategieën die niet aansluiten bij de heersende maatschappelijke normen en waarden en die niet leiden tot een positieverbetering van de groep. Problemen uiten zich in verschillende stijlen van 'onaangepast' gedrag: van vormen van verzet tot alcohol- en/of drugsgebruik en apathie.

De bovenstaande opsomming van de 8 leefbaarheidsgebieden* heeft als voordeel dat het begrip RGJ geoperationaliseerd wordt, een nadeel is echter dat er geen of weinig verklarende waarde aan gehecht kan worden. Een dergelijke opsomming kan niet verklaren waarom bepaalde jongeren met problemen op deze terreinen wel 'echte' randgroepen worden, maar anderen (bijvoorbeeld veel meisjes) niet.

Uit de hoek van (bepaalde) uitvoerende werkers in het RGJ-werk wordt overigens kritiek uitgeoefend op de formele definitie die het LSR hanteert. Het beschrijven van RGJ in termen van een aantal punten waarop individuele (groepen) jongeren als het ware gescoord kunnen worden, wordt door hen niet als een erg gelukkige keuze ervaren. In de optiek van deze critici maakt de RGJ-problematiek integraal onderdeel uit van een bredere problematiek van de laagste arbeidersklasse en/of van een bepaalde 'verpauperde' arbeidersbuurt (zie bijv. Heydelberg en van Loggem, 1986). Ook in de invulling die deze critici aan het begrip RGJ geven (nl. veel nadruk op de 'historische wortels' van het RGJ-gebeuren) blijven de typische kenmerken en omstandigheden van de 'nieuwe armen' en de allochtone RGJ buiten beeld.

*= Sinds kort hanteert de LSR een meer uitgebreide definitie van RGJ. Daarbij wordt ten aanzien van de 8 leefbaarheidsgebieden niet alleen aandacht besteed aan de objectieve situatie maar ook aan:

- . de beleving van die situatie door de RGJ en de zelf ontwikkelde 'oplossingsstrategieën';
- . de (on)mogelijkheden van de RGJ om hun positie op zo'n gebied te verbeteren (LSR, sept. 1985).

2.1.2 Feitelijk bereikte groepen in het RGJ-werk

In de praktijk van het RGJ-werk spelen -net als overigens in de publieke opinie- zichtbare gedragsuitingen een belangrijke rol. Het RGJ-werk speelt zich in de praktijk vrijwel geheel af rond de 'zware jongens' (geen meisjes dus), die luidruchtig zijn, veel drinken en/of tegen heroïnegebruik aanhangen, die betrokken zijn bij niet- of semi-professionele vormen van criminaliteit en die (meestal) uit arbeidersbuurten en -milieu's komen met een traditionele 'culture of poverty' achtergrond.

Deze traditionele 'laagste laag' -de bijna exclusieve kern van het gevestigde RGJ-werk- omvat meestal noch de 'nieuwe armen' noch de niet-blanke RGJ die (vaak via geheel andere wegen) tot de rand van de samenleving zijn gaan behoren.

Binnen de traditionele klantenkring van het RGJ-werk tekenen zich meestal verschillende subgroepen af. Deze groepen onderscheiden zich niet zozeer op de formele achterstandscriteria maar zijn de neerslag van concrete groepsdifferentiatie. Welke groepen zich aftekenen is overigens ook afhankelijk van de plaatselijke situatie.

Een voorbeeld van een dergelijke 'practische' indeling in subgroepen van (potentiële) RGJ is de volgende:

- . de zware jongens in open jongerencentra;
- . vaste bezoekers van de 'echte' RGJ-voorzieningen;
- . degenen waarop anti-vandalisme projecten gericht zijn: de 'echte vanden';
- . gebruikers van heroïne en/of andere zware verdovende middelen en hun aanhang;
- . thuiswonende schoolgaande jongeren die zich op tamelijk agressieve wijze bezig houden met kleine criminaliteit, vaak om de vrijetijdsbesteding te bekostigen;
- . (een deel van) de niet-blanke jongeren uit de lagere klassen.

2.1.3 Maatschappelijke beeldvorming over RGJ

De publieke beeldvorming over RGJ concentreert zich rond drie thema's. Deze thema's spelen zeker ook binnen het RGJ-werk een belangrijke rol.

Het gebruik van drugs c.q. alcohol

Het beeld van RGJ als jongeren die excessief alcohol gebruiken is (in elk geval in de grote steden) niet meer zo actueel. Dit terwijl het alcoholgebruik onder (blanke) jongeren de laatste jaren schrikbarend is toegenomen. Excessief alcoholgebruik onder jongeren staat in toenemende mate in de bezorgde belangstelling van beleids-makers op gemeentelijk en rijksniveau.

In tegenstelling tot deze *feitelijke* ontwikkelingen is echter het gebruik van drugs -met name het gebruik van heroïne en/of andere zware drugs- de laatste 7 à 8 jaar in toenemende mate het *beeld* van RGJ gaan bepalen.

De laatste tijd komt ook hierin -in elk geval binnen het RGJ-werk zelf- verandering. Door een aantal uitvoerende werkers worden gebruikers van heroïne of van een combinatie van hard- en softdrugs juist gezien als een andere -en vaak problematischer- groep dan de rest van de RGJ. Een groep die aparte voorzieningen nodig heeft. Dit vrij nieuwe onderscheid komt voort uit slechte ervaringen met het gecombineerd werken met wel- en niet-gebruikers (voorzieningen worden overgenomen door gebruikers, andere RGJ blijven weg) en uit het feit dat onder met name de jongere RGJ (onder de 20 jaar) heroïnegebruik minder dan vroeger behoort tot het traditionele 'pakket' van randgroepgedrag.

Op de achtergrond van de discussie of (zware) gebruikers wel of niet tot de RGJ gerekend dienen te worden speelt ook de spanning tussen politieke invullingen en P.I.-invullingen van het begrip RGJ(-werk). Door (zware) drugsgebruikers op te vatten als een groep die niet tot de doelgroep van het RGJ-werk behoort verzet het P.I. zich tegen een invulling van RGJ-werk als een verlengde van justitieel en/of medisch werk ('afvalbak'). Het P.I. kiest voor de invulling van RGJ-werk als een specialisatie binnen het algemene jongerenwerk.

Agressief gedrag

Agressief gedrag tegen personen en/of zaken (vandalisme) speelt een centrale rol in de beeldvorming over RGJ. Toch is het in analytisch opzicht een problematisch criterium aangezien:

- . agressief gedrag een veelvoud van vormen aan kan nemen;
- . er geen systematische analyse van agressief gedrag bestaat;
- . men niet-agressieve RGJ buiten beschouwing laat (de meeste meisjes, met name);
- . ook veel niet-RGJ agressief gedrag vertonen.

Bovendien kan de vorm die agressief gedrag aanneemt en de betekenis van dit agressieve gedrag (ook in de ogen van de sociale omgeving) verschillen per tijd, groep en plaats. Veel hangt af van de tolerantie ter plekke (in een bepaalde stad of buurt). Binnen Amsterdam ziet men bijvoorbeeld buurten met zeer weinig tolerantie ten aanzien van agressief gedrag en buurten waarin agressief gedrag of randgroepgedrag geldt als min of meer 'normaal', als behorend bij of typerend voor een bepaalde leeftijdsgroep.

Ook per groep kan de tolerantie verschillen: zo tolereert men agressief gedrag van meisjes of van allochtonen vaak minder dan datzelfde gedrag onder blanke jongens.

Criminaliteit

Het derde en laatste thema dat de beeldvorming over RGJ bepaalt is hun werkelijke of veronderstelde betrokkenheid bij (semi-)criminele activiteiten.

Zo worden RGJ geassocieerd met vandalisme en met name met zwaardere vormen daarvan zoals voetbalvandalisme, met vormen van kleine en semi-professionele criminaliteit als het stelen van en inbreken in auto's en met de zgn. 'drug-related crime' (dealen, helen, stelen). Het is een feit dat dergelijke vormen van (semi-)crimineel gedrag vrij veel voorkomen onder de traditionele klandizie van het algemene RGJ-werk. Maar RGJ zijn zeker niet de enigen die zich schuldig maken aan dergelijke vergrijpen.

De bovenbeschreven 'beeldvormingsthema's' of 'zichtbaarheidsthema's' zijn ook voor beleidsmakers en P.I. aantrekkelijk omdat zij veel 'operationeler' zijn dan de achterstelling op de 6 c.q. 8 leefbaarheidsgebieden uit de nota's van WVC en LSR.

Een duidelijk nadeel van deze thema's is dat een aantal -minder zichtbare- groepen buiten de boot dreigt te vallen. Bij autochtone RGJ geldt dit met name voor de groep meisjes, maar ook voor apathische thuisblijvers, psychiatrische gevallen, etc.

De meest zichtbare en opvallende jongeren zijn vaak niet de meest problematische: wie van zich laat horen heeft uiteindelijk wel een middel gevonden om naar voren te komen. Deze 'rebellens' hebben deels zelf al oplossingen gevonden door zich te organiseren in 'alternatieve' subculturen en/of door 'alternatieve carrières' (in of aan de rand van de criminaliteit) te ontwikkelen.

In deze zin kan hun gedrag gezien worden als een afwijkende vorm van deelname aan de maatschappij.

2.1.4 Samenvattend

Ten aanzien van autochtone jongeren geldt, dat het begrip RGJ verre van eenduidig is. De maatschappelijke discussie over RGJ speelt zich af in een spanningsveld waarin belangentegenstellingen (rijksoverheid versus P.I.), ideologische verschillen (binnen het P.I.) en de druk van de publieke opinie ieder hun partijtje meeblazen.

Grofweg kan men politieke invullingen kenschetsen als (meer) gericht op -de sturing van- onmaatschappelijke gedragsuitingen als (kleine) criminaliteit, vandalisme, agressie e.d., terwijl P.I.-invullingen (bij monde van het LSR) meer nadruk leggen op een combinatie van individuele (persoonlijkheid) en sociaal-structurele factoren. De sociaal-structurele factoren worden daarbij opgevat als de achtergrond van individuele factoren als normafwijkend gedrag, agressie, drugs- en alcoholgebruik en apathie.

De papieren discussie over kenmerken van RGJ heeft geleid tot een aantal lijsten van kenmerken die op zich weinig verklarende waarde hebben. De genoemde kenmerken zijn een mengeling van 'objectieve' (maatschappelijke achterstelling) en 'subjectieve' (problematisch gedrag) kenmerken.

In de praktijk van het RGJ-werk tekenen zich een aantal onderscheiden af, die als zodanig niet of slechts gedeeltelijk zijn terug te vinden in de papieren discussie. Het gevestigde RGJ-werk blijkt zich in de praktijk vrijwel uitsluitend te richten op blanke jongens en jongemannen, die meestal zichtbaar problematisch gedrag vertonen: agressie, zwaar drugsgebruik etc.

Welke subgroepen men kan onderscheiden kan per tijd en plaats verschillen. Of een groep 'randgroep' wordt hangt ook nauw samen met de tolerantie van de directe omgeving (de buurt, de stad).

Een nadeel van een te zwaar accent op 'operationele' kenmerken als drugsgebruik, crimineel en/of agressief gedrag is, dat minder zichtbare gemarginaliseerde (groepen) jongeren buiten de boot dreigen te vallen.

De strijd over de status en functie van het RGJ-werk -als middel tot beheersing van bepaalde maatschappelijk problematische groepen versus als emancipatoir middel t.b.v. gemarginaliseerde jongeren uit de laagste klasse- lijkt zich momenteel te concentreren rond de vraag of (zware) drugsgebruikers wel of niet tot de doelgroep van het RGJ-werk behoren. Het antwoord op deze vraag heeft overigens ook consequenties ten aanzien van de vraag hoe wij (met name) Surinaamse RGJ moeten definiëren.

2.2 Allochtone RGJ

Zoals gezegd hebben allochtone RGJ niet of nauwelijks een plaats gevonden binnen het gevestigde RGJ-werk. Mede ten gevolge daarvan is er weinig bekend (en nagedacht) over de vraag wat we ons voor moeten stellen bij 'allochtone RGJ' en wat dan de achtergronden en kenmerken zijn van deze RGJ.

We kunnen wel vaststellen dat de huidige definities van blanke RGJ niet zonder meer toepasbaar zijn op allochtone (in dit geval: Sur/Ant) jongeren. Daarvoor zijn twee redenen aan te wijzen. Ten eerste: als men de 'objectieve' criteria (een achterstandspositie op de terreinen scholing/werk/huisvesting/inkomen) toepast op de Sur/Ant gemeenschap, dan beschrijft men daarmee een zeer grote groep Sur/Ant jongeren. Niet al deze jongeren zijn echter op te vatten als 'gemarginaliseerd'. Aan de hand van de objectieve criteria kan men binnen de Sur/Ant gemeenschap RGJ dus niet goed onderscheiden van niet-RGJ.

In de tweede plaats hebben ook de 'subjectieve' criteria (zichtbaar 'randgroepgedrag') een andere betekenis binnen de Sur/Ant gemeenschap. Gedragingen die de Nederlandse jongere typeren tot 'randgroeper' hoeven de Sur/Ant jongere niet noodzakelijk óók te typeren tot randgroeper. Zo is het rondhangen op straat binnen de Sur/Ant cultuur een veel 'gewoner' soort gedrag (althans voor jongens/mannen) dan het in de Nederlandse cultuur is.

In dit stadium is het niet doenlijk -en niet aan te raden- om een definitie van Sur/Ant RGJ te formuleren in termen van objectieve en/of subjectieve kenmerken. De op te zetten activiteiten ten bate van Sur/Ant RGJ zullen mede gericht moeten zijn op het verkennen van kenmerken van Sur/Ant RGJ en op het verwerven van inzicht in de processen die binnen de Sur/Ant groepen leiden tot marginalisering van bepaalde jongeren.

Daarom gaan we in dit vooronderzoek nadrukkelijk uit van een brede -voorlopige- bepaling van de doelgroep(en). We zullen het begrip 'Sur/Ant RGJ' breed opvatten als:

Die Sur/Ant jongeren in de leeftijd van + 15 tot + 25 jaar, die in de Nederlandse samenleving een marginale positie innemen, c.q. een groot risico lopen om in Nederland (verder) te marginaliseren.

Nadrukkelijke aandacht voor 'risicogroepen'* is ons inziens gerechtvaardigd gezien het feit dat -mede door hun positie als nieuwe immigrant- een grote groep Sur/Ant jongeren het risico loopt in Nederland alsnog te marginaliseren, ondanks het 'bezit' van achtergrondkenmerken (opleiding/werkervaring/sociaal-cultureel milieu) die voor autochtone jongeren in zekere zin een 'garantie tegen marginalisering' vormen.

*= Risicogroepen dwz. groepen die nu nog niet -zichtbaar- gemarginaliseerd zijn, maar die wel een grote kans lopen om in de nabije toekomst in een marginale positie te belanden.

2.2.1 Verschillen tussen autochtone RGJ en Sur/Ant RGJ

Op basis van beschikbare onderzoeksgegevens en informatie van ervaringsdeskundigen kunnen we aangeven op welke punten Sur/Ant RGJ verschillen van autochtone RGJ wat betreft hun achtergrond en/of hun gedrag. De voornaamste verschillpunten zijn:

Historische achtergrond

De Sur/Ant jongeren die zich in Nederland als RGJ manifesteren hebben minder vaak (dan autochtone RGJ) een traditionele culturele achtergrond van aan de rand van de samenleving verkeren (culture of poverty). Slechts een beperkt deel van de migranten nam ook in het land van herkomst een randpositie in. De huidige randgroeppositie en/of het huidige randgroepgedrag van de jongeren zijn dus geen product of verlengde van het verleden, maar de weerslag van hun huidige marginale positie in de Nederlandse samenleving.

Het gedrag dat bepaalde Sur/Ant (randgroep)jongeren hier in Nederland ontwikkelen is dus vaak voor de eigen gemeenschap iets 'nieuws' en 'vreemds'. Voor de desbetreffende jongeren betekent dit, dat zij zich op twee manieren aan de rand bevinden: zij wijken in hun gedrag en waarden vaak af van de traditionele etnische gemeenschap én van de blanke (jongeren)gemeenschap.

Daarnaast is er een groep (tweede generatie) Sur/Ant jongeren die is geboren en opgegroeid in een 'nieuw randgezin': de ouders zijn in Nederland gemarginaliseerd.

Integratie in de de directe sociale omgeving

De integratie in de directe sociale omgeving (gezin, familie, buurt) verloopt voor Sur/Ant RGJ vaak anders dan voor autochtone RGJ het geval is. Zo speelt in Sur/Ant gezinnen/families de onderlinge band op basis van etniciteit (Sur/Ant-zijn, anders zijn dan de blanken) een -vaak vrij grote- rol. Van integratie van Sur/Ant RGJ in de (blanke) buurt is meestal geen sprake, ook niet als het een buurt betreft met een traditionele 'randgroepcultuur' (dwz. autochtone RGJ zijn wel een vanouds bekend en getolereerd deel van het buurtgebeuren).

Normen en waardensysteem

Een derde verschil tussen de blanke en de Sur/Ant randgroep-subculturen is dat de Sur/Ant subcultuur -die georganiseerd is langs etnische lijnen- qua waarden en normen dichter bij de Nederlandse middenklasse dan bij de Nederlandse lagere klassen ligt.

Dit stelt de Sur/Ant RGJ voor een dilemma: enerzijds staan ze (wat hun objectieve situatie en de publieke opinie betreft) dichtbij de blanke 'laagste lagen' die zich vaak afzetten tegen de dominante middenklasse-ideologie. Anderzijds staan ze -wat hun normen, waarden en idealen betreft- juist dichtbij deze middenklasse-ideologie. De paradoxale situatie ontstaat dat de (beschermende) identificatie met de randgroepsbicultuur de weg naar het realiseren van de (middenklasse) idealen afsluit.

Interne differentiatie/diversificatie

Onder blanke (randgroep)jongeren zien we een vrij sterk uitgekristalliseerde interne groepsdifferentiatie. Op basis van de buurt waar men woont, de school die men bezoekt, de 'stijl' die men aanhangt (muziek, kleren e.a. symbolen), de het honk waar men heengaat onderscheiden blanke groepen (randgroep)jongeren zich van elkaar. Onder Sur/Ant jongeren lijken er wel tendenzen tot interne diversificatie te zijn, deze zijn echter (voor de toeschouwer) minder duidelijk uitgekristalliseerd dan onder autochtone (randgroep) jongeren het geval is.

Deels als reactie op het leven in de Nederlandse samenleving en deels als gevolg van traditionele elementen uit de Sur/Ant cultuur zien we onder Sur/Ant jongeren een sterkere interne groepsvorming langs etnische lijnen. Een 'ongeorganiseerde organisatie' die zich ver over buurtgrenzen uitstrekt en waarvan Sur/Ant jongeren met zeer uiteenlopende achtergronden en met zeer uiteenlopende gedragingen en idealen deel uitmaken. Sur/Ant jongeren zijn ook beduidend mobieler en minder buurtgebonden dan hun blanke leeftijdgenoten.

Ook naar de blanke jongerengemeenschap toe zijn de Sur/Ant jongeren mobiel: de laatste jaren lijken met name de jongere Sur/Ant (randgroep)jongeren (tot 20 jaar) in toenemende mate deel te nemen aan (etnisch) gemengde jongerengroepen. Het omgekeerde, dwz. blanke jongeren die Sur/Ant jongerengroepen of -centra opzoeken, komt echter niet voor.

Beeldvorming

De positie van Sur/Ant RGJ in de samenleving als geheel en binnen de eigen gemeenschap heeft meer verstrekkende en meer negatieve gevolgen voor de beeldvorming over deze groep en over de Sur/Ant gemeenschap in haar geheel, dan voor autochtone RGJ het geval is. Dit geldt zowel voor de beeldvorming onder het publiek (de buurt en de (blanke) samenleving als geheel), als voor het zelfbeeld van deze RGJ.

Blanke RGJ -met name degenen met een culture of poverty achtergrond- maken deel uit van de traditionele inrichting van onze samenleving. Hun aanwezigheid en gedrag zijn min of meer 'maatschappelijk getolereerd': ze liggen eruit maar horen er ook bij. Mede daardoor bepalen blanke RGJ alleen het beeld van zichzelf of hooguit van een bepaalde buurt. Bovendien maken blanke RGJ deel uit van een jongerenwereld die ook vele geslaagde figuren (voorbeelden) kent. Het gedrag van Sur/Ant RGJ is daarentegen slechts ten dele een voortzetting van een traditionele levensstijl van werkeloze creoolse mannen. Toch zijn deze Sur/Ant RGJ -mede door hun grote zichtbaarheid- in de publieke opinie meer representatief voor de Sur/Ant gemeenschap in haar geheel. Bovendien ontbreken in Nederland de positieve identificatiefiguren -geslaagde Sur/Ant jongeren- tot nu toe vrijwel volledig, met uitzondering van enkele sport- en popidolen. In de publieke opinie worden negatieve beelden over Sur/Ant RGJ nauwelijks gecompenseerd door geslaagde Sur/Ant jongeren. Het ontbreken van deze positieve modellen kan voor de RGJ zelf leiden tot de vorming van een negatief zelfbeeld.

2.2.2 Concrete scheidslijnen binnen de groep Sur/Ant RGJ

Ook onder Surinamers en Antillianen is een aantal concrete sub-groepen (de tweede invalshoek op RGJ) te onderscheiden die ons inziens apart aandacht verdienen.

Uiteraard kunnen binnen deze groepen weer allerlei meer verfijnde onderverdelingen worden aangebracht, dat gebeurt in hoofdstuk 3.

Hier willen we alleen een onderscheid maken tussen:

1. Antilliaanse en Surinaamse jongeren: hoewel Surinamers en Antillianen door 'buitenstaanders' vaak in één adem worden genoemd, vormen zij in hun eigen ervaringswereld en wat betreft hun objectieve achtergronden (cultureel, historisch) twee aparte groeperingen. In feite hebben de beide groepen ook weinig onderling contact. In dit eerste algemene hoofdstuk maken ook wij ons schuldig aan het (korthedshalve) in één adem noemen van Surinamers en Antillianen. Zodra we (vanaf hoofdstuk 3) nader ingaan op doelgroepen, organisaties en mogelijke projecten zullen we steeds wel een onderscheid maken tussen Surinamers en Antillianen.
2. Jongens en meisjes: zoals hiervoor werd opgemerkt heeft in het autochtone RGJ-werk alles wat ondernomen (en geschreven) wordt formeel betrekking op 'jongeren', maar in feite draait het RGJ-werk vrijwel uitsluitend om jongens. Meisjes blijken moeilijk te bereiken en hun problematiek is moeilijk boven tafel te krijgen. Hetzelfde geldt voor Surinaamse en Antilliaanse meisjes: het (openbare) RGJ-gebeuren is vrijwel volkomen mannelijk. Om te voorkomen dat meisjes buiten het blikveld verdwijnen wordt apart aandacht besteed aan (potentiële) randgroepmeisjes -zowel in dit rapport als in het project-voorstel.

Op basis van deze twee onderscheidingen kunnen we vier subgroepen benoemen, te weten: (1) Surinaamse jongens, (2) Antilliaanse jongens, (3) Surinaamse meisjes en (4) Antilliaanse meisjes. De laatste twee groepen (meisjes) zijn door ons samengenomen, op basis van de (voorlopige) indruk dat de randgroep-problematiek van beide groepen niet opvallend verschilt. Daarmee is overigens niet gezegd dat beide groepen in de praktijk ook met elkaar omgaan en/of dat het mogelijk is om met één hulpaanbod beide groepen te bereiken.

2.2.3 Samenvattend

Het is niet mogelijk en niet gewenst om in dit stadium een duidelijke definitie van het begrip 'Sur/Ant RGJ' te formuleren. In ieder geval kunnen blanke definities en criteria niet klakkeloos losgelaten worden op Sur/Ant jongeren. De op te zetten projecten zullen mede gericht moeten zijn op het verder invullen van kenmerken en achtergronden van deze groep RGJ.

Belangrijke verschillen tussen autochtone RGJ en Sur/Ant RGJ zijn in ieder geval:

- . de huidige positie en het huidige gedrag van de laatstgenoemden heeft minder vaak historische wortels en is dus ook binnen de eigen gemeenschap vaak 'nieuw' of 'vreemd';
- . de integratie in de directe sociale omgeving voltrekt zich bij Sur/Ant RGJ anders dan bij autochtone RGJ het geval is: binnen het gezin/de familie spelen ook etnische banden een rol, van integratie in de buurt is meestal überhaupt geen sprake;
- . wat normen, waarden en idealen betreft lijken Sur/Ant RGJ meestal meer op middenklasse jongeren dan op lagere/laagste klasse jongeren;
- . interne groepsvorming en groepsdiversificatie voltrekken zich langs andere lijnen dan in de autochtone jongerengemeenschap het geval is;
- . de positie en het gedrag van Sur/Ant RGJ heeft verstrekkender en negatievere gevolgen heeft voor de beeldvorming over de groep en de Sur/Ant gemeenschap in haar geheel, dan voor blanke RGJ het geval is.

Naast deze zeer algemene verschillen tussen Sur/Ant RGJ en autochtone RGJ kunnen we -net zoals we bij autochtone RGJ hebben gedaan- het plaatje verder inkleuren door een aantal concrete subgroepen binnen de groep (potentiële) RGJ te onderscheiden. In elk geval dient een onderscheid gemaakt te worden tussen (1) Antillianen en Surinamers en (2) jongens en meisjes. Door Surinaamse en Antilliaanse meisjes samen te nemen -op basis van grote overeenkomsten in problematiek- komen we uit op drie onderscheiden groepen:

- . Surinaamse jongens;
- . Antilliaanse jongens;
- . Sur/Ant meisjes.

Binnen deze subgroepen kunnen weer verdere verfijningen worden aangebracht. Dat gebeurt in hoofdstuk 3.

2.3 Het RGJ-werk voor autochtone RGJ

Het voert te ver om hier uitgebreid de hele voorgeschiedenis van het autochtone RGJ-werk te belichten. Voor een dergelijke beschrijving zij men bijvoorbeeld verwezen naar het Rapport 'Randgroepjongeren centraal' (VNG, 1983).

Wel staan we kort stil bij een aantal punten uit de geschiedenis die men kan zien als algemene randvoorwaarden voor RGJ-projecten.

Ontwikkelingen in het blanke RGJ-werk

Sinds de 'uitvinding' van het RGJ-werk -begin 70er jaren- heeft deze werksoort een snelle en vrij voorspoedige ontwikkeling doorgemaakt. Al experimenterend ontwikkelde men een scala van werkmethodieken, men bleek in staat bekwaam personeel aan te trekken -en nog belangrijker: vast te houden. Bovendien bouwde men netwerken van contacten met het algemene jongerenwerk en met eerstelijns voorzieningen en een ondersteunend netwerk (LSR, bijscholingscursussen, stedelijke steunpunten etc.) waardoor men ook in staat was te functioneren als pressiegroep/lobby ten bate van de belangen van RGJ*.

We kunnen nu spreken van een redelijk geprofessionaliseerde werksoort, die een gedifferentieerd aanbod heeft ontwikkeld. We kunnen daarbij drie typen RGJ-werk onderscheiden:

- het accommodatiegebonden RGJ-werk, zoals bijvoorbeeld de Vuurtoren in Amsterdam. De RGJ wordt (semi-residentiële) opvang geboden, eventueel aangevuld met een pakket van recreatieve en/of educatieve activiteiten;
- streetcornerwork: een speciaal ten bate van RGJ ontwikkelde methodiek, waarbij ambulante hulpverleners de RGJ opzoeken op plaatsen waar zij zich 'van nature' ophouden;
- residentieel RGJ-werk: RGJ worden voor kortere of langere tijd in een dag- en nachtvoorziening opgevangen, eventueel in combinatie met een (therapeutisch) hulpverleningsaanbod.

Naast dit 'officieel erkende' RGJ-werk kan men -in toenemende mate- spreken van een vorm van 'informeel' RGJ-werk binnen de reguliere jongerenvoorzieningen. Ook in deze werkvormen wordt men vaak geconfronteerd met groepen jongeren met een dermate 'zware' problematiek dat men in feite RGJ-werk verricht.

*= Uiteraard gelden niet al deze verdiensten even sterk voor alle RGJ-projecten in den lande.

Een aantal factoren heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het autochtone RGJ-werk. Dat zijn met name:

- . De behoefte aan het ontwikkelen van een aparte werksoort ten bate van RGJ kwam 'van binnen uit': met name vanuit het algemene jongerenwerk. Het RGJ-werk kon daardoor deels profiteren van de voorzieningen en diensten van het algemene jongerenwerk. Hoewel het autochtone RGJ-werk altijd een aparte -vrij geïsoleerde- positie heeft ingenomen in (jongeren-)welzijnsland, is zij er wel in geslaagd een netwerk van contacten met het reguliere (jongeren-)welzijnswerk op te bouwen.
- . Het gevestigde RGJ-werk heeft altijd bestaan naast een gedifferentieerd scala van andere (jongeren-)voorzieningen. Hierdoor kon men zich ook richten op/beperken tot een specifieke doelgroep: andere 'niet-gewenste' of 'niet-bedoelde' groepen konden (in principe) verwezen worden naar andere voorzieningen.
- . De houding van overheden: de rijksoverheid* heeft waar het de subsidiëring van het RGJ-werk betrof (vaak in de vorm van experimentele projecten), aanvankelijk gekozen voor een ruim geformuleerde doelstelling. Hierdoor werd aan het particulier initiatief de ruimte geboden om doelen zelf verder uit te werken en om te experimenteren met organisatieprincipes en werkmethoden. Men heeft bovendien vanaf het begin erkend dat RGJ-werk werk voor professionals was en niet aan vrijwilligers overgelaten kon worden.

De bovenbeschreven factoren zijn belangrijke algemene randvoorwaarden voor het welslagen van het autochtone RGJ-werk. Dit geldt in onverminderde mate ook voor op te zetten projecten ten bate van Sur/Ant RGJ.

*= In de beginjaren waren sociaal-cultureel werk en eerstelijns hulpverlening nog niet gedecentraliseerd naar de gemeenten. De bemoeienis van de gemeenten met (experimentele) RGJ-projecten was derhalve aanvankelijk vrij gering.

2.4 Verschillen tussen het autochtone en het Sur/Ant RGJ-werk

De hieronder beschreven verschillen tussen autochtoon en Sur/Ant RGJ-werk zijn grotendeels gebaseerd op persoonlijke indrukken van ervaringsdeskundigen uit het categorale* werk in Amsterdam (zie bijlage 6 voor een overzicht van geraadpleegde deskundigen).

Hoewel er niet of nauwelijks sprake is van 'officieel' RGJ-werk met Sur/Ant jongeren, is een groot deel van het (vrijwillige of professionele) categorale werk in feite op te vatten als RGJ-werk. Met uitzondering van één organisatie** was het categorale werk in Amsterdam niet specifiek gericht op jongeren, laat staan op RGJ. De categorale centra werden echter bijna alle op den duur 'overgenomen' door RGJ, waardoor de medewerkers van de centra wel gedwongen waren zich -met wisselend succes- bezig te houden met de randgroep-problematiek van deze jongeren (was in de 70er jaren sterk verweven met harddrugproblematiek).

De zorg voor en over deze zeer zichtbare en vaak zeer problematische RGJ en de randgroepproblematiek heeft -mede onder druk van de publieke opinie- altijd een vrij centrale plaats ingenomen binnen de Sur/Ant gemeenschap.

Pas later -in de 80er jaren- zijn er weer, vaak op aandringen van de gemeente, categorale voorzieningen en activiteiten gerealiseerd die zich zeer nadrukkelijk *niet* richtten op de 'zware jongens'.

De meeste Amsterdamse voorzieningen waarvan Sur/Ant RGJ gebruik maakten zijn jammerlijk ten einde gekomen door de 'zwaarte' van de gebruikersgroep (drugs'scene') in combinatie met een mengeling van wanbeleid, bezuinigingen, gebrek aan continuïteit, het ontbreken van een professioneel kader en gebrek aan beheerscapaciteit.

Hierdoor is er weliswaar een vrij grote (informele) ervaring opgebouwd met Sur/Ant RGJ, maar deze kennis zit gekoppeld aan individuele 'halve' Sur/Ant randgroepwerkers. Deze ervaringskennis is vrijwel niet gesystematiseerd en op papier vastgelegd. Het autochtone RGJ-werk steekt hier scherp tegen af: het beschikt over veel meer continuïteit (zowel wat activiteiten als wat werkers betreft) en inhoudelijke en methodische inzichten zijn -mede dankzij deze continuïteit- veel sterker gesystematiseerd.

Een tweede verschilpunt is dat het autochtone RGJ-werk er in de loop van de tijd in geslaagd is een netwerk van contacten met andere lokale eerstelijns (jongeren)voorzieningen op te bouwen. Sur/Ant voorzieningen en organisaties zijn daarentegen vrijwel geheel losgekoppeld van andere eerstelijnsvoorzieningen. Contacten die er liggen zijn meestal etnisch en in hoge mate informeel (persoonsgebonden).

*= Met het begrip 'categoraal' bedoelen wij in dit rapport altijd categoriaal in de zin van 'etnisch' (Sur/Ant). Voor werksoorten die (primair) gericht zijn op autochtone bevolkingsgroepen gebruiken we de term 'algemeen'.

**= nl. Kwakoe, zie verder hoofdstuk 4.

Ten derde signaleert men binnen het categorale werk een gebrek aan specialisering en aan duidelijk aparte werksoorten met bijbehorende eigen ruimtes. Het aanbod binnen het Sur/Ant (jongeren)werk is weinig gedifferentieerd, er is eigenlijk alleen een recreatief aanbod.

Op zich hoeft dit beperkte en eenzijdige aanbod geen probleem te zijn: in het algemene RGJ-werk zijn aanvullende functies (opvang, hulpverlening, onderwijs, etc.) immers wél aanwezig. Het probleem is echter dat alleen sommige 'vernederlandste' Sur/Ant jongeren algemene voorzieningen en centra voor RGJ bezoeken. In deze algemene voorzieningen kunnen Sur/Ant zich zeker niet als groep manifesteren. Dat wordt niet geaccepteerd door de aanwezige blanke jongens. Dit laatste geldt sterker naarmate de autochtone bezoekers 'zwaarder' zijn; hoe problematischer de blanke jongeren des te problematischer de interetnische omgang.

Naast deze verschillen worden door de ervaringsdeskundigen de volgende knelpunten ten aanzien van het Sur/Ant jongerenwerk genoemd:

- . Het Sur/Ant RGJ-werk wordt nog extra bemoeilijkt door het feit dat de rijks- en lokale overheden door veel Sur/Ant betrokkenen sterk gewantrouwd worden. Men voelt zich vaak 'bevoogd' door ambtenaren van gemeente en rijksoverheid. Contacten en samenwerking met overheidsinstellingen verlopen vaak uiterst moeizaam.
- . Momenteel zijn de meeste Sur/Ant categorale instellingen in Nederland zo sterk bezig met zelf overleven dat ze niet in staat zijn projectmatige aandacht aan byzondere groepen te besteden.
- . Ook in de gevestigde (blanke) RGJ-voorzieningen zijn Sur/Ant werkers zwaar ondervertegenwoordigd (het Amsterdamse straathoekwerk (SSCW), dat bewust een aantal Surinaamse werkers heeft aangetrokken, uitgezonderd).
- . Het RGJ-werk maakt de RGJ wel 'bewust', maar biedt geen concrete perspectieven zoals (een kans op) werk.
- . Het RGJ-werk dreigt te verstarren: oude klanten blijven hangen in 'hun' voorziening en er is geen aandacht en ruimte voor nieuwe groepen en ontwikkelingen zoals de vroegtijdig schoolverlaters, zwerfende tieners en het fenomeen van de coffeeshop.

Deze laatste twee punten lijken overigens een meer algemeen probleem te zijn, ze gelden (vaak) ook voor het autochtone RGJ-werk.

In hoofdstuk 4 zal een aantal van deze algemene opmerkingen over het Sur/Ant RGJ-werk nader toegespitst worden bij de beschrijving van de huidige infra-structuur van organisaties van en voorzieningen voor Surinamers en Antillianen.

3 DE LOKALE SITUATIE: DOELGROEPEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de situatie van en rond Sur/Ant RGJ. Bij deze beschrijvende inventarisatie van de lokale situatie komen achtereenvolgens aan de orde:

- . sociaal-demografische kenmerken van de doelgroep: aantallen, huisvestingssituatie, gegevens over opleiding en werksituatie;
- . concrete subgroepen die men kan onderscheiden binnen de formele doelgroep. Kenmerken en subgroepen worden apart behandeld voor Antilliaanse jongens, Surinaamse jongens en Sur/Ant meisjes. Voor zover mogelijk worden één of meer subgroepen aangewezen als (potentiële) doelgroepen voor de op te zetten projecten.

Het in dit hoofdstuk gepresenteerde materiaal is gebaseerd op gegevens van de Gemeente Amsterdam, aangevuld met indrukken van ervaringsdeskundigen die direct of indirect betrokken zijn bij de problematiek van Sur/Ant RGJ. De doelgroepbeschrijvingen die hieronder volgen zijn noodzakelijkerwijs zeer globaal. Statistische gegevens over de omvang en de sociaal-demografische kenmerken van de doelgroep zijn om verschillende redenen vaak niet volledig aanwezig. Ofwel omdat er soms geen recent materiaal beschikbaar is, ofwel omdat de gegevens gebaseerd zijn op steekproeven met grote onzekerheidsmarges. Daarnaast zijn administratieve gegevens niet altijd in overeenstemming met de werkelijkheid.

3.1 Antilliaanse jongens in Amsterdam

3.1.1 Demografische gegevens (zie ook bijlage 1)

Per 1-1-1985 bedroeg het aantal geregistreerde Antilliaanse jongens in de leeftijdsgroep 15-24 jaar in Amsterdam 447 (15-19 jaar: 157; 20-24 jaar: 290).

Het overgrote deel van de 15-19 jarigen (75%) woont nog in gezinsverband, 24% staat als 'alleenstaand' geregistreerd. De meerderheid van de 20-24 jarigen staat te boek als 'alleenstaand' (nl. 81%). Onder mannen is het percentage alleenstaanden hoger dan onder vrouwen (mannen: 81%; vrouwen: 60%).

Over het opleidingsniveau van Antilliaanse jongens zijn alleen wat globale gegevens bekend. Het overgrote deel van de Antilliaanse jongens (bijna 90%) heeft hoogstens een Mavo-diploma, 11% heeft een voltooide opleiding hoger dan Mavo.

Van alle Antilliaanse jongens (vanaf 12 jaar) in de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs volgt een derde een HAVO of VWO-opleiding, een kwart zit op de MAVO en een derde doet LBO. Deze verdeling wijkt nauwelijks af van de verdeling van Nederlandse jongens over de diverse schooltypen. Wat dit betreft steekt de groep Antilliaanse jongens die zich op dit moment in de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs bevindt gunstig af tegen de groep van Surinaamse jongens in het voortgezet onderwijs (zie paragraaf 3.3). Op het eerste gezicht lijkt de conclusie gewettigd dat Antillianen -in elk geval wat hun opleiding betreft- geen typische 'randpositie' innemen. Enige terughoudendheid lijkt echter geboden: de aanwezigheid van de Antilliaanse jongens in de diverse schooltypen is geen garantie dat de schoolopleiding inderdaad voltooid zal worden (voortijdig schoolverlaters). Uiteindelijk draait het om behaalde diploma's en daar zeggen de laatstgenoemde cijfers niets over.

Wat betreft de positie op de arbeidsmarkt van Antilliaanse jongens beschikken we eveneens over onvolledige en weinig betrouwbare gegevens. Het feit dat naar schatting driekwart van de Antilliaanse jongens van 15-24 jaar (+ 400 jongens) deelneemt aan de beroepsbevolking wijst er in elk geval wel op dat zich in deze groep de nodige voortijdig schoolverlaters bevinden.

Het werkeloosheidspercentage onder Antilliaanse jongens (40 à 50%) ligt iets minder hoog dan dat van hun Surinaamse leeftijds- en sexegenoten (58%), maar wel hoger dan dat onder autochtone Nederlandse jongens (35%).

Het percentage langdurig werklozen onder Antilliaanse jongens is echter hoger dan onder vergelijkbare Surinamers. Er bevindt zich onder de Antilliaanse jongeren een harde kern van langdurig werklozen: 30% van de werkloze jongens is langer dan 2 jaar werkloos.

Concluderend

Op basis van deze (deels niet erg betrouwbare) gegevens komt op het eerste gezicht de groep Antilliaanse jongens van 15-24 jaar naar voren als een groep die zich qua gevolgd onderwijstype niet echt in een 'randpositie' bevindt -zeker als men hun positie vergelijkt met die van Surinaamse jongens. Er zijn echter aanwijzingen dat nogal wat Antilliaanse jongens de gevolgde opleiding niet afmaken (hoge deelname beroepsbevolking). Werkloosheid onder Antilliaanse jongeren komt iets minder voor dan onder Surinaamse jongeren, maar er lijkt zich wel een harde kern van langdurig werkloze Antilliaanse jongeren af te tekenen.

3.1.2 (Potentiële) RGJ onder Antillianen

Aan de Universiteit van Amsterdam is momenteel een onderzoek gaande naar de positie en achtergronden van Antilliaanse jongeren in Amsterdam. Op basis van gesprekken met sleutelpersonen schetsen de onderzoekers het volgende beeld van de positie en achtergronden van Antilliaanse jongeren in Amsterdam.*

De Antillianen die in de 60er jaren naar Nederland migreerden bestond vrijwel geheel uit studenten en contactanten. Door de hoogconjunctuur in die dagen slaagde deze (kleine) groep migranten er over het algemeen in een toekomst op te bouwen in Nederland. Voor de migranten die begin 70er jaren naar Nederland kwamen was -mede door de economische recessie- de situatie minder rooskleurig: deze groep miste vaak de aansluiting met opleidingen en/of werk in Nederland. Het betrof hier grotendeels alleenstaande, laaggeschoolde jonge mannen die ook in het thuisland reeds tot de 'gemarginaliseerd' (RGJ) behoorden. Een aantal van hen was ook op de Antillen al bekend met (excessief) alcohol- en/of drugsgebruik.

De in de 70er jaren ingezette instroom van -alleenstaande- jongeren uit de lagere sociaal-economische strata heeft zich doorgezet -zo niet geïntensiveerd- in de 80er jaren. Op dit moment bestaat er nog geen volledig overzicht over de omvang en kenmerken van deze meest recente instroom.

Wel wordt er momenteel in het stadsdeel Zuid-Oost (waar de Bijlmermeer deel van uitmaakt) een toename gesignaleerd van het aantal Antilliaanse migranten, waaronder een onbekend aantal alleenstaande jongeren.

Een deel van deze jongeren manifesteert zich zichtbaar als probleemgroep in de Bijlmer, waarbij zij zich duidelijk onderscheiden van de daar aanwezige Surinaamse RGJ. Ze houden zich nadrukkelijk afzijdig van de Surinaamse jongeren en mijden de aldaar aanwezige (Surinaamse en) Surinaams-Antilliaanse voorzieningen.

Ook in andere delen van Amsterdam (onder andere in de Spaarndammerbuurt) worden kleine groepen Antilliaanse jongeren gesignaleerd die kennelijk geen vaste 'stek' hebben.

*= De betrokken onderzoekers wijzen er met nadruk op dat het hier een voorlopige schets betreft, waaraan geen al te verstrekkende conclusies verbonden kunnen worden.

Marginaliserende factoren

Factoren die een rol spelen bij het marginaliseringsproces van Antilliaanse jongeren zijn:

- . Sociale achtergrond: met name in de meest recente migrantenstroom zien we een oververtegenwoordiging van gezinnen en alleenstaanden die ook op de Antillen een marginale positie innamen. De Antilliaanse samenleving is de laatste decennia sterk in beweging geweest en de opwaartse mobiliteit was vrij groot. Degenen die er desondanks niet in slagen zich op de Antillen een plekje onder de zon te veroveren (werkloosheid), migreren in de verwachting dat zij in Nederland wel de kans zullen krijgen om omhoog te klimmen op de sociaal-economische ladder. In Nederland aangekomen ontdekken zij dat hier de mogelijkheden tot opwaartse mobiliteit veel geringer zijn dan op de Antillen het geval is. De 'gefrustreerde verwachtingen' van jongeren, die in hun komst naar Nederland het 'laatste redmiddel' zien, kunnen de aanzet zijn tot verdere marginalisering van deze toch al kansarme jongeren.
- . Alleenstaanden: nogal veel (laag opgeleide) jongeren komen in hun eentje naar Nederland, in de verwachting hier een opleiding en/of werk te vinden. Zij missen hier de sociale controle en de geborgenheid van het gezin, terwijl binnen de gemeenschap en daarbuiten adequate opvangmogelijkheden en -faciliteiten ontbreken. Het hebben van familie in Nederland is geen afdoende garantie tegen marginalisering: ook binnen de Antilliaanse gemeenschap zijn de familierelaties verhard en de meeste families zijn niet meer hecht genoeg om problematische familieleden op te kunnen vangen.

Het bovenstaande heeft vooral betrekking op Antilliaanse jongens/mannen. Meisjes komen minder vaak alleen naar Nederland. Zij migreren vaker in gezinsverband en zij blijven in Nederland meestal ook in gezinsverband leven. Ook als zij (door generatieconflicten) alleen gaan wonen, blijven ze veelal contact houden met hun ouders en verdere familie. Marginalisering bij meisjes lijkt dan ook minder voor te komen. Voor zover er sprake is van een randgroepproblematiek bij meisjes, blijft deze problematiek vooralsnog vrij 'onzichtbaar' (zie verder paragraaf 3.3).

Concrete subgroepen

In concreto kunnen onder de Antilliaanse jongens in Amsterdam de volgende subgroepen onderscheiden worden.

- (1) 'Oudere jongeren' die de traditionele harde kern van het Antilliaanse RGJ-gebeuren vormen. De gemiddelde leeftijd ligt rond de 30 jaar, een groot deel van deze groep is (ex-) heroïnegebruiker of randgebruiker (gebruikt af en toe). De groep houdt zich voornamelijk op in het centrum van Amsterdam. De meeste leden van deze groep zijn al langere tijd in Nederland, zij kwamen hier meestal met het plan om na het volgen van een opleiding en/of na het opdoen van werkervaring terug te keren naar de Antillen. Degenen die de aansluiting met opleiding/werk misliepen liepen een groot risico hier te marginaliseren. Hoewel de gemarginaliseerde groep niet groot is, is het wel de groep die het meest nadrukkelijk aanwezig is en het gezicht van de 'Antilliaanse RGJ' bepaalt, zowel binnen als buiten de eigen gemeenschap.
- (2) Tweede generatie jongeren die in Nederland zijn opgegroeid. Deze groep is moeilijk in beeld te krijgen: zij manifesteren zich niet of nauwelijks als groep. Men lijkt meer individueel een weg te zoeken buiten de categorale en (deels) blanke instellingen en organisaties om. Over het algemeen kennen de jongeren uit deze groep de Nederlandse samenleving goed (wat niet noodzakelijk wil zeggen dat zij daarin 'geïntegreerd' zijn) en weten ze redelijk hun weg te vinden. Wel zien we in deze groep de meer algemeen voorkomende tweede generatie-problemen: conflicten met ouders door 'vernederlandsing' van de kinderen.
- (3) Nieuwe jonge migranten (vaak alleenstaand), die op de vlucht voor de sociaal-economische problemen op de Antillen (werkloosheid) naar Nederland komen. Deze nieuwe migranten komen voornamelijk in de Bijlmermeer terecht, waar zoals gezegd een deel van hen zich manifesteert als een zichtbare en van de Surinaamse groep onderscheiden 'probleemgroep'. Tot nu toe beperkt deze groep zich -wat activiteiten en contacten betreft- vrijwel geheel tot de Bijlmer: men heeft weinig binding met de stad. Waarschijnlijk hangt dit samen met de (korte) verblijfsduur in Nederland. Uit onderzoek is bekend dat de geografische mobiliteit van allochtone jongeren toeneemt met de verblijfsduur en dat allochtone jongeren na verloop van tijd veel mobieler (minder buurtgebonden) zijn dan hun blanke leeftijdgenoten.
Slechts een kleine minderheid van deze nieuwe jonge immigranten heeft de (eerste) aansluiting met Nederlandse opleidingsmogelijkheden wel kunnen maken*. De overgrote meerderheid van de jonge nieuwe immigranten lijkt de aansluiting met opleiding en/of werk in Nederland mis te lopen/misgelopen te zijn.

*= Een klein aantal jonge Antillianen participeert sinds kort in het CBB en in andere bestaande (leer/werk) projecten.

Het onderscheid tussen de bovenbeschreven drie subgroepen ligt in werkelijkheid -uiteraard- minder haarscherp dan hier aangegeven is. Een deel van de jongeren uit middenklasse milieu's (eerste en tweede generatie) doorloopt een 'neerwaartse carrière'. Op de Antillen zelf bestaat een vrij strikte scheiding tussen de middenklasse en de laagste klassen, men gaat niet met elkaar om. Als (relatief kleine) groep immigranten in Amsterdam is de sociale bewegingsruimte veel beperkter: Antillianen uit zeer verschillende sociale lagen zijn bijna wel gedwongen om met elkaar om te gaan. Dit noodgedwongen contact van Antilliaanse middenklasse-jongeren met de Antilliaanse randgroep-subcultuur, in combinatie met de (onverwachte) marginale positie in de Nederlandse samenleving leiden er in een aantal gevallen toe dat middenklasse jongens zelf in de randgroeps subcultuur belanden.

Nadere bepaling van de doelgroep(en) van een experimenteel project
Aangezien er in het geval van de Antilliaanse jongens sprake lijkt te zijn van drie subgroepen met uiteenlopende kenmerken en achtergronden is het zinvol nader te bepalen op welke groep de te ontwikkelen activiteiten ten bate van Antilliaanse (randgroep) jongens zich primair zullen moeten richten.

Tegen een keuze voor de eerste groep (oudere jongeren) pleiten:

- . formele leeftijdscriteria: eigenlijk kan men niet meer spreken van 'jongeren'. Deze groep hoort ons inziens dan ook niet thuis in het jongerenwerk.
- . de 'oudere jongere-problematiek' is sterk verweven met de verslavingsproblematiek. Gerichte drugshulpverlening -eventueel door een uitbreiding van het aanbod van de bestaande drugshulpverlening- lijkt meer op z'n plaats bij deze groep.

Tegen een keuze voor groep twee (tweede generatie jeugd) pleit, dat deze groep zich over het algemeen redelijk lijkt te redden in de Nederlandse samenleving.

Ons voorstel is om een project voor Antillianen te richten op de derde groep van nieuwe immigranten. We kiezen daarbij voor een 'preventieve aanpak': zorg dat deze jongeren -die veelal tegen de rand aanhangen- niet over de rand heenvallen.

Mede gezien de grote overeenkomst met de eerste groep (de oudere jongeren) is er reden aan te nemen dat een deel van de nieuwe migranten ook (verder) zal marginaliseren. Met de daling van de conjunctuur zijn de kansen op verdere marginalisering van leden van deze groep toegenomen. Bovendien ligt het in de lijn der verwachtingen dat deze derde groep (nieuwe alleenstaande migranten) in de nabije toekomst verder toe zal nemen.

Hulpvraag van de doelgroep

Het is moeilijk om in dit stadium duidelijke uitspraken te doen over de hulpvraag van de doelgroep. De nieuwe migrantengroep wordt niet of nauwelijks bereikt door bestaande categorale en algemene jongerenvoorzieningen (zie hoofdstuk 4) en ook sleutelfiguren binnen de Antilliaanse gemeenschap blijken weinig zicht te hebben op de problemen en behoeften die leven onder de nieuwe groep migranten. Op basis van de summiere informatie die beschikbaar is en op basis van de ervaringen met en van de (in veel opzichten vergelijkbare) groep 'oudere jongeren' kan verondersteld worden dat de primaire behoeften van de groep nieuwe migranten liggen in de sfeer van:

- . eerste opvang na aankomst in Nederland: een plek om naar toe te gaan (gezien ontbreken van gezins- en familiekers);
- . wegwijz worden in de Nederlandse samenleving en dan met name praktische begeleiding naar instanties als het GAB en de GSD.
- . werk- en/of opleidingsgerichte initiatieven: leer- en werkprojecten, bij- en omscholingscursussen, (experimentele) werkbemiddeling e.d.

De hierboven geformuleerde behoeften van de doelgroep zijn zeer tentatief en dienen dus niet al te strikt opgevat te worden. Het formuleren van een 'mogelijke hulpvraag' is echter wel noodzakelijk: tegen de achtergrond van deze hulpvraag kan de bestaande voorzieningenstructuur geëvalueerd worden.

3.2 Surinaamse jongens in de Bijlmermeer

3.2.1 Demografische gegevens (zie ook bijlage 1)

Uit gegevens van de woningbouwvereniging Nieuw-Amsterdam, die het overgrote deel van de hoogbouw in de Bijlmer beheert, blijkt dat per 1-1-1984 25% van de flats aan Surinamers werd verhuurd, 57% aan Nederlanders en 18% aan anderen (allochtonen). De verdeling van nieuwe huurders die zich in de periode van december 1984 tot en met mei 1985 in de hoogbouw vestigden is vrijwel identiek: 26% is Surinamer, 55% is Nederlander, 17% andere allochtonen. Er is dus geen aanleiding te stellen dat het aantal Surinamers in de Bijlmer toegenomen is. Wel is er -in alle huurdersgroepen- sprake van een verschuiving in het type huishouden dat zich in de Bijlmer vestigt. Onder Nederlanders en overige allochtonen neemt het (toch al grote) aandeel van alleenstaanden verder toe. Onder Surinamers neemt naast het percentage alleenstaanden ook het percentage een-oudergezinnen toe. Het aandeel van tweepersoons-huishoudens en twee-oudergezinnen daalt dienovereenkomstig: ook Surinaamse gezinnen vertrekken uit de buurt.

In de Bijlmermeer staan per 1-1-1985 1504 Surinaamse jongens van 15-24 jaar geregistreerd (15-19 jaar: 722; 20-24 jaar: 782). Evenals bij de Antillianen het geval was, treffen we in de groep 20-24 jarigen een hoog percentage alleenstaanden aan, namelijk 55%. Voorts is 33% inwonend kind, 8% is 'hoofd' (dwz. gehuwd) en 4% is 'hoofd + kind'. Van de groep 15-19 jarigen staat officieel* 87% geregistreerd als 'kind' en 13% als alleenstaand. De meerderheid van de Surinaamse jongens is van Creoolse afkomst (62%), daarnaast is 32% Hindoestaan/Javaan.

Het opleidingsniveau (hoogst genoten opleiding, gegevens van 1981) is over het algemeen laag: 47% heeft hooguit LBO, 24% heeft een MAVO-diploma, 11% heeft HAVO/VWO en 18% heeft een vervolgopleiding gedaan (10% MBO, 5% HBO, 3% een universitaire opleiding). Kijkend naar de groep Surinaamse jongens die nog leerling is in de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs (gegevens van 1982), dan zien we dat de Surinaamse jongens gemiddeld genomen lagere opleidingen volgen dan Antilliaanse en Nederlandse jongens.

*- Het werkelijke percentage inwonende kinderen ligt waarschijnlijk lager; een aantal jongeren staat nog wel ingeschreven op het gezinsadres maar woont in feite niet meer thuis.

We zien met name een oververtegenwoordiging van Surinaamse jongens in:

- het IBO/VBUO*: 13% van de Surinaamse jongens versus 5% van de Nederlandse jongens en 7% van de Antillianen;
- het LBO-plus**: 15% van de Surinaamse jongens tegen 6% van de Nederlandse en 4% van de Antilliaanse jongens.

Voorts zijn Surinaamse jongens ondervertegenwoordigd op HAVO/VWO-niveau (14% tegen 33% Nederlandse jongens en 34% Antilianen).

Arbeidsmarktgegevens: per mei 1986 nemen naar schatting 2240 Surinaamse jongens (= 55% van de totale groep Surinaamse jongens van 15-24 jaar) deel aan de beroepsbevolking in Amsterdam. Onder hen bevinden zich naar schatting 1170 (= 52%) werklozen.

Ter vergelijking: onder autochtone Nederlandse jongens (15-24 jaar) is het werkloosheidspercentage 35%.

Omgerekend naar de Bijlmermeer (waar een derde van de groep jonge Surinamers woont) komen we op een groep van 750 à 800 Surinaamse jongens die deelneemt aan de beroepsbevolking.

Dit betekent dat er in de Bijlmermeer zo'n 400 à 450 werkloze Surinaamse jongens rondlopen.

Van de totale groep werkloze jongens is minstens*** 11% schoolverlater. Langdurige werkloosheid (meer dan 6 maanden) komt in deze groep schoolverlaters veel voor (82% is langer dan 6 maanden werkloos). Voor Surinaamse jongens die wel werkervaring hebben opgedaan is de situatie iets minder somber: 67% van deze werklozen zit langer dan 6 maanden zonder werk.

Concluderend

In de hoogbouw van de Bijlmer neemt het aantal alleenstaanden en een-oudergezinnen gestaag toe, terwijl met name tweepersoons-huishoudens en twee-oudergezinnen de wijk verlaten. Dit geldt voor alle etnische groepen. De etnische samenstelling (verhouding autochtonen/allochtonen) van de bewonersgroep is de laatste jaren vrij stabiel.

Het hoge percentage alleenstaanden vinden we ook terug onder de Surinaamse jongeren, met name in de leeftijdscategorie van 20-24 jarigen. Bijna tweederde van de Surinaamse jongeren is Creools, eenderde is Hindoestaan.

Qua opleidingsniveau en positie op de arbeidsmarkt bevinden Surinaamse jongeren in de Bijlmer zich in een duidelijke achterstandspositie ten opzichte van Nederlandse jongens. Met name de schoolverlaters lopen een grote kans te gaan behoren tot de harde kern van de langdurig werkloze jongeren.

*= Individueel Beroepsonderwijs/Voortgezet Buitengewoon Onderwijs.

**= Brede brugklas LBO-MAVO-HAVO/VWO; betekent voor de meeste Surinaamse jongens meestal doorstroming naar LBO of MAVO.

***= Het aantal werklozen met onbekend school/arbeidsverleden is nogal groot (747 van de 1174).

3.2.2 Potentiële doelgroepen onder Surinaamse jongens in de Bijlmer

Zoals in hoofdstuk 2 (par 2.2) al werd opgemerkt, kent de Surinaamse (jongeren-)gemeenschap minder duidelijke subculturen dan in de blanke jongeren gemeenschap het geval is.

Of in ieder geval lijken zij zich niet of minder te organiseren rond de lijnen die in de autochtonen gemeenschap een grote rol spelen.

Zo zijn Surinaamse jongeren over het algemeen minder buurtgebonden en mobieler in de stad dan hun Nederlandse soortgenoten. Ze maken daardoor minder deel uit van/nemen minder deel aan een typische 'buurtcultuur' (de jongens uit Oost, de jongens uit Noord etc.). Ook drugsgebruik en handel in drugs is meer verweven met bepaalde 'traditionele' randgroepmilieu's binnen de Surinaamse gemeenschap*, terwijl in blanke RGJ(-culturen) het wel/niet deel uitmaken van de (hard) drugs'scene' vaak een vrij sterke interne scheidslijn vormt. Onder autochtonen zijn de zuipers, de blowers (softdrugs) en de 'junkies' (harddrugs) over het algemeen heel aparte groepen met een eigen (sub)cultuur. Onder autochtonen leidt met name betrokkenheid bij de harddrugsscene (als gebruiker en/of als (hulpje van de) handelaar) meestal tot een geïsoleerde positie van de jongere ten opzichte van de directe sociale omgeving (familie, vrienden, buurt): hij/zij is min of meer veroordeeld tot het uitsluitend hebben van contacten binnen de scene zelf.

In de Surinaamse gemeenschap lijkt dit vaak minder het geval. Betrokken zijn bij de handel in harddrugs is een -in *bepaalde* delen van de Surinaamse gemeenschap- meer getolereerde manier om hogerop te komen ('alternatieve carrière').

Een derde aanleiding om te stellen dat autochtone scheidslijnen niet altijd opgeld doen in de Surinaamse gemeenschap is de rol die etniciteit speelt. Het Surinamer-zijn (en het anders-zijn dan de Nederlandse samenleving) bindt hen onderling. Zo is onder de oudere jongeren de etnische beleving van langdurige werkloosheid een factor die een sterke onderlinge band schept. Deze gemeenschappelijke etniciteit overbrugt vaak onderlinge verschillen in (sub) culturele en/of sociaal-economische achtergrond, verschillen in opleidingsniveau, in leeftijd, leefstijl etc.

Dit neemt niet weg dat de invulling die men aan deze etniciteit geeft wel degelijk kan verschillen: met name 'tweede generatie' Surinaamse jongeren lijken op zoek naar andere, nieuwe invullingen van hun etniciteit. Daarop komen we later in deze paragraaf terug.

*= Hetgeen overigens niet wegneemt dat er binnen de Surinaamse gemeenschap wel degelijk groepen zijn die elke bemoeienis met het gebruik van/handel in harddrugs afwijzen.

Voorts zijn er nog twee 'externe'* factoren aan te wijzen, die bijdragen aan het gebrek aan zichtbare interne groepsdifferentiatie onder Surinaamse jongeren. Dat zijn:

- . Deels zal ons onvolledige inzicht in de interne dynamiek van de Surinaamse (jongeren-)gemeenschap ook debet zijn aan het beeld dat er weinig of minder groeps-differentiatie is onder Surinaamse jongeren.
- . Het 'door elkaar lopen' van zeer verschillende Surinaamse jongeren kan soms ook onvrijwillig zijn. De middelen/mogelijkheden om intern te differentiëren (Bv. eigen plekken die 'verdedigbaar' zijn) zijn lang niet altijd aanwezig.

Tenslotte dient -om misverstanden te voorkomen- opgemerkt te worden dat het hier nadrukkelijk niet de bedoeling is om interne scheidslijnen als het ware 'op te leggen' aan de Surinaamse gemeenschap ("onze jongeren organiseren zich zo, dus moet dat bij Surinaamse jongens ook zo zijn of zo worden").

Het feit dat het Surinamer-zijn (of: etniciteit) de Surinaamse jongeren met elkaar en met de Surinaamse gemeenschap verbindt heeft zeer goede kanten. Het solidariseert de leden van een groep die als geheel aan de rand van de samenleving staat. De keerzijde van de medaille is echter, dat een te sterke of te eenzijdige nadruk op etniciteit -zowel van binnenuit ("wij zijn allemaal gelijk") als van buitenaf ("zij zijn allemaal gelijk")- de Surinaamse gemeenschap in haar geheel nog meer naar de rand van de samenleving kan drukken (negatieve beeldvorming in de publieke opinie) en individuele (groepen) leden van de Surinaamse gemeenschap kan belemmeren in het zoeken naar en ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden om hun positie in de Nederlandse samenleving te verbeteren.

Het gaat hier dus niet om het opleggen van (ethnocentrische) scheidslijnen die binnen de Surinaamse gemeenschap niet als zodanig ervaren worden, maar om het verwerven van inzicht in en het versterken van de mogelijkheden voor Surinaamse jongeren om hun positie (individueel en/of als groep) te verbeteren. Daarvoor is het van belang te weten hoe de Surinaamse jongeren zelf hun situatie ervaren, hoe zij daarop reageren en welke strategieën zij (pogen te) ontwikkelen om hun situatie te veranderen/verbeteren.

*= 'Extern' d.w.z. factoren die niet liggen binnen de Surinaamse gemeenschap zelf.

Een scheidslijn die wel degelijk 'van binnen uit' komt en die zich de laatste jaren scherper begint af te tekenen binnen de Surinaamse (jongeren-)gemeenschap is een leeftijdsgrens die grofweg rond de 20 jaar ligt.

Deze leeftijdsgrens hangt samen met de verblijfsduur in de Nederlandse samenleving. De jongere groep (+ 13-20 jaar) bestaat voornamelijk uit jongens die in Nederland zijn opgegroeid of in elk geval het grootste deel van hun educatie hier gevolgd hebben of nog volgen. De meeste ouderen (20-25 jaar) groeiden op in Suriname en kregen (een groot deel van) hun educatie aldaar.

Uit een recent onderzoek (Sansone, 1984) in twee wijken in Amsterdam -waaronder de Bijlmer- komt naar voren dat met dit leeftijdsverschil verschillen in ondermeer oriëntatie op de toekomst en vertrouwen in en contacten met de Nederlandse samenleving samenhangen.

De jongere groep bleek op deze punten een meer 'positieve' instelling te hebben dan de oudere groep.

Ook de manier waarop de twee leeftijdsgroepen hun vrije tijd invullen bleek duidelijke verschillen te vertonen. Deels hangt dit samen met het feit dat de objectieve situatie van beide groepen verschillend is: onder de oudere groep (van voornamelijk Creoolse) mannen zijn velen langdurig werkloos, terwijl het grootste deel van de jongeren ofwel nog schoolgaand is of pas sinds kort geconfronteerd wordt met werkloosheid.

Versillen in verblijfsduur en in objectieve situatie convergeren op verschillen in sub-cultuur. Terwijl in de oudere groep velen sterker vast lijken te houden aan de traditionele leefstijl van werkloze Creoolse mannen (de straatcultuur, het hosselen e.d.) ziet men onder jongeren een aantal nieuwe ontwikkelingen, met name de ontwikkeling van een aantal 'jeugdstijlen' (rastafarians, discostijl, electric boogie). Aanhangers van de diverse jeugdstijlen zijn niet geïsoleerd van elkaar: er is veel onderling contact. Wat betreft toekomstverwachtingen en levensinstelling lijken deze jongeren (tot + 20 jaar) meer op elkaar dan op hun oudere 'broeders' (boven de 20 jaar).

Sansone merkt op dat etniciteit in beide groepen een belangrijke rol speelt; de invulling die daar aan gegeven wordt verschilt echter op een aantal punten. De etniciteit van de oudere groep noemt hij 'objectieve etniciteit': het Surinamer-zijn is een gegeven en de etnische identiteit wordt gevormd door banden met de plaats van herkomst (het district in Suriname, de buurt in Paramaribo, etc.) en banden met Surinaamse 'soortgenoten' (mensen met dezelfde maatschappelijke positie).

De etniciteit van de jongere groep noemt hij 'subjectieve etniciteit': etniciteit is iets waar je zelf voor kiest. Niet uitsluitend de traditionele banden met het thuisland, maar ook noties van zwart-zijn, immigrant-zijn en/of jongere-zijn staan hier centraal.

Deze subjectieve etniciteit is minder reactief: zij is ook een middel tot zelfbevestiging waarmee de jongeren hun positie in de Nederlandse samenleving kunnen (her)formuleren en -mogelijk- verbeteren. Het sterkst zichtbaar wordt dit in de genoemde jeugdstijlen die opgevat kunnen worden als een uiting en een herinterpretatie van waarden en symbolen uit de traditionele Surinaamse cultuur, gecombineerd met die van de blanke middenklasse jeugdcultuur en die van de blanke arbeidscultuur.

Sansone benadrukt ten slotte, dat er binnen deze groep jongere Surinamers wel degelijk behoefte bestaat aan mogelijkheden om te diversifieren, om een 'eigen plek' te hebben die in de eerste plaats specifiek is voor de eigen leeftijdsgroep, het eigen woongebied (buurt) en/of de eigen jeugdstijl en -pas in de tweede plaats- de eigen etnische groep.

Overigens kan niet gesteld worden dat alle Surinaamse jongeren onder de 20 jaar RGJ zijn*. Nader bekeken zullen ongetwijfeld grote variaties in zelfredzaamheid, objectieve en subjectieve toekomstperspectieven en in (zichtbaar) 'randgroepgedrag' vastgesteld kunnen worden. Toch is het raadzaam voorlopig de potentiële doelgroep wel op deze ruime wijze te definiëren, d.w.z. als de 'tweede-generatie jongeren van + 15 tot + 20 à 25 jaar'.

Het gevaar is te groot dat men anders a priori mogelijk relevante doelgroepen uitsluit en/of minder relevante groepen insluit.

Een op deze Surinaamse jongeren gericht project zal mede gericht moeten zijn op het verwerven van inzichten in groepsdifferentiatie/ diversificatieprocessen en het ontwikkelen van op de onderscheiden groepen afgestemde voorzieningen.

Concrete subgroepen

Om toch enige concrete inkleuring te geven van de hierboven in meer abstracte termen beschreven groepsdifferentiatie onder Surinaamse jongeren in de Bijlmer, vermelden we hier de -informele- indeling die door de functionarissen van de wijkpost van de politie in de Bijlmer c.q. door de stichting Streetcornerwork worden gehanteerd. Deze indeling heeft in dit kader enkel een voorbeeldfunctie (zichtbare groepen die door bepaalde veldwerkers worden onderscheiden) en dient niet opgevat te worden als een definitieve indeling in subgroepen.

Op basis van informatie van politie en straathoekwerk kunnen we de onderstaande subgroepen onderscheiden.

*= Zoals in hoofdstuk 2 al werd opgemerkt is het niet aan te raden om objectieve en subjectieve criteria van WVC/LSR los te laten op deze groep.

Onder jonge jongeren (tot + 20 jaar):

- . Een 'zwerfgroep'* van de jongeren vanaf 15 tot ruim 20 jaar; 200 à 300 jongens (en 50 à 150 meisjes), die wel in de Bijlmer wonen en incidenteel de categorale jongerenvoorzieningen aldaar bezoeken. Ze hebben echter geen 'eigen stek' in de Bijlmer en zoeken vaak hun vertier in de stad. Een deel van de jongens werkt als loopjongen in de drugsscene (steeds meer een cocaïnescene) en/of is betrokken bij de kleine criminaliteit. Meisjes zijn vaak weggelopen van huis en nemen deel aan de groep als vriendin van mannelijke groepsleden (zie verder par. 3.3);
- . Een 'zwerfgroep' jongeren van 15-20 jaar die zich in het subcentrum Kraaiennest ophoudt (30 à 40 jongeren). Eveneens incidentele bezoekers van categorale jongerenvoorzieningen in de Bijlmer;
- . Een groep jongeren (deels schoolgaand, deels spijbelaars en voortijdig schoolverlaters) die zich voornamelijk ophield in één van de categorale voorzieningen in Ganzenhoef (Godo)**.

Onder de oudere jongeren (20/25 - 40 jaar):

- . Een groep werkloze, in Nederland opgegroeide mannen in Mokro. Deels zijn dit goed opgeleide mensen met bijvoorbeeld een MBO- of HBO-diploma ('de denkers'). Velen zijn soft drug en/of cocaïne gebruikers.
- . Een groep oudere jongeren (tot 40 jaar) in Isos die vaak in (semi-)criminele activiteiten verwickeld zijn. De ouderen onder hen zijn voornamelijk alcoholgebruikers.
- . Een groep van (+ 160) verslaafden (heroïne) in en om een gedoogruimte bij Ganzenhoef ('Ons eigen stekkie' of: 'de Keet').

Er is een vrij duidelijke grens tussen de jongere en de oudere jongeren, in ieder geval wat betreft de plekken die door de diverse groepen bezocht worden. Voorts valt op dat de 'zwerfgroepen' zich bevinden onder de jongere groep***. De meeste oudere jongeren hebben zich wel van eigen plekken verzekerd, meestal in het sociaal-culturele centrum Ganzenhoef. In de ontmoetingsruimten die vroeger en nu categoriaal beheerd worden komen de jonge jongeren niet aan bod (Godo deels uitgezonderd).

*= Met de term 'zwerfgroep' wordt hier bedoeld: groepen die op straat en langs voorzieningen zwerven en die niet tot de vaste klantenkring van één van deze voorzieningen behoren. Deze jongeren hoeven niet dakloos te zijn, meestal wonen ze wel ergens.

**= De categorale voorzieningen in de Bijlmermeer worden in hoofdstuk 4 nader besproken.

***= Bij de schattingen van de politie en straathoekwerk over de grootte van de zwerfgroepen plaatsen wij enkele vraagtekens. Er lijkt -gezien het feit dat er ruim 700 jongens tot 20 jaar in de Bijlmer wonen- sprake van een overschatting (met name bij de eerstgenoemde zwerfgroep).

Zij lijken nu dit probleem op te lossen door hun vertier elders te zoeken (in de stad en/of in de algemene jongerencentra in de Bijlmer: zie hoofdstuk 4) en/of door delen van de openbare ruimte (in de subcentra) tot hun 'stek' te maken.

Uit de verhalen van politie en straathoekwerk blijkt dat men in verband met Surinaamse RGJ vrijwel uitsluitend doelt op Creoolse Surinamers. Hindoestaanse Surinamers (toch + 30% van alle Surinamers in de Bijlmermeer) blijven vrijwel geheel buiten beeld, een enkele Hindoestaan die zich wel in Creoolse groepen/voorzieningen begeeft daar gelaten. Volgens de politie vormen Hindoestaanse jongens een weinig problematische groep, die zich niet of nauwelijks (zichtbaar) als groep manifesteert.

Om te voorkomen dat de groep Hindoestaanse jongeren geheel buiten het gezichtsveld blijft, besteden we hier apart enige aandacht aan Hindoestanen.

3.2.3 Hindoestaanse jongeren in de Bijlmermeer

Demografische gegevens over opleiding (sniveau), werkloosheid e.d. onder Hindoestanen als aparte groep (dwz. onderscheiden van de Creoolse Surinamers) zijn niet voorhanden. We kunnen dus niet bepalen of en in hoeverre Creolen en Hindoestanen onderlinge verschillen vertonen binnen de algemene categorie van Surinamers.

In ieder geval mag men er niet zonder meer van uit gaan dat Hindoestaanse jongeren geen aparte aandacht verdienen omdat zij zich naar buiten toe niet of nauwelijks als een problematische groep manifesteren. Alleen al het feit dat ze niet in algemene en nog minder in categorale jongerenvoorzieningen aanwezig zijn, is een teken dat dat er enerzijds leemtes zijn in het bestaande jongerenwerk en dat er anderszijds behoefte bestaat aan een bijzondere, Hindoestaanse, vorm van jongerenwerk in de Bijlmermeer.

Redenen voor de betrekkelijke onzichtbaarheid van Hindoestaanse jongens -in ieder geval op die plaatsen die voornamelijk door RGJ bezocht worden- zijn:

- . Hindoestanen wonen vaker dan Creolen in familie- of gezinsverband en Hindoestaanse jongeren trouwen vaak vrij jong. Ze wonen ook minder vaak in die delen van de Bijlmermeer (zoals in de zgn. EG-buurt, waar de Ganzenhoef ligt: zie hoofdstuk 4) die door alle gezinnen (allochtoon en autochtoon) gemeden worden. Mede hierdoor treft men weinig Hindoestaanse jongeren aan in en rond de Ganzenhoef.
- . De Hindoestaanse gemeenschap is hechter en meer gesloten dan de Creoolse gemeenschap. Enerzijds biedt deze gemeenschap veel steun in materieel (m.n. bij het vinden van baantjes in het grijze circuit) en immaterieel opzicht. Anderzijds is de druk van de sociale controle vrij groot: als de familie/de gemeenschap een 'gevalen' kind niet meer op kan vangen dan wordt het kind afgestoten. Daarbij moet men in het oog houden dat door hun positie in Nederland de druk op de gemeenschapsbanden sowieso al hoger is dan men in het land van herkomst gewend was.

Afstoting van 'gevallen kinderen' komt vooral voor bij (tweede generatie) meisjes en bij heroïnegebruikers. De eerste groep komt relatief vaak bij Blijf van mijn Lijf huizen, bij het Meidenhuis en/of bij het JAC terecht. De tweede groep belandt meestal in de Zeedijkscene; de meesten van hen laten hun gezicht liever niet zien onder de Creeoolse verslaafden in de Bijlmermeer.

Concrete subgroepen

Hoewel er ongetwijfeld -op basis van leeftijdsverschillen en verschillen in verblijfsduur in Nederland- diverse subgroepen en levensstijlen te onderscheiden zijn onder Hindoestanen, zullen we vooralsnog de groep Hindoestaanse jongeren in de leeftijd van 15-25 jaar opvatten als één groep.

Hetzelfde geldt voor het religieuze scheidslijn Moslim - Hindu. In de Bijlmermeer lijkt deze scheiding wel sterker te leven dan elders in Nederland vaak het geval is. De aanwezigheid van een groep Pakistanen die de kern van de plaatselijke moskee vormt en die onder Surinaamse Hindoestanen het moslim-zijn nieuw leven heeft ingeblazen, speelt daar zeker een rol in.

Deze religieuze scheidslijn binnen de Hindoestaanse gemeenschap lijkt zich echter te beperken tot religieuze (en enkele culturele) zaken. Op andere terreinen, zoals ontspanning, werk en de oplossing van maatschappelijke problemen, lijkt er een sterk gemeenschapsgevoel te leven dat de religieuze grenzen overschrijdt.

Volgens informanten in de Bijlmermeer zijn er onder de Hindoestaanse jongeren veel werklozen (exakte cijfers ontbreken, zoals gezegd) en is er ook een groep met maatschappelijke problemen die niet op de traditionele wijze (binnen de gemeenschap) opgelost kunnen worden.

Hulpvraag van de doelgroep

Volgens de informanten is er onder Hindoestaanse jongeren met name behoefte aan culturele activiteiten en werk- en beroepsgeoriënteerde activiteiten.

In hun ogen is er voorts een vorm van maatschappelijk werk nodig die met veel inzicht in de Hindoestaanse cultuur en gemeenschap diegenen op kan vangen die niet door de gemeenschap zelf opgevangen kunnen worden.

3.3 Surinaamse en Antilliaanse meisjes

In hoofdstuk 2 werd kort melding gemaakt van het feit dat ook in de praktijk van het autochtone RGJ-werk meisjes vaak buiten de boot vallen. Deels heeft dit te maken met het feit dat meisjes minder vaak zichtbaar 'problematisch' gedrag vertonen (agressief gedrag, criminaliteit e.d.). Anderzijds heeft het RGJ-werk altijd moeite gehad meisjes binnen te halen of te houden: het al te 'stoere' gedrag van hun mannelijke tegenvoeters verjaagt in de eerste plaats vaak de meisjes uit RGJ-centra/voorzieningen. Hoe 'zwaarder' de mannelijke klanten, des te minder meisjes treft men ter plekke aan. De relatieve onzichtbaarheid van meisjes binnen het RGJ-werk betekent overigens zeker niet dat de formele achterstandscriteria in mindere mate opgaan voor gemarginaliseerde meisjes. Het reguliere jongerenwerk is gewoon niet of slecht ingesteld op de specifieke -van de jongens afwijkende- problematiek van RGJ-meisjes. Binnen het algemene jongerenwerk is de laatste jaren, als antwoord op deze tekortkoming, een speciaal op meisjes gerichte methodiek in ontwikkeling. Het zogenaamde 'meidenwerk'. Kortweg gezegd komt deze methodiek -die overigens nog in de kinderschoenen staat- erop neer dat ingespeeld wordt de typerende (vrouwelijke) leefwereld van meisjes. Bijvoorbeeld door het organiseren van praatgroepen over jongens, vrouwelijkheid en sexualiteit, discussies over mode, naaicursussen etc. Dit is een vrij nieuwe ontwikkeling binnen het algemene jongerenwerk die nog niet is overgenomen binnen het algemene RGJ-werk: daar is nog steeds nauwelijks aandacht voor meisjes.

Binnen het allochtone RGJ-gebeuren speelt de onzichtbaarheid van meisjes ook een rol en vaak nog in versterkte mate: meisjes zijn nog meer dan in de autochtone (sub)cultuur het geval is, een 'aparte sexe'.

Binnen allochtone culturen (Sur/Ant, maar ook onder Mediterraneanen) is de grens tussen de sexen vaak zeer scherp en strak omschreven. Niet zelden is er sprake van omgangsverboden of -beperkingen tussen de sexen. Bovendien is de 'morele druk' op allochtone meisjes vanuit de gemeenschap vaak zeer hoog: ze worden scherp bewaakt en er is zeer weinig tolerantie voor afwijkend gedrag. Bovendien worden initiatieven/ontwikkelingen die in de Nederlandse samenleving -in elk geval in theorie- hoog worden gewaardeerd (zelfstandigheid, mondigheid, carrièrebewustzijn van vrouwen) in de eigen gemeenschap vaak niet erg gewaardeerd.

De bovenbeschreven overwegingen bieden voldoende aanleiding om apart aandacht te besteden aan de problematiek van Surinaamse en Antilliaanse randgroepmeisjes en een aparte plek voor hen te reserveren binnen de op te zetten experimentele projecten.

3.3.1 Demografische gegevens (zie ook bijlage 1)

Surinaamse meisjes in de Bijlmer

Per 1-1-1985 stonden 1825 meisjes in de leeftijd van 15 tot 24 jaar geregistreerd in de Bijlmermeer. Van de jongere groep 15-19 jarigen (766 meisjes) is het overgrote deel 'inwonend kind' (nl. 78%), 14% is alleenstaand, 3% is echtgenote en 4% is alleenstaande moeder ('hoofd + kind').

Bij de 20-24 jarigen (1059 vrouwen) bedragen de percentages respectievelijk: 17% (kind), 36% (alleenstaand), 18% (gehuwd) en 30% (alleenstaande moeder). De bewering (van lokale deskundigen) dat alleenstaand moederschap op zeer jonge leeftijd (15 à 16 jaar) geen uitzondering is onder Surinaamse meisjes wordt door deze cijfers niet ondersteund. Alleenstaand moederschap komt in de jonge groep (15-19jaar) wel voor, maar niet heel vaak (4%). Onder wat oudere Surinaamse meisjes komt alleenstaand moederschap wel zeer veel voor: bijna een derde van de meisjes van 20-24 jaar is hoofd van een gezin met kinderen.

Kijkend naar de verdeling van Surinaamse meisjes in de eerste cyclus van het voortzet onderwijs vallen de volgende verschillen op:

- . Surinaamse meisjes ze zijn ondervertegenwoordigd op de HAVO en VWO opleidingen (Surinaamse meisjes: 19%, Nederlandse meisjes: 38%);
- . Surinaamse meisjes zijn oververtegenwoordigd op de LBO-plus* (18% versus 6%).

Arbeidsmarktgegevens: per mei 1986 nemen naar schatting 1900 Surinaamse meisjes (= 40% van de totale groep Surinaamse meisjes van 15-24 jaar) deel aan de beroepsbevolking in Amsterdam. Onder hen bevinden zich naar schatting 895 (= 48%) werklozen.

Ter vergelijking: onder autochtone Nederlandse meisjes (15-24 jaar) is het werkloosheidspercentage 31%.

De veelgehoorde bewering dat werkloosheid onder Surinaamse meisjes beduidend lager zou zijn dan die onder Surinaamse jongens lijkt niet steek te houden.

Van de werkloze meisjes is naar schatting 30% schoolverlater.

Antilliaanse meisjes in Amsterdam

Per 1-1-1985 stonden 449 meisjes van 15-24 jaar ingeschreven in Amsterdam. Van de jongste groep 15-19 jarigen (145 meisjes) is het grootste deel (68%) kind, in de oudere groep (304) vrouwen overheersen de alleenstaanden (63%). Ook komt alleenstaand moederschap vrij weinig voor in de jongste groep (3%) en vrij veel in de oudere groep (20%). Over het geheel genomen komt alleenstaand moederschap onder Antilliaanse meisjes minder voor dan onder Surinaamse meisjes.

Wat de gevolgte opleidingen (eerste cyclus voortgezet onderwijs) betreft verschillen Antilliaanse meisjes nauwelijks van Nederlandse meisjes, met uitzondering van een ondervertegenwoordiging op HAVO/VWO niveau (Antilliaanse meisjes: 26%, Nederlandse meisjes: 38%). De absolute aantallen Antilliaansen zijn overigens klein, zodat rekening gehouden moet worden met een grote foutenmarge in de percentages.

Arbeidsmarktgegevens: per mei 1986 nemen ongeveer 250 à 300 meisjes deel aan de beroepsbevolking (= ong. twee derde van de totale groep). Zo'n 40 à 50% van hen is werkloos, ongeveer 30% is schoolverlater.

* =

Brede brugklas LBO-MAVO-HAVO/VWO; betekent voor de meeste Surinaamse meisjes meestal doorstroming naar LBO of MAVO.

Conclusies

Alleenstaand moederschap komt nauwelijks voor bij meisjes tot 20 jaar, maar wel redelijk tot zeer vaak bij de oudere (20-24 jaar) Antilliaanse c.q. Surinaamse meisjes.

Zowel Surinaamse als Antilliaanse meisjes zijn ten opzichte van hun Nederlandse sexegenotes ondervertegenwoordigd in de hogere niveau's van het middelbaar onderwijs (HAVO/VWO). Voor Surinaamse meisjes geldt dit het sterkst.

Zoals al eerder werd opgemerkt zeggen gegevens over het gevolgde onderwijs weinig of niets over het opleidingsniveau (behaalde diploma's). De arbeidsmarktpositie van Surinaamse en Antilliaanse meisjes is beduidend slechter dan die van autochtone Nederlandse meisjes. Sur/Ant meisjes blijken in deze -in tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt- ook niet in een betere positie te verkeren dan Sur/Ant jongens.

3.3.2 Potentiële doelgroepen onder Sur/Ant meisjes

De groep Sur/Ant* meisjes is de meest 'duistere' groep: cijfermatige gegevens zijn onvolledig of verhullend, op straat zijn deze meisjes nauwelijks zichtbaar en de bestaande categorale en algemene jongerenvoorzieningen bereiken deze meisjes niet of nauwelijks. Op basis van summiere informatie van ervaringsdeskundigen kunnen we wel een schetsmatige analyse geven van de factoren die leiden tot de marginalisering van meisjes. Deze analyse is noodzakelijkerwijs tentatief van aard, inzichten in omvang en achtergronden van de subgroepen die we hieronder zullen onderscheiden ontbreken vrijwel volledig.

Marginaliserende factoren

Het startpunt van de marginalisering van Sur/Ant meisjes lijkt in de meeste gevallen in conflicten binnen het gezin te liggen. Met name de tweede generatie meiden komen in aanvaring met de -vaak zeer restrictieve- traditionele ideeën van de ouder(s). Bij Creoolse Surinaamse meiden gaat het vaak om autoriteitsconflicten bij Hindoestaanse Surinaamse meiden zijn er vaak problemen rond uithuwelijking.

Daarnaast speelt ook een rol dat de ouders vaak niet in staat zijn de situatie van hun kinderen als jongere in de Nederlandse samenleving te begrijpen en hun de noodzakelijke steun te geven. In een aantal gevallen lopen de conflicten zo hoog op dat het meisje wegloopt van huis, wat in de praktijk meestal een breuk met het gezin en de directe sociale omgeving van het gezin betekent. Soms wordt het weggelopen meisje opgevangen door familieleden/kennissen en opgenomen in hun gezin, in gevallen waar dit niet gebeurt staan de meisjes er alleen voor. Het betreft hier jonge meisjes (13 tot 16 jaar) die te jong zijn om zich zelfstandig te kunnen redden.

*= Om niet te vervallen in al te vergaande onderverdelingen zijn hier Surinaamse en Antilliaanse meisjes samengenomen. Op zich is dit even onterecht als het samenvoegen van Surinaamse en Antilliaanse jongens. In feite gaat het om twee aparte groepen die onderling niet of nauwelijks contact hebben. Met name over de groep Antilliaanse meisjes is overigens bijzonder weinig bekend.

Marginaliserende 'carrières'

Als we de breuk met thuis als startpunt nemen, dan kunnen we een aantal (ideaaltypische) 'carrières' onderscheiden.

In een aantal gevallen kiezen de meisjes (vaak zeer bewust) voor het -alleenstaand- moederschap. Door het krijgen van kinderen verwerft het meisje een nieuwe, geaccepteerde status binnen de gemeenschap. Bovendien verwerft ze zo een eigen onderkomen en inkomen (bijstand). Zoals we hiervoor zagen komt deze keuze voor het moederschap vooral voor onder de wat oudere meisjes. Een klein aantal meisjes krijgt echter al op zeer jonge leeftijd kinderen.

Een nadeel is daarbij dat de schoolopleiding meestal afgebroken wordt, waardoor de -toekomstige- kansen op de arbeidsmarkt voor deze jonge moeders zeer slecht zijn.

Niet alle meisjes worden echter uit eigen vrije wil moeder: in een aantal gevallen is er sprake van 'afgedwongen moederschap': het (vaak zeer jonge) meisje wordt verkracht en beschikt niet over de kennis en/of de moed om abortus te laten plegen. Naast de hiervoor genoemde maatschappelijke nadelen kunnen de verkrachting en het ongewenste moederschap uiteraard ingrijpende emotionele/psychische problemen geven: deze 'carrière' leidt zeker vaak tot marginalisering.

Verder is er een groep (jonge) meisjes die (soms jarenlang) in welzijnsland blijven hangen: ze gaan van het ene opvangshuis naar het andere, van de ene stad naar de andere.

Ten derde leidt een aantal meisjes een min of meer zwervend bestaan. Ze haken aan aan de (straat-)gemeenschap van (oudere) mannen (dealers, hosselaars). Ze gaan vaak van vent tot vent (discrete prostitutie). Ook voor deze 'zwervende' groepen geldt dat zij door hun onregelmatige bestaan (van het ene opvanghuis naar het andere, van de ene vent naar de andere) en/of door hun rol als vriendin en verzorgster van hun vriendje hun opleiding (of werk) meestal moeten opgeven. Over de omvang van deze zwervgroepen zijn geen betrouwbare gegevens bekend.

Tenslotte belandt een (waarschijnlijk klein) aantal meisjes in de (straat)prostitutie: het eindpunt van het marginaliseringsproces. Meestal zijn deze meisjes verslaafd (harddrugs).

De bovenstaande beschrijving van marginaliserings-'carrières' onder meisjes is in feite een weergave van de (weinige) voor buitenstaanders zichtbare *uitkomsten* van het marginaliseringsproces onder meisjes. Een antwoord op vragen over het hoe en waarom van de diverse carrières (waarom raken sommige meisjes wel 'op drift' en andere niet, welke meisjes belanden waarom in de prostitutie, welke kiezen waarom voor het moederschap, waar gaan de zwervmeiden op den duur heen? etc.) en over het lot van niet zichtbare groepen (thuisblijvers: bijvoorbeeld de relatief grote groep alleenstaande Antilliaanse meisjes) is daarmee nog niet gegeven.

Over de achtergronden, het verdere verloop en de objectieve en subjectieve gevolgen van de hierboven geschetste 'carrières' van meisjes tasten we op dit moment vrijwel volledig in het duister.

Wel kunnen we een aantal algemene verschillen tussen de 'carrières' van Sur/Ant randgroepmeisjes enerzijds en die van Sur/Ant randgroepjongens anderzijds aangeven:

- . Meisjes belanden vaker in een onopvallende positie 'aan de rand'. Ze zijn minder vaak zichtbaar problematisch, hoewel ze op de 8 leefbaarheidsgebieden laag -zo niet lager dan veel jongens- scoren. Een rol hierbij speelt zeker dat meisjes vaker een peergroup hebben die minder exploratief, meer behoudend maar vaak sterker werkelijk ondersteunend is. Problemen worden thuis met vriendinnen besproken en verwerkt. Men spreekt in dit verband van de 'subcultuur van de slaapkamer'.
- . Meisjes hebben minder mogelijkheden dan jongens om een 'alternatieve carrière' op te bouwen die perspectieven biedt. De enige mogelijkheden zijn de prostitutie en -voor een kleine groep- een bijrol in de drugshandel. De prostitutie heeft echter niet de 'charme' van de alternatieve carrières die ontstaan voor mannen. Prostitutie gaat meestal samen met verslaving en is een uiterst perspectiefloze weg*.
- . De positie van randgroepmeisjes staat onder zware druk van de problemen van en de negatieve beeldvorming rond hun mannelijke leeftijdsgenoten. Zij moeten vaak -naast de problemen die ze zelf al hebben- fungeren als klankbord, opvang en verzorgster van de jongens waarmee ze optrekken of samenleven. Binnen de groep verslaafden zijn het vaak de meisjes die zich beter beheersen en die hun vriend verplegen. Achter iedere 'wakaman' staat minstens één vrouw die voor hem zorgt en soms ook het inkomen beheert.

Overigens lijken -wellicht onder invloed van de vrouwenemancipatie- een aantal algemene verschillen tussen jongens en meisjes minder sterk te worden. Met name betrokkenheid bij kleine criminaliteit en dingen als spijbelen en de tegenschoolcultuur lijken in mindere mate dan vroeger een uitsluitend jongens-verschijnsel. Ook lijken meisjes minder bereid om een passieve verzorgende rol te spelen ten opzichte van hun 'stoere vriendjes'.

Volgens ervaringsdeskundigen is de sociale achtergrond van de randgroepmeisjes zeer divers: ze komen zowel uit de 'betere' families als uit de laagste lagen. Verwonderlijk is dit niet, gezien de 'personalistische' achtergrond van de problemen.

*= Overigens slaan weinig meisjes deze weg in, ook andere vormen van kleine en middencriminaliteit komen weinig voor onder Sur/Ant randgroepmeisjes.

De formele achterstandscriteria van WVC/LSR gaan slechts in beperkte mate op voor en bieden hooguit een deel-verklaring van de positie van randgroepmeisjes. Vaak lijken deze criteria niet zozeer van toepassing op de startpositie van de meisjes, als wel op hun *eindpositie*: de situatie waarin zij belanden ten gevolge van het marginaliseringsproces. De situatie van zowel de jonge (alleenstaande) moeders als die van de 'zwerfmeiden' en de prostituees wordt gekenmerkt door een slechte positie op de meeste leefbaarheidsgebieden.

Hulpvraag van de doelgroep(en)

Zoals gezegd is de hier beschreven analyse van marginaliseringsprocessen onder Sur/Ant meisjes zeer tentatief van aard.

Systematische inzichten in de omvang van de (potentiële) doelgroepen, de factoren die bepalen of en hoe meisjes marginaliseren en de omvang en het type van de hulpvraag zijn niet of nauwelijks aanwezig.

Een voor meisjes op te zetten project zal daarom in de eerste plaats gericht moeten zijn op het verwerven van inzicht in de bovengenoemde zaken.

4 HET LOKALE DRAAGVLAK

4.1 Inleiding

In de WVC-nota 'Beschrijving projecten allochtone randgroepjongeren', waarin de procedurele en inhoudelijke randvoorwaarden voor de op te zetten projecten worden uiteen gezet, wordt benadrukt dat de lokale projecten ingebed moeten (kunnen) worden in het lokale netwerk van voorzieningen.

De projecten dienen:

- . aan te sluiten bij initiatieven in het veld;
 - . duidelijk herkenbaar en zichtbaar te zijn en
 - . een uitstraling te hebben naar andere situaties.
- (zie bovengenoemde nota, pag. 7 en 8).

Deze uitgangspunten worden door ons van harte onderschreven. Dit betekent echter wel, dat er eerst voldoende inzicht moet zijn in de (on)mogelijkheden van het lokale draagvlak. Op basis van dit inzicht kan vervolgens bepaald worden hoe de inhoudelijke en organisatorische invulling van het project het best gestalte kan worden gegeven.

Aan het lokale draagvlak kan men voorts een aantal verschillende 'vlakken' onderscheiden, te weten:

- . het bestuurlijk draagvlak: de gemeente en haar diverse afdelingen (Jeugdzaken en Volksontwikkeling, Maatschappelijke en Gezondheidszorg, Sociale Zaken);
- . het categorale draagvlak: lokale Sur/Ant jongerenvoorzieningen en (zelf)organisaties;
- . het algemene (jongeren)welzijnswerk draagvlak: lokale instellingen en organisaties voor (randgroep)jongeren en (eerstelijns) hulpverlening aan jongeren.

Ten aanzien van het bestuurlijk draagvlak kan gesteld worden dat:

- . binnen de gemeentelijk beleid de ontwikkeling van specifiek op Sur/Ant randgroepjongeren gerichte projecten een gemeentelijke prioriteit moet zijn (dit is ook een voorwaarde die WVC stelt);
- . deze prioriteit zich zal moeten concretiseren in het leveren van een financiële bijdrage aan de op te zetten projecten en in een garantie dat de projecten -mits positief geëvalueerd- na afloop van de experimentele periode gecontinueerd kunnen worden.

Het huidige gemeentelijke beleid ten aanzien van etnische minderheden en/of ten aanzien van (randgroep)jongeren is door de Gemeente Amsterdam tot nu toe niet vastgesteld in de vorm van ambtelijke nota's.

Daarom zal in hoofdstuk 5 apart aandacht besteed worden aan de bestuurlijke en bestuurlijk-organisatorische uitgangspunten die ons inziens ten grondslag moeten liggen aan de op te zetten experimentele projecten ten bate van Sur/Ant RGJ.

De beide andere draagvlakken, het categorale werk en het algemene (jongeren)welzijnswerk, zullen geïnventariseerd worden op inhoudelijke aspecten (doelstellingen, activiteiten, bereikte groepen en witte plekken daarin) en op organisatorische aspecten. 'Organisatorisch' wordt daarbij breed opgevat als interne organisatie, de onderlinge verhoudingen (overleg, samenwerking) binnen het werkveld en de verhouding tot andere relevante werkvelden.

Een tweede en minder 'orthodoxe' invalshoek op het lokale draagvlak is de aanwezigheid van voorzieningen die buiten de welzijnssfeer vallen maar die wel bij kunnen dragen aan het welzijn van de doelgroep. Te denken valt met name aan de aanwezigheid van commerciële voorzieningen als café's, coffeeshops, discotheken, de beschikbaarheid van ruimtes om op commerciële basis activiteiten/festiviteiten te organiseren, etc.

De aanwezigheid van dergelijke voorzieningen kan de druk op welzijnsvoorzieningen verlichten en kan bijdragen aan een interne diversificatie van de doelgroep. Als er voldoende alternatieven aanwezig zijn treedt er -mogelijk- een natuurlijke selectie op van subgroepen in de doelgroep (de meer redzamen creëren hun eigen 'stek'), waardoor voorkomen wordt dat welzijnsvoorzieningen overbelast raken en/of zich bezig moeten houden met oneigenlijke activiteiten of oneigenlijke doelgroepen.

Op basis van deze overwegingen lijkt het ons zinvol om ook deze voorzieningen in de beschouwing van het lokale draagvlak te betrekken.

De inventarisatie van het lokale draagvlak zal hieronder weer apart per subgroep (Antillianen, Surinamers, Sur/Ant meisjes) behandeld worden. Uit praktische overwegingen is de volgorde wat gewijzigd: eerst komt de voorzieningenstructuur rond Antilliaanse jongens (paragraaf 4.2) en Sur/Ant meisjes (paragraaf 4.3) kort aan de orde, de (complexe) situatie in het jongerenwerk voor Surinaamse jongens in de Bijlmer komt (in de paragrafen 4.4 en 4.5) als laatste aan de orde.

4.2 Antillianen in Amsterdam

4.2.1 Categoriele voorzieningen

Hierover kunnen we kort zijn: er is op dit moment geen professionele instelling die zich specifiek richt op Antilliaanse (RG-)jongeren. De Antilliaanse vereniging Nansi is in 1979 ten onder gegaan aan interne conflicten over de vraag hoe men zich op moest stellen tegenover de zeer dominant aanwezige groep RGJ (nu de 'oudere jongeren'). Deze groep RGJ had toen inmiddels Nansi al min of meer overgenomen: de drugs hadden hun intrede gedaan en de oude vaste klantengroep was verdwenen.

De opvolger van Nansi, de FAA (zie ook hieronder), werd gehuisvest in het gebouw de Droogbak in het centrum van Amsterdam. Ook deze ruimte werd al spoedig overgenomen door de RGJ (drugsscene). In overleg met de gemeente werd de Droogbak toen (1982) verzelfstandigd tot het AJC (Antilliaans Jongeren Centrum). Het AJC was geen lang leven beschoren. De vrijwillige, niet professioneel getrainde medewerkers bleken niet in staat de problematiek van de RGJ te hanteren. Het aanbod van voornamelijk passieve recreatie bleek evenmin aan te sluiten bij de behoeften van deze jongeren. Langzamerhand deden ook hier de drugs hun intrede en het centrum verwerd tot een gedoogplaats voor heroïnegebruikers van gemengde afkomst en nationaliteit. Na gewelddadigheden werd het centrum in 1984 gesloten.

Naast de drugsproblematiek heeft bij de ondergang van het AJC ook een rol gespeeld dat er grote interne verdeeldheid was (tussen bestuur, medewerkers en bezoekers) over het te voeren beleid en de aard van de te organiseren activiteiten.

De koepelorganisatie FAA (Fundashon Antiyano Amsterdam) is momenteel de enige gesubsidieerde Antilliaanse instelling met betaalde krachten. Het is een eerstelijns hulpverlenings-instelling die zich richt op de gehele Antilliaanse gemeenschap. Men doet geen specifiek jongerenwerk, laat staan RGJ-werk. De FAA is van mening dat er -naast een algemeen centrum voor Antillianen- een aparte voorziening voor Antilliaanse RGJ gerealiseerd moet worden. Een scheiding van werksoorten is nodig, gezien de ervaringen van Nansi en AJC.

Naast de FAA bestaat er nog een aantal vrijwillige Antilliaanse (zelf)organisaties. De voornaamste zijn:

- . het ACC (Antilliaans Contact Centrum): een documentatiecentrum dat incidenteel wat aan hulpverlening doet. Het activiteitenniveau is laag, mede door gebrek aan middelen. Doet niet aan jongerenwerk.
- . het AKK (Antilliaans Kunstenaars Kollektief): creatieve activiteiten met en voor een gemengd (niet uitsluitend Antilliaans) publiek. Geen activiteiten of plannen met betrekking tot RGJ-werk.

- . stichting KREA TABOU (voortgekomen uit het AJC): stimuleren van het opzetten van eigen bedrijfjes en werk-en leerprojecten. Activiteitsniveau onbekend.
- . VIDLEO (voortgekomen uit AJC): houdt zich bezig met video-producties en het geven van videocursussen.
- . coffeeshop 'EL CARIBE': een initiatief van ex-AJC betrokkenen. Het publiek is gemengd qua leeftijd en nationaliteit. Hebben plannen voor een Antilliaans centrum waarin uiteenlopende activiteiten en groepen ondergebracht zouden moeten worden.
- . een informele Arubaanse organisatie (rond één persoon), die nieuwe immigranten opvangt bij de desbetreffende persoon thuis;
- . grafisch leer- en werkproject van het MHV (Maatschappelijk Herstel Voorzieningen): voor ex-druggebruikers, zowel Surinamers als Antillianen. De participatie van Antillianen is echter minimaal.

Conclusies

Wat betreft de categorale instellingen en organisaties kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

1. Er is momenteel geen enkele vorm van professioneel categoriaal werk dat zich richt op de problematiek van Antilliaanse RGJ;
2. In de regio Zuid-Oost, waar een snelle toename plaatsvindt van het aantal nieuwe migranten, is geen enkele voorziening of organisatie gevestigd die zich bezighoudt met opvang van en/of hulpverlening aan Antillianen, laat staan aan Antilliaanse RGJ.
3. Het aantal vrijwillige zelforganisaties binnen de Antilliaanse gemeenschap is (gezien de geringe omvang van de gemeenschap) vrij groot te noemen. Geen van deze organisaties richt zich specifiek op de problematiek van RGJ.
4. Het activiteitsaanbod van de vrijwillige organisaties is vrijwel uitsluitend (re)creatief en sluit hoogstwaarschijnlijk inhoudelijk niet aan bij de primaire behoeften van RGJ.
5. De enige voorziening die een aanbod heeft dat (mede) gericht is op Antilliaanse RGJ (het grafisch leer- en werkproject) blijkt deze groep niet te bereiken.
6. Binnen de bestaande organisaties wordt onderkend dat zich een nieuwe groep van Antilliaanse RGJ aan het aftekenen is. Men is eenstemmig van mening dat ten bate van deze groep specifieke voorzieningen gecreëerd moeten worden, inzichten in de problematiek en de hulpvraag van deze groep ontbreken echter vrijwel geheel: men heeft niet of nauwelijks contact met deze (nieuwe) groep.

Zowel in inhoudelijk als in organisatorisch opzicht is er binnen de huidige structuur van lokale categorale voorzieningen/organisaties onvoldoende draagvlak voor het opzetten van een concreet project voor Antilliaanse RGJ.

4.2.2 Algemene (jongeren)voorzieningen

Twee jongerenvoorzieningen in het centrum van Amsterdam worden bezocht door een (selecte) groep van Antilliaanse jongeren.

Dat zijn:

- . AKHNATON: een open jongerencentrum. Mede door de aanwezigheid van een Antilliaanse jongerenwerker is er een vast groepje Antilliaanse bezoekers.
- . H'88: door de daar werkzame Antilliaanse salsaleraar is een wekelijkse open salsa-dansavond opgezet. Dit trekt veel Antilliaanse jongeren.

Voorts is binnen het SSCW (Stichting Streetcorner Work) een Antilliaanse straathoekwerker werkzaam, die zich voornamelijk bezighoudt met drugshulpverlening aan Antilliaanse ('oudere') jongeren.

Specifieke voorzieningen/projecten voor RGJ (zoals bijvoorbeeld de Vuurtoren) worden -voor zover ons bekend- niet of nauwelijks bezocht door Antilliaanse jongeren.

Conclusies

Ten aanzien van het algemene jongerenwerk kunnen we de volgende conclusies trekken.

1. Vanuit het algemene jongerenwerk is niet of nauwelijks sprake van structurele initiatieven ten aanzien van Antilliaanse (RG-)jongeren.
2. Voor zover Antilliaanse jongeren algemene jongerenvoorzieningen bezoeken, lijken zij aangetrokken te worden door de -toevallige- aanwezigheid van werkers van Antilliaanse afkomst. Opvang en hulpverlening spelen zich nu af rond incidenteel voorkomende Antilliaanse werkers in het algemene jongerenwerk (persoonsgebonden).
3. Het is zeer de vraag of de Antilliaanse jongeren, die nu bereikt worden door algemene jongerenvoorzieningen, deel uitmaken van de doelgroep van nieuwe migranten. Waarschijnlijk behoort het gros van de jongeren dat de algemene jongerencentra (Akhnaton en H'88) bezoekt tot de minder problematische Antilliaanse jongeren.

Ook binnen het algemene (randgroep)jongerenwerk lijkt noch inhoudelijk (deskundigheid) noch organisatorisch (ontbrekende samenwerking met categorale organisaties) voldoende draagvlak aanwezig voor het opzetten/aanhaken van een concreet project voor nieuwe Antilliaanse migranten.

4.2.3 Overige voorzieningen

Hierover kunnen we kort zijn: voor Antillianen zijn in het centrum van de stad op zich voldoende commerciële voorzieningen (coffeeshops e.d.) aanwezig.

Voor de -nu nog- vrij sterk aan de Bijlmermeer gebonden groep nieuwe immigranten is dit niet het geval: commerciële alternatieven als coffeeshops, café's, (accommodaties voor het houden van) Antilliaanse festiviteiten e.d. ontbreken vrijwel volkomen. Bij de bespreking van de situatie in de Bijlmermeer komen we nog uitgebreid op dit probleem terug.

4.2.4 Concluderend over Antilliaanse jongens

Zowel onder de categorale voorzieningen als in het algemene jongerenwerk lijkt onvoldoende draagvlak aanwezig om direct een concreet project ten bate van Antilliaanse RGJ van de grond te tillen. NB met de term 'concreet project' bedoelen we een direct aanbod aan de doelgroep.

Bovendien zijn de bestaande inzichten in de omvang, achtergronden en problematiek (hulpvraag) van de groep nieuwe immigranten slechts zeer schetsmatig aanwezig.

Gezien de ervaringen in het verleden met (reeds in de Antillen of in Nederland) gemarginaliseerde Antilliaanse migranten en gezien de verwachting dat de migratie van jongeren met slechte perspectieven op scholing/werk in Nederland in de nabije toekomst verder toe zal nemen, zullen echter wel op korte termijn initiatieven ontplooid moeten worden om te voorkomen dat grote delen van deze nieuwe migranten (verder) marginaliseren.

Deze initiatieven zullen in eerste instantie gericht moeten zijn op:

- . het leggen van contact met de doelgroep;
- . hetgeen bijna noodzakelijkerwijs inhoudt: het doen van een concreet (dienst- en/of hulpverlenings)aanbod;
- . het inzicht verwerven in omvang, achtergronden en problematiek van de doelgroep;
- . het opbouwen van een netwerk dat 'zwaar' genoeg is om op den duur een of meer concrete projecten ten bate van de doelgroep te dragen.

Als locatie voor deze activiteiten is de Bijlmermeer de meest geschikte plaats. De meeste nieuwe migranten komen daar terecht, terwijl aldaar professionele of vrijwillige voorzieningen/organisaties van Antillianen geheel ontbreken.

Op de verdere concrete invulling van dit voorstel en de daaraan verbonden randvoorwaarden wordt in hoofdstuk 6 verder ingegaan.

4.3 Surinaamse/Antilliaanse meisjes

4.3.1 Categoriële voorzieningen

Binnen de bestaande categoriële jongerenvoorzieningen komen Sur/Ant tienermeisjes vrijwel uitsluitend voor als incidentele bezoekers van (commerciële) festiviteiten, ofwel in vriendinnengroepjes ofwel in het kielzog van hun man/vriendje. Slechts in één Surinaams jongerencentrum in de Bijlmer (Godo: zie de beschrijving in paragraaf 4.5) behoort een groep Surinaamse meisjes tot de vaste bezoekersgroep. Binnen Godo heeft een aantal jonge vrouwen (niet allen aan te merken als randgroepmeisjes) een groep gevormd die claims heeft gelegd op meer ruimte en activiteitengeld. Dit is door Godo tot nu toe niet gehonoreerd, de groep is nog op zoek naar ruimte/middelen binnen of buiten GODO.

4.3.2 Algemene (jongeren)voorzieningen

Er zijn geen professionele (RGJ-)voorzieningen die zich specifiek richten op de problematiek van Sur/Ant randgroepmeisjes. Een (vrijwilligers-)organisatie die wel regelmatig in aanraking komt met de problemen van de weggelopen meisjes is het Meidenhuis in Amsterdam. Dit opvanghuis richt zich op autochtone en allochtone meisjes tot 21 jaar. Ongeveer 40% van hun doelgroep bestaat uit (Hindoestaanse en Creoolse) meisjes in de leeftijd van 14 tot 16 jaar. Antilliaanse meisjes komen niet in het opvanghuis. Het primaire doel is opvang. Daarnaast wordt voorlichting en individuele begeleiding gegeven. Meisjes worden (na een verblijf van maximaal 3 maanden) zo mogelijk ofwel terug begeleid naar huis, ofwel doorgesluisd naar een -door het opvanghuis zelf opgericht- begeleid wonen project. Een aantal meisjes gaat zelfstandig wonen of hervat een zwervend bestaan. Gezien de toeloop op het opvanghuis voorziet deze organisatie in een duidelijke behoefte. Volgens de medewerkers wordt de noodzaak van een specifiek op jonge meiden gerichte voorziening ook in toenemende mate erkend door de meer traditionele voorzieningen en door instanties als politie en kinderbescherming. Kijkend naar de vrij uitgebreide overleg- en samenwerkingsstructuur die het opvanghuis heeft opgebouwd, valt op dat er geen directe contacten zijn met categoriële instellingen. Voorts bezoekt een deel van de Surinaamse meisjes uit het opvanghuis het PPIA*, waar meisjes getraind worden om terug te keren naar school.

*= Psychologisch Pedagogisch Instituut Amsterdam

Medewerksters van het opvanghuis signaleren een behoefte aan leer/werkprojecten die specifiek gericht zijn op meisjes, bijvoorbeeld: kapsterscursussen, cursussen in de verzorgende sfeer, kleding maken etc. Bestaande leer/werkprojecten in het algemene RGJ-werk en in de drugshulpverlening zijn geheel gericht op traditioneel mannelijke beroepen en interesses (sleutelen, chauffeurscursussen etc.). Tenslotte houdt de (professionele) Dr. de Graafstichting zich bezig met de hulpverlening aan prostituees. Of en met welk succes zij Sur/Ant prostituees bereiken is ons niet bekend.

4.3.3 Andere voorzieningen

Zoals gezegd nemen (randgroep)meisjes een uiterst bescheiden plek in binnen de wereld van de openbare vrijetijdsbesteding. Slechts een klein subgroepje bezoekt dan ook commerciële vrijetijdsvoorzieningen als coffeeshops, discotheken etc. Over omvang en kenmerken van deze groep is weinig bekend.

Aparte commerciële voorzieningen voor deze meiden (bijvoorbeeld een Sur/Ant vrouwencafe) zijn niet aanwezig in Amsterdam.

4.3.4 Concluderend over Sur/Ant meisjes

Een draagvlak voor een concreet randgroep-meidenproject lijkt momenteel niet afdoende aanwezig. De zwakte van het lokale draagvlak ligt in dit geval niet zozeer op het organisatorische vlak (er zijn binnen het algemene jongerenwerk een aantal goed lopende voorzieningen voor jonge wegloop-meiden), maar op het inhoudelijke vlak. Contact en/of samenwerking met categorale voorzieningen en professionele deskundigheid ten aanzien van de typerende problematiek van etnische randgroepmeiden ontbreken of laten te wensen over.

Activiteiten ten aanzien van Sur/Ant randgroepmeiden zullen daarom in de eerste instantie gericht moeten zijn op:

- . contact leggen met de diverse potentiële doelgroepen (zwerfmeiden, (straat)prostituees, alleenstaande jonge moeders);
- . onderzoek naar de omvang, achtergronden en hulpvraag onder de diverse subgroepen;
- . initiatieven in de voorwaardenscheppende sfeer: het aanzwengelen van de meidenproblematiek bij relevante categorale en algemene RGJ-organisaties, het leggen van contacten met en tussen de diverse instellingen en organisaties.

Pas in tweede instantie zouden één of meer concrete projecten ten bate van Sur/Ant randgroepmeiden opgezet kunnen worden. Mogelijke opties zijn:

- . een uitbreiding en verdere professionalisering van de opvang van wegloop-meiden;
- . specifiek op (Sur/Ant) meisjes gerichte leer/werkprojecten en/of experimentele werkbemiddeling voor meisjes;
- . stimuleren en ondersteunen van zelforganisaties van jonge (alleenstaande) moeders, georganiseerd rond kinderopvang. Gericht op onderlinge steun en op het creëren van mogelijkheden voor jonge moeders om opleiding/werk te hervatten.*
- . het realiseren van specifieke deskundigheid ten aanzien van de problematiek van Sur/Ant verslaafde vrouwen c.q. prostituees, door het aantrekken van Sur/Ant hulpverleners binnen de bestaande hulpverleningsinstellingen (Dr. de Graafstichting, SSCW, etc.)

Welke van deze opties de voorkeur verdienen en welke andere mogelijke opties er zijn is op dit moment niet te overzien. Gezien de grote gaten in de huidige kennis over Sur/Ant randgroepmeiden en het zwakke lokale draagvlak is het niet raadzaam direct -zonder voorafgaand onderzoek en voorwaardenscheppend werk- een of meer concrete projecten te realiseren.

*= Een voorstel in deze richting is ingediend door de vrouwengroep binnen GODO.
Dit voorstel is als bijlage 4 opgenomen bij dit rapport.

4.4 De Bijlmermeer

Aangezien de Bijlmermeer als grootschalig opgezette woonwijk een nogal 'ongewone' wijk is met een eigen typische 'Bijlmer-problematiek' besteden we in deze paragraaf kort aandacht aan de Bijlmermeer als wijk.

In de volgende paragraaf wordt vervolgens nader ingegaan op de -complexe- infrastructuur van voorzieningen in de Bijlmermeer.

4.4.1 De Bijlmermeer als woonwijk

De Bijlmermeer is indertijd opgezet als een woonwijk voor het modale Nederlandse ('ideale') gezin. Deze opzet weerspiegelt zich ook in de wijze waarop voorzieningen (niet) zijn gerealiseerd.

In de flats zelf zijn collectieve ruimtes waar de bewoners gezellige -en rustige- sociale activiteiten zouden kunnen ontplooiën.

Daarnaast werden enkele subcentra gerealiseerd waarin winkels en buurtvoorzieningen geconcentreerd werden. De Ganzenhoef kreeg als enige subcentrum deels een sociaal-culturele bestemming. De collectieve ruimtes en de Ganzenhoef zouden tesamen moeten voorzien in de sociale en recreatieve behoeften van de bewoners.

Slechts korte tijd -begin 70er jaren- is de Bijlmermeer (deels) bewoond door de beoogde groep van (blanke) middenklasse gezinnen. Door de oplevering van grote hoeveelheden meer aantrekkelijke (o.a. eengezins-)woningen in en rond Amsterdam (bv. Almere) trokken de blanke gezinnen in de loop van de 70er jaren weg uit de Bijlmermeer. De grote (en dure) huurflats werden toen verhuurd aan bevolkingsgroepen die weinig alternatieven hadden op de woningmarkt: grote (deels allochtone) gezinnen met een laag inkomen en tweeverdieners/alleenstaanden met een goed inkomen, die vooral op korte termijn een woning nodig hadden.

Uit gegevens van de Woningbouwvereniging Nieuw-Amsterdam (bezit het grootste deel van de hoogbouw in de Bijlmermeer) blijkt dat de laatste jaren ook deze (allochtone) gezinnen en de beter gesitueerden vertrekken uit de Bijlmer.

Over blijft een 'restgroep' van eenouder-gezinnen en alleenstaanden met een slechte inkomenspositie. Door een pakket van maatregelen (o.a. grootscheepse renovatie, splitsing van grote flats, actieve promotie van de Bijlmermeer) proberen de Woningbouwvereniging en andere betrokkenen de laatste jaren de ontwikkeling van de Bijlmer tot 'sociale afvalbak' van Amsterdam te keren.

Uit het feit dat de Bijlmermeer is aangewezen als een 'Probleem Cumulatie Gebied' (PCG) blijkt dat ook de gemeentelijke overheid de problematische situatie in de Bijlmermeer onderkent.

4.4.2 De Ganzenhoef-story

Het subcentrum Ganzenhoef heeft -naast een winkelfunctie- als enige subcentrum in de Bijlmermeer deels een sociaal-culturele functie. In de Ganzenhoef bevindt zich een complex van ruimtes die -naast een aantal algemene voorzieningen zoals de bibliotheek- momenteel onderdak verlenen aan een groot aantal Surinaamse en Surinaams-Antilliaanse zelforganisaties. Daarnaast bevinden zich in het complex een aantal ruimtes voor algemeen gebruik, zoals een grote manifestatiezaal en een sportzaal.

Aangezien de Ganzenhoef een centrale rol speelt in de beeldvorming omtrent de Surinamers in de Bijlmermeer -en deels ook in die over de Bijlmermeer in haar geheel- besteden we hier kort aandacht aan de (al lange tijd problematische) situatie in en rond dit complex.

De voorgeschiedenis van de Ganzenhoef

De Ganzenhoef is het eigendom van de SOSB (Stichting tot Ontwikkeling van Subcentra Bijlmermeer), die een overeenkomst met de Gemeente Amsterdam heeft dat de gemeente garant staat voor vergoeding van de kosten van leegstaande ruimten in het complex (de zgn. leegstandsgarantie).

De SIB (Stichting Interim Beheer) huurde -evenals de SFBB*- indertijd (1975-1981) een aantal ruimtes in de Ganzenhoef. Deze ruimten werden op (semi-)commerciële basis onderverhuurd aan (met name Surinaamse) groepen en organisaties die daar evenementen e.a. activiteiten organiseerden. Als gevolg van financieel wanbeheer werd er in 1980 een subsidiestop ingesteld: de SIB ging failliet.

De Gemeente kwam vervolgens overeen met het Ministerie van WVC, dat de de voor het SIB bestemde gelden (ten bate van de categorale voorzieningen) werden doorgesluisd naar de gemeente. De gemeente sluisde op haar beurt deze gelden door naar het SOSB, aan deze werd de beslissing over de besteding van de gelden overgelaten.

De verhuur van de ruimtes in de Ganzenhoef verwaterde daarna snel: de overblijvende beheersstructuur bleek te zwak om de zaak draaiende te houden. De SFBB trok in 1982 z'n handen van het centrum af, ondanks pogingen van de eigenaar (SOSB) om dit te voorkomen.

Parallel aan deze ontwikkeling lanceerde de Gemeente Amsterdam (in 1981) het plan het Surinaamse welzijnswerk in de Bijlmer te reorganiseren. Een ambtelijke commissie heeft vervolgens een herstructureringsplan ontwikkeld. Voor deze operatie was 4 miljoen gulden begroot. Voordat de plannen van deze commissie volledig gerealiseerd konden worden legde het rijk een bezuiniging van 2 miljoen aan de gemeente op, waardoor de commissie haar werk halverwege moest staken.

*= Stichting Federatie Buurtwerk Bijlmermeer

De Surinaamse gemeenschap reageerde op de plannen en activiteiten van de commissie met het oprichten van tal van kleine voorzieningen en organisaties, in de hoop opgenomen te worden in het nieuwe categorale 'welzijnspakket'. Het ging daarbij om vrij beperkte initiatieven die onafhankelijk van elkaar werden opgezet. De leegstaande ruimtes in de Ganzenhoef werden door een aantal van deze (zelf)organisaties op eigen initiatief in gebruik genomen. Het beleid van de Gemeente is tot nu toe dat de meeste organisaties in de Ganzenhoef 'gedoogd' worden, dwz. de gemeente betaalt de huisvestingslasten (die ze sowieso moet betalen in verband met de leegstandsgarantie) nu uit de begroting voor de etnische minderheden.

Huidige situatie rond de Ganzenhoef

De hierboven (zeer globaal) beschreven ontwikkelingen hebben geleid tot een situatie die in meerdere opzichten verre van ideaal is:

- . De huurprijs van ruimtes in de Ganzenhoef is -door het uitgebreide servicepakket- dermate hoog dat er een grote aanslag op het gemeentelijk minderhedengeld wordt gedaan: $\pm 10\%$ van het minderhedengeld (± 8 miljoen) gaat zitten in de kosten van Ganzenhoef.
- . De Ganzenhoef als complex en met name de openbare ruimte in en rond de Ganzenhoef zijn slecht beheersbaar geworden. De zwakke beheersstructuur, de huidige onsamenvangende gebruikersgroep en (deels) de stedenbouwkundige opzet van het centrum hebben ertoe geleid (of minstens ertoe bijgedragen) dat de Ganzenhoef een 'vrijplaats' is geworden, die door veel Bijlmerbewoners angstig gemeden wordt. Bovendien is er een gedoogruimte voor harddruggebruikers (de 'Keet'/'Ons eigen stekkie') vlak bij de Ganzenhoef gerealiseerd. Het centrum fungeert momenteel als aanloopcentrum voor (vnl. blanke) harddruggebruikers van buiten de Bijlmer, die alleen naar de Ganzenhoef komen om te handelen en te 'scoren'. Met name de aanwezigheid van deze 'externe' verslaafden maakt de situatie ook voor de politie en het straathoekwerk (SSCW) onbeheersbaar.
- . De slechte naam die de Ganzenhoef in bredere kring verworven heeft, heeft ook negatieve gevolgen voor de categorale organisaties die ter plekke gehuisvest zijn. Cliënten/bezoekers die niets met de drugscene te maken willen hebben blijven weg en men heeft overlast van dealers die zich in de centra (proberen te) nestelen, op zoek naar nieuwe klanten.
- . Tenslotte lopen ook (zwerf)groepen jongeren die zich -bij gebrek aan beter- rond de Ganzenhoef ophouden, maar die niets te maken hebben met de drugscene*, op twee manieren gevaar. Ten eerste in concrete zin: de kans is groot dat ze wel in contact komen met en verzeild raken in de daar aanwezige drugscene. Ten tweede in symbolisch opzicht: buitenstaanders identificeren alle in en rond de Ganzenhoef aanwezige jongeren met de drugscene (negatieve beeldvorming).

*= Zoals bijvoorbeeld de zich sinds kort daar manifesterende groep nieuwe Antilliaanse immigranten en zwerfgroepen jonge Surinamers.

Al met al heeft zich in en rond de Ganzenhoef een situatie ontwikkeld die in meerdere opzichten zeer onwenselijk is. Het veranderen van deze situatie is verder een zaak van de betrokken instanties: gemeente (in de nabije toekomst: de stadsdeelraad), politie, e.d. In dit rapport wordt de situatie enkel geschetst als de achtergrond waartegen in de volgende paragrafen het 'lokale draagvlak' verder ingekleurd zal worden.

4.5 De infrastructuur van voorzieningen in de Bijlmermeer

4.5.1 Categorale jongerenvoorzieningen

Ongeveer een kwart van de huidige bewonerspopulatie in de Bijlmermeer is Surinaams (rest van Amsterdam: 6 %). Het is dan ook niet verwonderlijk dat we in de Bijlmermeer een vrij groot aantal Surinaamse instellingen en (zelf)organisaties aantreffen. Recentelijk heeft de Gemeente Amsterdam (afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling) een inventarisatie gemaakt van van de Surinaamse jongerenvoorzieningen, -organisaties en -projecten in de Bijlmermeer. In schema 1 staat een overzicht van deze voorzieningen, met in steekwoorden de activiteiten, doelgroepen en andere bijzonderheden.

In dit scheme staan zoveel mogelijk de feitelijke activiteiten en feitelijk bereikte doelgroepen vermeld. Vaak zijn de formele doelstelling en formele doelgroep veel breder dan de activiteiten en werkelijke doelgroepen doen vermoeden.

Over het algemeen heeft iedere voorziening een vrij beperkte (enkele tientallen) min of meer 'vaste' bezoekersgroep, terwijl bij incidentele evenementen (modeshows, winti-avonden e.a. festiviteiten een grotere groep bereikt wordt).

Uitleg belangrijkste gebruikte termen/afkortingen in schema 1:

GODO	= Stichting Open Jongeren Ontwikkelingswerkplaats Godo
ISOS	= Stichting Vrijetijdsbesteding Isos
JOB	= Vereniging Jongeren Overleg Bijlmermeer
KWAKOE	= Stichting Surinaams Jongerencentrum Kwakoe
SJB	= Stichting Jongerenplatform Bijlmermeer
SLTV	= Sport Leidt Tot Verbroedering
SFBB	= Stichting Federatie Buurtwerk Bijlmermeer (alg. instelling)
SWOB	= Stichting Wijkopbouw Bijlmermeer (algemene instelling)

Met 'jong-volwassenen' wordt de groep boven de $\pm$ 20 jaar bedoeld, met 'jongeren' de groep tot $\pm$ 20 jaar.

SCHEMA 1 Categorale jongerenvoorzieningen en (zelf)organisaties

Voorziening/ organisatie	feitelijke activiteiten	bereikte doelgroep	overleg/samen- werking met	locatie	overige bijz.hedn
-----------------------------	----------------------------	-----------------------	-------------------------------	---------	----------------------

I Professionele jongerenvoorzieningen

KWAKOE	-cursussen* -sport & spel -soc.cult. evenementen	Creoolse jong- volwassenen (20-35 jr.)	--	sinds april '86: geen	5,5 form. plaatsen waarvan 4 agogische
GODO	-discoavonden -cursussen* -sport & spel -soc.cult. evenementen	Creoolse jon- geren tot + 20 jaar	SFBB (formele werkgever)	semi-perma nente acc. bij Ganzen- hoef	3 form. plaatsen, waarvan 2 agogische

II Niet-professionele jongerenvoorzieningen/(zelf)organisaties

ASWO MOKRO	-café: ontmoeting	Creoolse mannen 20-40 jaar	EG-Forum	acc. in Ganzenhoef	semi- commer- cieel
ISOS	-café: ontmoeting	Creoolse jong- volwassenen	EG-Forum	gedoogd gebruik acc. in Ganzenhoef	als boven
SJB	-ontmoeting -sport -commerciële evenementen	klein aantal Creoolse jon- gens tot 20 jr	samenw. met GODO	als boven	activ.- niveau nihil
JOB	-ontmoeting -sport -winti-avonden	Creoolse (jong)volw. ook vrouwen	ondersteuning door SWOB	acc. in '85 afgebrand, weekendactiv. in Ganzenhoef	
KOFU	-ontmoeting -creatieve cursussen -cult.activ.	Sur. jong- volwassenen	incid. con- tacten met SWOB	vroegere acc.Werkschuit in gebruik geno- men (Ganzenhoef)	
S.V. Flamingo's	-ontmoeting -sport	Creoolse jong- volwassenen	voortgekomen uit JOB	tijdel.gebruik acc. Fazantenhof	
SLTV	als boven	als boven	--	buurthuis Holendrecht	

III Overkoepelende organisaties

EG-FORUM	Een samenwerkingsverband van ISOS, GODO, ASWO MOKRO, SJB, APRA (vrouwengroep) en Beweging Politiek Realisme. Gevestigd in GODO.
----------	---

*= Creatieve en educatieve cursussen

Zoals in schema 1 te zien valt zijn er momenteel twee professionele categorale voorzieningen voor Surinaamse jongeren in de Bijlmermeer (nl. Kwakoe en Godo).

Beide jongerencentra bereiken voornamelijk Creoolse Surinaamse jongeren. Kwakoe wordt -vergeleken met andere professionele jongerencentra- zeer goed gesubsidieerd. Gemiddeld ontvangt een jongerencentrum in Amsterdam + fl. 150.000,- subsidie per jaar (voor personeel, organisatie en activiteiten, dus exclusief accommodatiekosten), Kwakoe ontvangt voor dezelfde zaken fl. 395.000,-. Godo zit met een subsidie van fl 142.000,- iets beneden 'Amsterdams Peil'. Op de beide professionele categorale jongerenvoorzieningen gaan we hieronder kort in.

KWAKOE

Kwakoe is een structureel gesubsidieerde instelling met 5,5 formatieplaatsen, waarvan 4 agogische plaatsen. De voornaamste doelstellingen van Kwakoe zijn belangenbehartiging en het stimuleren en ondersteunen van jongeren-zelforganisaties op gebieden van maatschappelijke ontplooiing als wonen, werken, studie en recreatie. Een woordvoerder van Kwakoe meldt dat deze doelstelling met name de laatste twee jaar niet gerealiseerd is. Interne strubbelingen in Kwakoe (formatievermindering, reorganisatie, interne onenigheid over het te voeren beleid) en de problematische relatie met andere categorale voorzieningen en met de Gemeente zijn daar debet aan. De relatie met algemene jongerenvoorzieningen/organisaties is volgens onze zegsman slecht of volkomen afwezig. Kwakoe zelf speelt daar zeker ook een rol in: men heeft lange tijd afwijzend gestaan tegenover samenwerking met/opanging aan de algemene jongerenkoepel (SFBB), omdat men van mening is dat het categorale werk als zelfstandige werksoort behouden moet blijven. In verband met de sanering van (grote) financiële tekorten overweegt men momenteel alsnog -onder druk van de gemeente- ophanging aan het SFBB. De relatie met andere categorale (jongeren)voorzieningen/organisaties is eveneens slecht: Kwakoe wenst of pretendeert de enige categorale jongerenvoorziening in de Bijlmermeer te zijn. Uiteraard wekt dit binnen de categorale welzijns wereld nogal wat wrevel op.

Het huidige activiteitsniveau van Kwakoe is zeer laag. In april 1986 brandde de accommodatie van Kwakoe (aan het Bijlmerplein) af. Door traag en stroef verlopende onderhandelingen (tussen de afd. Jeugdzaken en Volksontwikkeling, de Dienst Ruimtelijke Ordening en Kwakoe) over een nieuwe accommodatie is een nieuwe ruimte voor Kwakoe tot op heden niet gerealiseerd.

GODO

Godo heeft 3 formatieplaatsen tot haar beschikking. De doelstellingen zijn gericht op ontmoeting, bewustwording en creatieve ontplooiing van (kansarme) Surinaamse jongeren. Godo is aangehaakt bij het SFBB, die als formele werkgever optreedt. Over Godo doen zeer uiteenlopende verhalen de ronde. De politie meldt dat tot voor kort Godo een goed lopend jongerencentrum was, dat voornamelijk werd bezocht door schoolgaande tieners en jeugdige schoolverlaters. In 1985 werd het centrum echter 'geïnfiltreerd' door figuren uit de (hard)drugsscene, het bestuur werd vervangen en de originele klantenkring verdween deels.

Van de huidige (in toenemende mate jong-volwassen) bezoekers is -nog steeds volgens de politie- een groot deel betrokken bij de handel in heroïne of cocaïne en/of andere (semi-)criminele activiteiten.

Het feit dat vlakbij een alternatieve voorziening voor de bovengenoemde groep jong-volwassenen (nl. Aswo Mokro) aanwezig is, maakt dat de druk van deze groep op Godo (nog) niet onhanteerbaar is geworden.

Het SFBB (formeel werkgever van de werkers in Godo) en het Bureau Jeugdzaken van de Gemeente Amsterdam weerspreken overigens de verhalen van de politie: harddrugs vormen huns inziens geen probleem in Godo. Sinds de bestuurswisseling is wel de 'politieke kleur' van het centrum veranderd.

De SSCW (Stichting Streetcorner Work) die sinds enkele jaren vijf straathoekwerkers in de Bijlmer gedetacheerd heeft, vindt Godo ook een 'moeilijke instelling' die erg wantrouwend staat tegenover blanke instellingen.

Anderzijds zijn er ook positieve geluiden over Godo te horen. Zo schijnt er een goed draaiende vrouwengroep binnen Godo te zijn, die (soms ondersteund door het SWOB) actief aan de weg timmert.

Godo heeft ook de aanzet gegeven tot de oprichting van een samenwerkingsverband tussen een groot aantal Surinaamse organisaties: het EG-Forum (zie ook schema 1).

De verhouding tussen Kwakoe en Godo is slecht. Binnen het Surinaamse welzijnswerk in de Bijlmer lijkt sprake te zijn van een polarisatie met aan de ene kant Kwakoe en aan de andere kant het EG-Forum.

Een groot aantal zeer uiteenlopende factoren ligt ten grondslag aan deze tegenstelling. Het gaat om een mengeling van factoren als persoonlijke conflicten (tussen 'leiderfiguren in de beide 'kampen'), inhoudelijke meningsverschillen, politiek/ideologische tegenstellingen en 'financiële jalouzie' (een als onrechtvaardig ervaren verdeling van subsidiegelden door de gemeente).

In het verleden zijn er door de gemeente verschillende 'halve'* pogingen in het werk gesteld om de interne verdeeldheid en versnippering in het Surinaamse welzijnswerk te doorbreken. Deze pogingen zijn -ondanks het feit dat door onze informanten uit het veld de noodzaak van samenwerking en taakafbakening wel erkend wordt- op niets uitgelopen.

Debet daaraan zijn, naast het onderling wantrouwen van de Surinaamse organisaties zelf:

- . Wantrouwen ten opzichte van blanke welzijnsinstellingen (en met name de blanke koepelorganisatie de SFBB): men vreest dat ophanging aan/samenwerking met blanke instellingen het categorale karakter van het werk aan zal tasten.
Ons inziens hoeft samenwerking met blanke instellingen in principe niet te betekenen dat het categorale karakter van het Surinaamse welzijnswerk wordt aangetast. Waarschijnlijk is het wantrouwen ten aanzien van blanke instellingen soms wel gegrond, in die zin dat er bij blanke instellingen vaak onvoldoende inzicht (deskundigheid) aanwezig is met betrekking tot etnische minderheidsgroepen in het algemeen.
- . Wantrouwen ten opzichte van overheden (rijk, gemeente): bepaalde Surinaamse organisaties/groeperingen zien vrijwel elke overheidsbemoeienis als een poging de Surinaamse gemeenschap te 'vernederlandsen'. Met name het Nederlandse 'verzuilde' welzijnssysteem (aparte werksoorten voor kleuters, schoolkinderen, tieners, RGJ, volwassenen, ouderen etc.) wordt -indien toegepast op het Surinaamse welzijnswerk- door sommigen ervaren als een poging de interne samenhang en solidariteit binnen de Surinaamse gemeenschap te 'breken'.

Eventuele toekomstige pogingen om de tegenstellingen en versnippering binnen het Surinaamse welzijnswerk in de Bijlmer te doorbreken, zullen op de een of andere wijze rekening moeten houden met bovengenoemde 'obstakels'. In hoofdstuk 5 zullen wij, bij de bespreking van bestuurlijk-organisatorische randvoorwaarden voor op te zetten projecten, daartoe een aanzet geven.

*= 'Half' in die zin, dat het gemeentebeleid niet geheel ontbloom was van tegenstrijdigheden. Enerzijds streefde men koepelvorming onder categorale instellingen na, anderzijds was men geneigd de categorale organisaties ieder apart te benaderen en te behandelen. Dit wekte in bepaalde kringen de indruk dat de gemeente een 'verdeel en heerspolitiek' voerde.

secretarie
singel 250-256
1016 AB amsterdam
telefoon (020) 552.9111

geadresseerde

behandelend ambtenaar

R. Blass
afdeling

BI/OCS
telefoon

552.2460/2451
nummer

uw brief

onderwerp

bijlagen

datum 8 juli 1986

rectificatie

Hierbij ontvangt u een gewijzigde tekst van pagina 61 van het rapport 'Onderzoek Projekt Surinaamse en Antilliaanse Randgroepjongeren in Amsterdam'. Tot mijn spijt is op die pagina in het rapport dat u eerder is toegezonden een fout geslopen. Ik verzoek u de betreffende pagina dan ook te vervangen.

Wvd. Hoofd Onderzoek en Statistiek.

Drs. H.H. Luitjes.

Naast de twee structureel gesubsidieerde Surinaamse jongerenvoorzieningen bestaat er een groot aantal vrijwillige Surinaamse 'jongeren'(zelf)organisaties* in de Bijlmer.

Aan een deel van deze organisaties verleent de Gemeente Amsterdam incidenteel subsidies voor activiteiten, aanschaf van materialen e.d. (nl. (in 1985) aan: JOB, ISOS, KOFU en EG-Forum).

Voorts financiert de gemeente indirect -via de 'gedoogregeling'- de huisvestingslasten van een aantal organisaties in de Ganzenhoef. De belangrijkste vrijwillige jongerenorganisaties laten we hieronder -in steekwoorden- de revue passeren.

ASWO MOKRO

Gedoogd gebruik van een ruimte in Ganzenhoef, een café-achtige ontmoetingsplek voor werkloze Surinaamse mannen in de leeftijd van 20-40 jaar. Een semi-commerciële organisatie die draait op baropbrensten (geen subsidie van de Gemeente).

ISOS

Gedoogd gebruik van een ruimte in het subcentrum Ganzenhoef (niet in het sociaal-culturele centrum zelf). Café-achtige ontmoetingsruimte voor Surinaamse mannen van 20-35 jaar. Isos is na sluiting (zomer '85) van de ruimte in verband met druggebruik en -handel heropend door een nieuw bestuur. De gezaghebbende beheerder van Isos schijnt er in te slagen om dealers met behulp van een stevige portier buiten de deur te houden.

SJB

Gedoogd gebruik van een ruimte in Ganzenhoef. Was tot medio '85 actief ten bate van een kleine groep Surinaamse jongeren tot 20 jaar. Activiteitsniveau nu nihil.

JOB

Organiseert, na afbranden van eigen ruimte op Bijlmerplein, culturele weekendactiviteiten in Ganzenhoef. Breed publiek, ook van buiten de Bijlmermeer (winti-avonden). Voornamelijk jong-volwassenen en ouderen. JOB heeft pogingen ondernomen om de Surinaamse jongerenorganisaties rond de tafel te krijgen. Wordt zelf ondersteund door het SWOB.

*= We zetten het woord jongeren tussen aanhalingstekens, omdat de feitelijke bezoekersgroep van een vrij groot aantal organisaties eerder rond de 30 dan rond de 20 ligt. In onze ogen kan men eigenlijk niet meer van 'jongeren' spreken.

Naast de twee structureel gesubsidieerde Surinaamse jongerenvoorzieningen bestaat er een groot aantal vrijwillige Surinaamse 'jongeren' (zelf)organisaties* in de Bijlmer.

Aan een deel van deze organisaties verleent de Gemeente Amsterdam incidenteel subsidies voor activiteiten, aanschaf van materialen e.d. (nl. (in 1985) aan: JOB, ISOS, KOFU en EG-Forum).

Voorts financiert de gemeente indirect -via de 'gedoogregeling'- de huisvestingslasten van een aantal organisaties in de Ganzenhoef. De belangrijkste vrijwillige jongerenorganisaties laten we hieronder -in steekwoorden- de revue passeren.

ASWO MOKRO

Gedoogd gebruik van een ruimte in Ganzenhoef, een café-achtige ontmoetingsplek voor werkloze Surinaamse mannen in de leeftijd van 20-40 jaar. Een semi-commerciële organisatie die draait op barobrensten (geen subsidie van de Gemeente). Volgens de politie aan het verpauperen: heroïnehandel, waarbij ook een aantal bestuursleden betrokken is.

ISOS

Gedoogd gebruik van een ruimte in het subcentrum Ganzenhoef (niet in het sociaal-culturele centrum zelf). Café-achtige ontmoetingsruimte voor Surinaamse mannen van 20-35 jaar. Isos is na sluiting (zomer '85) van de ruimte in verband met druggebruik en -handel heropend door een nieuw bestuur. De gezaghebbende beheerder van Isos schijnt er in te slagen om dealers met behulp van een stevige portier buiten de deur te houden.

SJB

Gedoogd gebruik van een ruimte in Ganzenhoef. Was tot medio '85 actief ten bate van een kleine groep Surinaamse jongeren tot 20 jaar. Activiteitsniveau nu nihil.

JOB

Organiseert, na afbranden van eigen ruimte op Bijlmerplein, culturele weekendactiviteiten in Ganzenhoef. Breed publiek, ook van buiten de Bijlmermeer (winti-avonden). Voornamelijk jong-volwassenen en ouderen. JOB heeft pogingen ondernomen om de Surinaamse jongerenorganisaties rond de tafel te krijgen. Wordt zelf ondersteund door het SWOB.

*= We zetten het woord jongeren tussen aanhalingstekens, omdat de feitelijke bezoekersgroep van een vrij groot aantal organisaties eerder rond de 30 dan rond de 20 ligt. In onze ogen kan men eigenlijk niet meer van 'jongeren' spreken.

S.V. FLAMINGO'S

Een op sport en ontmoeting gerichte zelforganisatie van voornamelijk ex-JOB medewerkers en bezoekers. Tijdelijke accommodatie in het subcentrum Fazantenhof. Wat betreft bezoekersaantal nu belangrijker dan SJB en JOB. Geen subsidie van de gemeente.

De overige in schema 1 genoemde organisaties zijn dermate klein of hebben een dermate laag activiteitsniveau dat we ze hier niet apart bespreken.

Hindoestaanse voorzieningen in de Bijlmermeer

Zoals uit de kolom 'bereikte doelgroepen' in schema 1 te lezen valt, zijn de tot nu toe besproken voorzieningen en organisaties vrijwel uitsluitend gericht op Creoolse Surinamers. Ook in dit hoofdstuk verdienen Hindoestaanse Surinamers daarom enige aparte aandacht.

Om verschillende redenen hebben Hindoestanen ook binnen het wereldje van de categorale voorzieningen altijd een ondergeschikte positie gehad. Op enkele kortdurende uitzonderingen na hebben Hindoestaanse jongeren zich ook niet als groep gemanifesteerd in algemene jongerenvoorzieningen. Op het ogenblik is de enige voorziening in de Bijlmer die regelmatig bezocht wordt door Hindoestaanse jongeren (waaronder ook een deel van de problematische jongeren) de ruimte van de stichting PSS. PSS is een vrijwilligersorganisatie die gebruik maakt van een -brandgevaarlijke en slecht onderhouden- ruimte aan het Bijlmerplein. Deze ruimte is formeel nog in beheer van het gesubsidieerde en professionele HCC (Hindoestaans Cultureel Centrum). In deze ruimte organiseert het PSS ondermeer cursussen, vogelshows, bingo en hindi danslessen. Voor de jongeren zijn er sportactiviteiten, dammen en muziekactiviteiten. Drie maal per week is er een instuif. In het weekend is de grote zaal niet beschikbaar: het HCC verhuurt deze dan voor bruiloften en andere vnl. Hindoestaanse feesten.

Het HCC (die niets specifiek voor jongeren doet) en PSS staan op gespannen voet met elkaar, het feit dat PSS wat betreft het gebruik van de ruimte afhankelijk is van het HCC verbetert deze situatie bepaald niet.

Conclusies

Ten aanzien van het lokale draagvlak van categorale voorzieningen en organisaties kunnen we de volgende conclusies formuleren.

1. Zowel de interne organisatie als de onderlinge verhouding van de beide professionele categorale jongerenvoorzieningen (Kwakoe en Godo) laat veel te wensen over.
2. Geen van beide professionele organisaties ontplooit momenteel succesvolle activiteiten die specifiek gericht zijn op de doelgroep die ons voor ogen staat (gemarginaliseerde jongens tot + 20 jaar).
3. De vrijwillige (zelf)organisaties:
 - . bereiken over het algemeen een zeer beperkte groep;
 - . richten zich niet op de beoogde doelgroep: in bijna alle gevallen gaat het om de groep 'oudere jongeren';
 - . hebben een eenzijdig en onderling weinig gedifferentieerd aanbod van ontmoeting en passieve recreatie;
 - . staan vrij geïsoleerd ten opzichte van elkaar, hoewel daar met de oprichting van het EG-Forum wellicht verandering in is gekomen of komt.
4. Bij een aantal vrijwillige organisaties zien we een (in onze ogen oneigenlijke) menging van welzijnsdoelstellingen en -activiteiten met (semi-)commerciële activiteiten. In het vrijwilligerswerk zien we in een aantal gevallen een menging van persoonlijke belangen en 'werkbelangen'. Op zich hoeft dit niet problematisch te zijn, mits persoonlijke belangen niet gaan domineren. Wat betreft de menging van persoonlijk- en werk-belang zijn de professionele centra overigens evenmin een toonbeeld van duidelijkheid.
5. Vrijwel alle voorzieningen -professioneel en vrijwillig- hebben of hadden te kampen met de (hard)drugsproblematiek. Het gaat daarbij vooral om overlast van dealers. Met name organisaties die geheel met vrijwilligers draaien hebben moeilijkheden met het buiten de deur houden van de handel. In sommige gevallen is de handel verweven met de organisatie zelf (medewerkers en/of bestuursleden zijn er zelf bij betrokken). Zodra de drugscene gaat domineren is het centrum ten dode opgeschreven: de verloedering doet haar intrede, andere klanten verdwijnen, uitlopend op politie-ingrijpen en sluiting.

Op basis van bovenstaande conclusies zijn we van mening dat het categorale draagvlak an sich voor het opzetten van een concreet jongerenproject (in de zin van een direct aanbod aan de beoogde doelgroep) op dit moment te zwak is.

Wat betreft inzicht in/kennis van de doelgroep heeft het categoriaal jongerenwerk in principe veel te bieden. De (informele ervarings-) kennis over problematische Surinaamse jongeren is nu echter zeer versnipperd en persoonsgebonden. In organisatorisch opzicht staat het categorale jongerenwerk zwak in haar schoenen.

Het klakkeloos toevoegen van nog een activiteit of voorziening aan het nu aanwezige scala van voorzieningen en activiteiten kan in deze situatie geen uitkomst bieden.

4.5.2 Algemene (jongeren)voorzieningen

In schema 2 (op de volgende bladzijde) staat weergegeven welke activiteiten ten bate van Surinaamse (randgroep)jongeren op het ogenblik worden ontplooid door algemene instellingen in de Bijlmermeer. Het betreft hier:

- (I) Initiatieven die georganiseerd of ondersteund worden door het buurtwerk (SFBB) door middel van de Pool jongerenwerk Zuid-Oost (de overkoepelende organisatie voor jongerenwerk in de Bijlmer e.o.).

Deze initiatieven zijn niet specifiek gericht op Surinaamse jongeren. In drie van de vier centra vormen Surinaamse jongeren wel de meerderheid van de vrijwilligers en bezoekers.

- (II) Hulpverlening aan specifieke groepen, waarbij ook een aantal Surinaamse (randgroep)jongeren bereikt wordt.

ad (I)

De vier in schema 2 genoemde 4 jongeren-zelforganisaties verschillen op de volgende punten van de categorale jongeren(zelf)organisaties:

- . ze bereiken (een deel van) de groep jongere Surinamers (tot 20 jaar) wèl;
- . ze beschikken over zelfstandige accommodaties buiten Ganzenhoef;
- . ze zijn allen formeel aangehaakt bij wijk/buurtorganisaties;
- . ze worden professioneel ondersteund door de Pool jongerenwerk Zuid-Oost.

Een overeenkomst met de categorale jongerenorganisaties is dat ze vooral gericht zijn op passieve recreatie (en sport & spel).

Educatieve activiteiten ontbreken of lopen minder goed (Ufo); werk- of opleidingsgerichte activiteiten ontbreken geheel.

Het gaat hier om het meer 'traditionele' tiener/jongerenwerk. Hoewel de leeftijdsgroep van 15-20 jarigen wel bereikt wordt, vragen we ons af of het hier 'typische RGJ' betreft. Waarschijnlijk gaat het om het meer redzame, geïntegreerde deel van de (schoolgaande) jeugd.

Uit een gesprek met een medewerker van Ufo blijkt, dat de meer problematische jongeren (de 'echte' RGJ) buiten de deur worden gehouden middels een restrictief toelatingsbeleid.

Deze jongerenorganisaties zijn, gezien hun doelstellingen, middelen en activiteiten, niet ingesteld op groepen met een 'zware' problematiek.

ad (II)

De activiteiten van het SSCW richten zich vrijwel geheel op de (in onze ogen aparte) groep drugsverslaafden en de (oudere) groep ex-gebruikers. Men is wel van plan zich bezig te gaan houden met een (kleine) zwerfgroep in het subcentrum Kraaiennest. Met de zwerfgroepen rond de Ganzenhoef houdt men zich -wegens gebrek aan mankracht- verder niet bezig.

SCHEMA 2 Algemene (jongeren)voorzieningen

Voorziening/ organisatie	feitelijke activiteiten	bereikte doelgroep	organisatie- vorm	locatie	overige bijz.hedn
-----------------------------	----------------------------	-----------------------	----------------------	---------	----------------------

I Algemene jongerenvoorzieningen

Sportproj. Ganzenhoef	-div. sport- activiteiten	Sur. jongeren	georg. door SFBB	in sport- zaal Ganzenhoef	
UFO	-naaicursus -weekend: disco -week: soos	Surinaamse jongeren	ondersteuning door Pool ingebouwd bij H-buurtver- eniging	zelfst. jongeren- acc. in zelforg. Kraalennest	
BONAPARTE	-sport & spel -weekend: disco -videoproject	blanke kern, toenemend aan- tal Sur.jongeren	als boven	acc. in buurthuis Hofgeest	als boven
TOUCHE	-sport & spel -disco/soos	vnl. Surin. jongeren	ondersteuning door Pool aangehaakt bij buurthuis Ho- lendrecht	zelfst. als boven acc.Holen- rechtplein	
De PATRIJS	als boven	gemengd, ± 40 Sur.jongeren 14-18 jaar	ondersteuning door de Pool ingeb. bij FD- buurtvereniging	zelfst. ingebouwd accommod. tiener- werk	

II Overige voorzieningen

SSCW	Sinds kort 5 straathoekwerkers in de Bijlmer gedetacheerd (waaronder 3 Surinamers). Hulpverlening aan ± 160 verslaafden in en om de 'Keet' en aan een groep ex-gebruikers (18-32 jaar). Wil zich gaan bezighouden met zwervgroep van 30 à 40 Surinaamse tieners in K-zône.
De 'Keet'	Gedooгруimte voor (vnl. Surinaamse) harddrugverslaafden, woonachtig in de Bijlmermeer. Pasjessysteem: nu ± 125 'leden'. Zelfstandige acc. nabij Ganzenhoef.

Concluderend

Specifieke voorzieningen en/of deskundigheid ten aanzien van RGJ zijn in het algemene jongerenwerk in de Bijlmer momenteel niet aanwezig.

Algemene jongerenvoorzieningen bereiken wel een deel van de jongere Surinamers, met name de minder problematischen onder hen. Qua doelstellingen en activiteiten is men niet gericht en niet toegerust op het werken met meer problematische jongeren.

De activiteiten van het straathoekwerk ten aanzien van Surinaamse 'jongeren' zijn vooral gericht op hulpverlening aan (ex-)druggebruikers.

Ook in het algemene (jongeren)werk lijkt op dit moment niet voldoende draagvlak aanwezig voor het opzetten van een concreet project. De zwakte is in dit geval niet zozeer van organisatorische aard (zoals bij het categorale werk het geval was), maar van 'inhoudelijke' aard (geen ervaring met en geen deskundigheid ten aanzien van Surinaamse RGJ).

Een bijkomend minpunt is, dat contacten tussen algemene en categorale (jongeren)voorzieningen vrijwel geheel ontbreken. 'Wit' en 'zwart' welzijnswerk zijn -enkele incidentele contacten daargelaten- vrijwel volledig gescheiden circuits.

4.5.3 Andere voorzieningen

Nu de Bijlmermeer in toenemende mate bevolkt wordt door (autochtone en allochtone) alleenstaanden, een-oudergezinnen en grote allochtone families, blijkt er in de Bijlmermeer een schrijnend gebrek te zijn aan 'passende' voorzieningen als:

- . horeca-gelegenheden: café's, discotheken, maar ook coffeeshops, betaalbare eetgelegenheden etc.;
- . etnische winkels/bedrijfjes c.q. betaalbare ruimtes om dergelijke bedrijfjes op te zetten;
- . betaalbare ruimtes om festiviteiten op commerciële basis te organiseren (zalenverhuur), c.q. de mogelijkheid om ook commerciële activiteiten in de manifestatiezaal van Ganzenhoef te mogen organiseren.

We gaan hieronder alleen in op die voorzieningen die voor de Surinaamse jongeren relevant zijn, dwz. (het ontbreken van) commerciële coffeeshops, discotheken, rollerdisco's en andere jongerenvoorzieningen.

Zoals al eerder werd opgemerkt kan de aanwezigheid van dergelijke voorzieningen een aantal positieve effecten hebben. Toegespitst op de situatie in de Bijlmer zijn dit met name:

- . zwerggroepen die nu op straat rondhangen of naar de stad trekken kunnen een eigen 'stek' krijgen, waardoor ze meer 'geworteld' raken in de Bijlmer;
- . door een ruim aanbod van alternatieve 'stekken' kunnen Surinaamse jongeren hun onderlinge diversiteit (die wel degelijk aanwezig is, zie Sansone, 1984) verder uitwerken en gestalte geven;
- . de druk op de professionele en vrijwillige categorale jongeren-centra wordt verminderd doordat ze niet meer de enige plek zijn waar jongeren hun tijd kunnen doorbrengen;
- . het (categorale) jongerenwerk kan zich daardoor ook meer gaan richten op specifieke (sub)groepen binnen de doelgroep, met name op jongeren die nu buiten de boot (dreigen te) vallen;
- . de oneigenlijke menging van welzijnswerk en (semi-)commerciële activiteiten kan uit de wereld geholpen worden.

Daarnaast zouden, door het creëren van eigen 'stekken' voor de jongere (zwerv)groepen, deze groepen ook beter bereikbaar c.q. beheersbaar worden voor straathoekwerk en politie. Dit is in onze ogen echter een bijkomend voordeel. Met name 'beheersbaarheid' mag niet de reden zijn om het creëren van commerciële voorzieningen voor de jeugd voor te staan.

Volgens het Projectbureau Hoogbouw Bijlmermeer is het alsnog realiseren van commerciële alternatieven voor de jeugd uiterst problematisch, mede gezien de stedenbouwkundige opzet van de Bijlmermeer.

De collectieve ruimtes in de flats lenen zich niet voor -doorgaans luidruchtige- activiteiten voor of door jongeren. Bewonersverenigingen zullen zich ook met hand en tand verzetten tegen dergelijke initiatieven.

De eigenaressen van de subcentra hebben (waarschijnlijk op aandringen van de winkeliersverenigingen) een horecastop ingevoerd. Men vreest dat de winkelcentra zullen verloederen door de aanwezigheid van café's e.d.

Een reële mogelijkheid is wel om delen van de parkeergarages een commerciële/recreatieve bestemming te geven. Tot nu toe lijkt er echter weinig animo (vanuit ondernemers en/of jongerenorganisaties) te zijn om zich in de slecht bereikbare en weinig aantrekkelijke parkeergarages te vestigen. Men wil daar niet 'weggestopt' worden. Toch is het vrijwel geheel ontbreken van commerciële voorzieningen voor jongeren een probleem waaraan in de nabije toekomst aandacht besteed zal moeten worden: de huidige patstelling zal doorbroken moeten worden.

4.5.4 Conclusies over het lokale draagvlak in de Bijlmer

Het lokale draagvlak voor het opstarten van een concreet project -in de zin van een direct op de doelgroep gericht aanbod- is op het moment niet aanwezig.

Deze conclusie is gebaseerd op de volgende overwegingen:

- . het categorale jongerenwerk in de Bijlmer heeft een te zwakke organisatiestructuur.
- . het algemene (jongeren)werk in de Bijlmer is inhoudelijk (deskundigheid) niet afdoende toegerust;
- . bovendien ontbreekt het broodnodige overleg/samenwerking tussen 'wit' en 'zwart' welzijnswerk;
- . dit terwijl de druk op het categorale jongerenwerk nog extra wordt vergroot door het vrijwel volledig ontbreken van alternatieve (semi-)commerciële voorzieningen voor Surinaamse (randgroep) jongeren.

Activiteiten die ten bate van Surinaamse RGJ in de Bijlmer ontplooid moeten worden, zullen in eerste instantie gericht moeten zijn op:

- . contactlegging met en verder onderzoek naar de (potentiële) doelgroep(en);
- . het op gang helpen en begeleiden van vormen van overleg en samenwerking tussen de categorale jongerenvoorzieningen en -organisaties, gericht op onderlinge afstemming en taakafbakening;
- . het op gang helpen en begeleiden van overleg en samenwerking tussen het categorale jongerenwerk en algemene voorzieningen/instellingen (netwerk bouwen).

Gezien de problematische situatie in de Bijlmer en het mislukken van eerdere pogingen om overleg en samenwerking tussen de diverse 'partijen' tot stand te brengen verdient het aanbeveling om vanaf het begin een (hulp)aanbod te doen aan de categorale voorzieningen/organisaties.

Vooralsnog gaan de gedachten uit naar een tweeledig aanbod, namelijk:

- . in eerste instantie: het aanbieden van professionele ondersteuning (deskundigheidsbevordering en methodiekontwikkeling, gericht op RGJ-werk);
- . in tweede instantie: betrokkenheid bij ontwikkeling en uitvoering van concrete projecten ten bate van de Sur/Ant RGJ.

In hoofdstuk 6 worden deze opties verder uitgewerkt.

5 CONCLUSIES

5.1 Korte samenvatting van het voorafgaande

Definities van het begrip 'randgroepjongeren'

Het is niet raadzaam om (formele of 'operationele) definities van autochtone randgroepjongeren (RGJ) zonder meer toe te passen op Surinaamse en/of Antilliaanse (Sur/Ant) jongeren.

Sur/Ant RGJ nemen een andere positie in de samenleving in ('nieuwe immigranten' en/of 'nieuwe armen' versus 'traditionele laagste laag') en ze hebben veelal een andere culturele en historische achtergrond dan autochtone RGJ. Mede hierdoor verlopen interne groepsvormings en -diversificatieprocessen ook anders dan in de autochtone jongerengemeenschap het geval is.

In dit rapport wordt daarom uitgegaan van een ruime werkdefinitie van Sur/Ant RGJ als zijnde: 'die jongeren, in de leeftijd van 15 tot 25 jaar, die in hun eigen ogen en/of in de ogen van anderen problematisch zijn.'

Voorts wordt in het rapport een onderscheid gemaakt tussen de volgende drie concrete subgroepen:

- . Antilliaanse jongens in Amsterdam
- . Surinaamse jongens in de Bijlmermeer
- . Sur/Ant meisjes in (met name) de Bijlmermeer

Potentiële doelgroepen

Onder de Antilliaanse jongens worden drie potentiële doelgroepen onderscheiden, te weten:

- . 'oudere jongeren' (20-35 jaar): gemarginaliseerde immigranten die de harde kern van het traditionele RGJ-gebeuren vormen.
- . 'tweede generatie jongeren' (15-25 jaar): redelijk geïntegreerde jongeren die zich momenteel niet als (probleem)groep manifesteren;
- . 'nieuwe immigranten': veelal alleenstaande laag-opgeleide jongeren die qua verwachtingen veel overeenkomst vertonen met de eerstgenoemde groep. Een deel manifesteert zich als probleemgroep in de Bijlmermeer.

Gezien de slechte vooruitzichten van de laatstgenoemde groep en de verwachte verdere toename van deze groep in Nederland, wordt de groep nieuwe immigranten door ons gezien als de meest geschikte en de meest urgente doelgroep voor een op te zetten project ten bate van Antilliaanse jongens.

Onder de Surinaamse jongens is een globaal onderscheid aangebracht tussen:

- . 'oudere jongeren' (25-40 jaar): werkloze Creoolse mannen die de harde kern van het RGJ-gebeuren binnen de Surinaamse gemeenschap vormen. Intern kan deze groep verder gedifferentieerd worden naar:
 - (a) degenen die erin geslaagd zijn een 'alternatieve carrière op te bouwen in of aan de rand van de criminaliteit (hosselaars),
 - (b) de werkloze, goed opgeleide jong-volwassenen;
 - (c) de zwaar verslaafden;
 - (d) een stille, ongedifferentieerde groep 'verpauperden'.
- . 'jonge jongeren' (tot ongeveer 20 jaar), meestal tweede generatiejongeren. Deze jongeren zijn nog wel sterk langs etnische lijnen georganiseerd, maar geven een andere invulling aan hun etniciteit. Een deel lijkt zich wel te redden in de Nederlandse samenleving. Een ander deel dreigt buiten de boot te vallen: weinig maatschappelijk perspectief en geen contact met bestaande (categorale en algemene) voorzieningen: de 'zwerfgroepen'. Onze aandacht zal verder gericht zijn op deze tweede groep 'jonge jongeren'.

Over -de marginalisering van- Sur/Ant meisjes is weinig bekend. Meisjes zijn weinig aanwezig en weinig zichtbaar binnen categorale en algemene jongerenvoorzieningen en evenmin in andere vormen van openbare vrijetijdsbesteding.

De marginalisering van meisjes voltrekt zich langs andere -meer 'individualistische'- lijnen. Het startpunt ligt meestal bij de breuk met het gezin/de familie. Van daar uit staan de volgende 'marginaliserende routes' open:

- . een zwervend bestaan langs welzijnsvoorzieningen en/of langs mannen in de Surinaamse gemeenschap;
- . moederschap: vaak al op zeer jonge leeftijd en vaak alleenstaand;
- . prostitutie: een kleine groep belandt in de prostitutie, meestal in combinatie met harddruggebruik.

Over de omvang, achtergronden en hulpvraag van de diverse groepen meisjes is dermate weinig bekend dat in dit stadium geen voorkeur voor een van de groepen uitgesproken kan worden.

Locatie van de op te zetten projecten

De locatie van de ten bate van de Surinaamse RGJ op te zetten projecten lag bij aanvang van het vooronderzoek al vast, namelijk de Bijlmermeer.

Ten aanzien van de Antilliaanse (potentiële) doelgroep -nieuwe immigranten die grotendeels in de Bijlmermeer terechtkomen- lijkt de Bijlmer ook de geëigende locatie voor een Antilliaans project. De motivatie om ook het experimentele project ten bate van meisjes ook in de Bijlmermeer te localiseren is niet van inhoudelijke maar van organisatorische aard. Gezien de huidige versnippering in het (categorale) jongerenwerk achten we het aanbevelenswaard om één centraal project op te zetten (meer hierover in hoofdstuk 6).

Het lokale draagvlak voor op te zetten projecten

Per subgroep (Antilliaanse jongens, Surinaamse jongens, Sur/Ant meisjes) zijn:

- (a) het categorale draagvlak en
- (b) het algemene (jongeren)welzijnswerk draagvlak geïnventariseerd en geëvalueerd op hun inhoudelijke en organisatorische 'draagkracht'.

Het bredere bestuurlijk-organisatorische draagvlak komt in de volgende paragraaf (5.2) apart nog aan de orde.

Ten aanzien van Antilliaanse jongens werden de volgende conclusies getrokken.

- . Binnen het categorale werk zijn op dit moment geen voorzieningen of organisaties aanwezig die zich specifiek richten op de (problematiek van) Antilliaanse randgroepjongens. Ten aanzien van Antillianen is het lokale draagvlak in feite geheel afwezig. Wel wordt op informele basis door individuele Antillianen hulp verleend aan andere Antillianen ('persoonsgebonden hulpverlening');
- . Bepaalde delen van de doelgroep (de meer redzamen) worden wel bereikt door algemene (jongeren)voorzieningen, dit 'bereik' is echter min of meer toevallig (persoonsgebonden). Over het geheel genomen is er in het algemene welzijnswerk niet genoeg inhoudelijk draagvlak aanwezig voor het opzetten van concrete projecten.

Hieruit werd geconcludeerd dat een op te zetten experimenteel project ten bate van Antilliaanse jongens zich in de eerste plaats zal moeten richten op de onderstaande punten.

- . contactlegging met en onderzoek naar de groep nieuwe immigranten in de Bijlmermeer;
- . directe concrete dienst/hulpverlening in de zin van het verzorgen de eerste opvang en het wegwijs maken in de Nederlandse voorzieningenstructuur;
- . het versterken van het lokale draagvlak door het bevorderen van overleg en samenwerking tussen de diverse relevante categorale en algemene voorzieningen.

Ten aanzien van Sur/Ant meisjes werden de volgende conclusies getrokken.

- . Binnen het categorale werk zijn op dit moment geen voorzieningen of organisaties aanwezig die zich specifiek richten op de (problematiek van) Sur/Ant randgroepmeisjes (er is wel een groep van jonge vrouwen binnen Godo). Over het geheel genomen kan men echter niet stellen dat de werksoort 'meidenwerk' een eigen plaats binnen het categorale veld gekregen heeft;
 - . Bepaalde delen van de doelgroep (wegloopmeiden) worden wel bereikt door algemene (jongeren)voorzieningen. Deze (opvang)voorzieningen zijn goed georganiseerd. Specifieke categorale deskundigheid en overleg/samenwerking met categorale voorzieningen ontbreekt echter of laat zeer te wensen over.
- Over het geheel genomen is er in het algemene welzijnswerk niet genoeg inhoudelijk draagvlak aanwezig voor het opzetten van concrete projecten.

Hieruit werd geconcludeerd dat een op te zetten experimenteel project ten bate van Sur/Ant meisjes zich in de eerste plaats zal moeten richten op de onderstaande punten.

- . contactlegging met en onderzoek naar de onderscheiden (potentiële) doelgroepen (zwerfmeiden, alleenstaande moeders, (straat) prostituees);
- . directe concrete dienst/hulpverlening aan zwerfmeiden en/of -eventueel- (straat)prostituees;
- . aanhangig maken van de meiden-problematiek bij bestaande categorale en algemene jongerenvoorzieningen, gericht op het realiseren van activiteiten en -projecten voor Sur/Ant meiden binnen het bestaande aanbod;
- . het ondersteunen van bestaande projecten ten bate van Sur/Ant randgroepmeiden, bijv. door het aanbieden van deskundigheid;
- . het versterken van het lokale draagvlak door het bevorderen van overleg en samenwerking tussen de diverse relevante categorale en algemene voorzieningen.

Bij de beoordeling van het lokale draagvlak voor een project ten bate van Surinaamse jongens werd -gezien de complexiteit van de lokale situatie- vrij uitgebreid stilgestaan.

De voornaamst conclusies volgen hieronder.

- . Het categorale werk is intern onsamenhangend en concentreert zich momenteel vrijwel geheel rond de groep 'oudere jongeren'. Het aanbod is voornamelijk passieve recreatie, soms op (semi-)commerciële basis.
- . Het algemene jongerenwerk is beter georganiseerd en bereikt wel delen van de groep 'jonge jongeren'. Men is momenteel niet toegerust om te werken met zeer problematische Surinaamse jongens. Zowel de inhoudelijke deskundigheid als het broodnodige contact met het categorale werk ontbreken.
- . Het categorale jongerenwerk en het algemene jongerenwerk opereren momenteel vrijwel volledig geïsoleerd van elkaar.

Op basis van deze overwegingen werd geconcludeerd dat een project ten bate van Surinaamse jongens in de Bijlmermeer in de eerste instantie gericht dient te zijn op de volgende punten.

- . het in samenspraak met (informele) lokale deskundigen ontwikkelen van concrete projecten ten bate van Surinaamse RGJ;
- . het initiëren en stimuleren van vormen van overleg en samenwerking tussen de categorale jongerenvoorzieningen en -organisaties onderling, gericht op onderlinge afstemming en taakafbakening voor wat betreft hun aandeel in het RGJ-werk;
- . het op gang helpen en begeleiden van overleg en samenwerking tussen het categorale jongerenwerk en algemene RGJ-voorzieningen;
- . het leggen en onderhouden van contacten met instellingen/ instanties die relevant zijn ten aanzien van de RGJ-problematiek (GSD, GAB, GDH etc.).

Voorts werd gesteld dat -om een basis van vertrouwen te leggen- vanaf het begin een direct aanbod gedaan moet worden aan de categorale voorzieningen/organisaties.

Gedacht wordt aan het aanbieden van een steunfunctie in de vorm van:

- . professionele ondersteuning: deskundigheidsbevordering en methodiekontwikkeling ten bate van het categorale RGJ-werk;
- . betrokkenheid bij de ontwikkeling en uitvoering van concrete projecten (in de zin van een direct aanbod aan de doelgroep) ten bate van Sur/Ant RGJ.

Tenslotte:

Naast het lokale draagvlak van voorzieningen en instanties speelt het bredere bestuurlijk-organisatorische draagvlak een centrale rol als randvoorwaarde voor de levensvatbaarheid van de op te zetten projecten.

Aangezien deze randvoorwaarden een meer algemene strekking hebben en het kader vormen waarbinnen de hierboven beschreven projectdoelstellingen gerealiseerd dienen te worden, wordt aan deze randvoorwaarden een aparte paragraaf (5.2) gewijd.

Deze randvoorwaarden vormen de neerslag van de discussies die door het onderzoeksteam en de begeleidingsgroep gevoerd zijn naar aanleiding van de onderzoeksresultaten.

5.2 Bestuurlijk-organisatorische randvoorwaarden/uitgangspunten

Ten bate van een snelle en doelmatige besluitvorming worden de randvoorwaarden c.q. uitgangspunten van de op te zetten projecten hier gepresenteerd in de vorm van een viertal (discussie-)stellingen. Elke stelling wordt steeds kort toegelicht en beargumenteerd, eventueel met verwijzing naar andere delen van dit rapport.

1.

Welzijnswerk voor Sur/Ant RGJ moet categoriaal werk zijn. Het begrip 'categoriaal' dient daarbij uitsluitend betrekking te hebben op de inhoud van het werk. Ten aanzien van de organisatie van het werk dienen dezelfde rechten en plichten te gelden als ten aanzien van het autochtone RGJ-werk worden gehanteerd.

Het werk met Sur/Ant RGJ is doelgroepgebonden werk, dat specifieke eisen stelt wat betreft categorale deskundigheid.

Het project moet zich richten op de doelgroepen (subgroepen) zoals die zich aftekenen binnen de etnische gemeenschap. Deze zijn niet noodzakelijk georganiseerd langs de lijnen die zich in de autochtone jongerenwereld aftekenen. De verdere inhoudelijke invulling van het project dient afgestemd te zijn op de behoeften en (etnische) ervaringswereld van de doelgroep(en).

Anderszijds dienen ten aanzien van de organisatie van het werk dezelfde rechten en plichten te gelden als ten aanzien van het autochtone RGJ-werk worden gehanteerd. Met name de toekenning van middelen/subsidies door de gemeente en zaken als het afleggen van verantwoording, evaluatie en sollicitatie (open procedure) dienen 'normaal' geregeld te zijn.

De wederzijds wantrouwende relatie, die momenteel bestaat tussen de gemeentelijke overheid en het categorale werk dient doorbroken te worden door (ondermeer):

- . de specificiteit of 'eigenheid' van het categorale werk in *inhoudelijk* opzicht te erkennen en
- . de formele (verantwoordings)relatie tussen de categorale voorziening(en) en de gemeentelijke overheid te *normaliseren*.

In dit kader dient een duidelijke en directe relatie tussen het op te zetten project en de Gemeente gegarandeerd te worden.

2.

Het categorale RGJ-werk dient gericht te zijn op het verbeteren van de maatschappelijke positie van Sur/Ant RGJ door het bieden van concrete perspectieven die buiten het welzijnswerk zelf liggen.

Voorkomen moet worden dat een tweede generatie van 'oudere jongeren' ontstaat, die binnen het jongeren welzijns circuit blijft hangen.

Een centrale inhoudelijke doelstelling van concrete projecten moet zijn: het verbeteren van de positie van Surinaamse/Antilliaanse RGJ door het bieden van concrete perspectieven op de terreinen arbeid, opleiding/educatie en (mogelijk) huisvesting/woonsituatie. De verder inhoudelijke invulling van deze doelstellingen kan pas in latere fasen -en in samenspraak met de doelgroepen, lokale (informele) deskundigen en lokale organisaties- verder vormgegeven worden (zie ook stelling (1)).

3.

*Het (categoraal) jongerenwerk dient een duidelijk omschreven taak en functie te krijgen.
Creatieve ontspanning moet gescheiden worden van enerzijds (semi-) commerciële recreatie en anderzijds eerstelijns hulpverlening.*

In het autochtone jongerenwerk is in de loop der tijd een zeer divers pakket van voorzieningen en activiteiten ten bate van (wel en niet randgroep) jongeren tot stand gebracht. Bovendien beschikt men over en uitgebreid doorverwijzingssysteem.

Mede door (1) het ontbreken van een netwerk van contacten met algemene jongerenvoorzieningen en eerstelijns hulpverlening en (2) in de Bijlmer: het ontbreken van alternatieve, (semi-)commerciële jongerenvoorzieningen is de druk op het categorale welzijnswerk zeer groot. Zij moet ten bate van haar -zeer pluriforme- doelgroep in een zeer breed (te breed) pakket van behoeften voorzien.

Ook in het categoraal jongerenwerk moet een verdere scheiding van taken en functies plaatsvinden, waarbij het traditionele categorale jongerenwerk vooral gericht zal moeten zijn op vormen van creatieve ontspanning. Eerstelijns hulpverlening moet zich beperken tot snelle doorverwijzing naar een hulpverlenende instantie.

Hierdoor wordt èn overbelasting van het categoraal jongerenwerk èn een oneigenlijke menging van functies, activiteiten en/of doelgroepen voorkomen.

Er moet een duidelijk herkenbare en laagdrempelige hulpverleningsfunctie ten bate van Sur/Ant (randgroep)jongeren gerealiseerd worden. Eerstelijns hulp- en dienstverlening aan Sur/Ant (randgroep)jongeren verdient een aparte plaats binnen het categorale jongerenwerk. Te denken valt aan een functie à la Sociaal Raadsman. Deze functionaris dient in direct contact te staan met relevante tweedelijns instanties (efficiënte doorverwijzing) en met de Gemeente (afdelingen Jeugdzaken en Volksontwikkeling, Maatschappelijke en Gezondheidszorg en Sociale Zaken) ten bate van een effectieve signalering.

4.

Het werken met Sur/Ant RGJ is een specialisme, dat specifieke deskundigheid vereist, zowel wat betreft het etnische karakter als wat betreft het 'randgroep'-karakter van het werk.

Categoriaal RGJ-werk is -net zoals autochtoon RGJ-werk- een aparte vorm van jongerenwerk met een eigen methodiek. De methodiek van het RGJ-werk ten bate van allochtonen is bovendien vaak anders dan de methodiek ten aanzien van autochtone RGJ.

Het 'gewone' (categorale) jongerenwerk moet ondersteund worden door het aanstellen c.q. het ontwikkelen van specifieke deskundigheid en het realiseren van specifieke voorzieningen ten bate van Sur/Ant RGJ.

6 AANBEVELINGEN

Op basis van de hiervoor geformuleerde bestuurlijk-organisatorische randvoorwaarden/uitgangspunten en van de meer specifiek doelgroep-gerichte uitgangspunten zal in dit hoofdstuk een projectvoorstel ontwikkeld worden.

Voordat we daartoe overgaan zijn enkele algemene kanttekeningen op z'n plaats. Deze worden in paragraaf 6.1 genoemd. Vervolgens wordt ingegaan op de doelstellingen van het experiment (par. 6.2) en op realisering van deze doelen w.b. activiteiten (par. 6.3) en organisatievorm (par. 6.4).

Naast taakomschrijving en -uitvoering hangt het welslagen van het experiment ook af van een aantal externe randvoorwaarden. Voor zover deze niet reeds aan de orde zijn geweest in hoofdstuk 5, zal aan deze randvoorwaarden kort aandacht worden besteed in paragraaf 6.5.

6.1 Enkele kanttekeningen vooraf

Het op te zetten project is nadrukkelijk *experimenteel* van aard. Het experiment heeft een looptijd van drie jaar. Na afloop van deze periode -en mede naar aanleiding van het wel of niet bereiken van de doelstellingen- zal beoordeeld moeten worden of en zo ja in welke vorm het experimentele project voortgezet zal worden.

Een logische gevolgtrekking uit de analyse van het lokale draagvlak (hoofdstuk 4) is, dat de aandacht van het experiment in de eerste plaats gericht zal zijn op een versterking van het bestaande lokale draagvlak.

Met andere woorden: Het experimentele project zal *primair* gericht moeten zijn op de *bestaande lokale voorzieningen en organisaties*. Deze moeten de randgroepproblematiek leren (h)erkennen en zij zullen werkvormen specifiek ten behoeve van Sur/Ant RGJ moeten (leren) ontwikkelen.

Het direct op de doelgroep(en) gerichte concrete aanbod zal door en met behulp van de bestaande voorzieningen en organisaties ontwikkeld moeten worden. Daarom noemen we de doelgroep-gerichtheid van het experimentele project '*secundair*'.

Daarmee is dus niet gezegd dat de doelstellingen ten aanzien van de doelgroepen van ondergeschikt belang zijn (in tegendeel), maar dat de opbouw van RGJ-werk voor Sur/Ant RGJ alleen gerealiseerd kan worden via de realisering van de '*primaire*' doelstellingen.

Voordat we ingaan op de doelstellingen, activiteiten en organisatie van het experimentele project dient -in verband met de leesbaarheid van het hierna volgende- vermeld te worden dat is uitgegaan van *één centraal (of: overkoepelend) experimenteel project* ten bate van Sur/Ant RGJ.

Als locatie is gekozen voor de Bijlmermeer.

De keuze voor één centraal experimenteel project hangt samen met het feit dat het experiment in de eerste plaats een ondersteunende taakstelling heeft meegekregen (zie verder par. 6.3) en met het feit dat de huidige versnipperde situatie in de Bijlmermeer niet gediend is met een toevoeging van nog meer 'losse elementen' (aparte deelprojecten ten bate van de diverse (sub)doelgroepen). Ten aanzien van Surinaamse en Antilliaanse jongens is de locatie-keuze in de voorgaande hoofdstukken reeds inhoudelijk beargumenteed. Ten aanzien van de Sur/Ant meisjes hebben niet zozeer inhoudelijke, dan wel organisatorische redenen (nl. de keuze voor één centraal project) de doorslag gegeven.

Voorts is er van uit gegaan dat het experiment een autonome positie binnen de lokale categorale voorzieningenstructuur in zal moeten nemen. Om samenwerking binnen het categorale werk en tussen categoriaal en algemeen werk te kunnen bewerkstelligen is het noodzakelijk dat het experimentele project -in elk geval in de beginfase- 'boven de partijen' staat. Het experiment mag echter niet geïsoleerd staan ten opzichte van het lokale netwerk.

In de navolgende paragrafen wordt het woord 'project' in twee betekenissen gebruikt, te weten:

- (1) Als aanduiding van het gehele experiment ten bate van Sur/Ant RGJ in de Bijlmermeer.
- (2) Als aanduiding van concrete initiatieven ten bate van Sur/Ant RGJ: het (te ontwikkelen) concrete aanbod aan de diverse groepen RGJ.

Om verwarring te voorkomen zal het gehele experiment (1) steeds aangeduid worden als 'het experimentele project' of 'het experiment'. De te ontwikkelen concrete initiatieven die direct gericht zijn op Sur/Ant RGJ (2) worden aangeduid als 'concrete projecten'.

Om de zaak niet onnodig te compliceren wordt in de volgende paragrafen in algemene termen gesproken van 'de lokale voorzieningen'. De lezer dient daar achteraan te denken: '...voor zover relevant ten aanzien van de Sur/Ant RGJ-problematiek'. Dit zijn meestal in de eerste plaats de lokale categorale (jongeren)organisaties.

Daarnaast zijn er natuurlijk bepaalde algemene* instellingen/organisaties relevant ten aanzien van (delen van) de Sur/Ant RGJ-problematiek. Bijvoorbeeld het SSCW (straathoekwerk) in verband met bepaalde zwervgroepen en in verband met harddruggebruikers. Welke voorzieningen/organisaties op een bepaald moment 'relevant' zijn hangt af van de (sub)groep waarover men het heeft, van het type concrete projecten waaraan men denkt etc.

*= 'Algemeen' in de zin van niet-categoriaal.

6.2 Doelstellingen van het experimentele project

De doelstellingen van het op te zetten experimentele project zijn in eerste instantie gericht op het versterken van het lokale draagvlak: de lokale categorale en algemene (jongeren)voorzieningen. De op de doelgroep gerichte doelstellingen zullen aanvankelijk een secundaire rol spelen en meer op de voorgrond komen naarmate de eerste groep doelstellingen verder gerealiseerd wordt.

De doelstellingen van het experimentele project zijn:

Primair: Gericht op de lokale voorzieningen en organisaties

1. Het realiseren van samenwerking tussen categorale jongeren-voorzieningen en organisaties onderling, gericht op:
 - . het vergroten van het inzicht in de RGJ-problematiek van Sur/Ant. Dwz. het leren (h)erkennen van deze problematiek en de achtergronden daarvan;
 - . het op basis van deze inzichten ontwikkelen van een samenhangend aanbod (concrete projecten) ten bate van Sur/Ant RGJ;
 - . onderlinge afstemming en taakafbakening voor wat betreft het te ontwikkelen RGJ-werk.
2. Het realiseren van samenwerking tussen het categorale (jongeren) werk enerzijds en het algemene jongerenwerk, de eerstelijns hulpverlening en andere relevante instellingen/instanties anderzijds met als doel het opbouwen van een contacten-netwerk en een efficiënt doorverwijzingssysteem ten bate van Sur/Ant RGJ.

Secundair: Gericht op de doelgroepen

1. Contactlegging met de doelgroep in combinatie met een direct hulp- en dienstverleningsaanbod. Contactlegging en directe hulp/dienstverlening hebben ook de functie van kennisvergaring, opdat de onderstaande twee doelen gerealiseerd kunnen worden.
2. Vertaling van de door (1) verworven kennis naar de lokale voorzieningen/organisaties: het onder de aandacht brengen van en inzicht bieden in de Sur/Ant RGJ-problematiek.
3. Op basis van de verworven kennis en in samenwerking met de lokale voorzieningen ontwikkelen en (doen) uitvoeren van concrete projecten gericht op verbetering van het maatschappelijk perspectief van de Sur/Ant RGJ.

6.3 Doelrealisering

Om de hierboven beschreven doelstellingen te realiseren zullen een aantal taken uitgevoerd moeten worden.

Op welke wijze deze taken samengevoegd dienen te worden tot functies laten we open: de vertaling van de taakstelling van het project naar concrete functies en functionarissen is een zaak voor de betrokken overheden.

Hieronder zal eerst worden ingegaan op de taken die min of meer direct gericht zijn op de Sur/Ant RGJ zelf. Vervolgens zal besproken worden welke aanvullende -op de lokale voorzieningen/organisaties en/of op de interne organisatie van het experiment gerichte- taken verricht dienen te worden om de doelstellingen van het experimentele project te realiseren.

6.3.1 Doelrealisering gericht op de doelgroepen

In de eerste plaats is er een tweetal taken die ten bate van alle doelgroepen (Surinaamse jongens, Antilliaanse jongens en Sur/Ant meisjes) verricht moeten worden. Dat zijn:

1. Contactlegging, gecombineerd met directe dienst- en hulpverlening.

Deze taak heeft met name tot doel de doelgroepen te leren (her)kennen: om wie gaat het (en om hoeveel)?; wat zijn hun achtergronden; wat zijn de achtergronden van hun (dreigende) marginalisering? etc.

Deze kennis zal vertaald moeten worden naar de lokale voorzieningen en organisaties.

Ten aanzien van Surinaamse jongens lijkt in principe voldoende kennis aanwezig in het veld. Namelijk in de vorm van informele ervaringskennis, die echter sterk persoonsgebonden is. Deze 'informele deskundigheid' zal uitgewerkt en gesystematiseerd moeten worden.

Ten aanzien van Antilliaanse jongens en Sur/Ant meisjes lijken er ook in het veld grote gaten in de kennis te zijn: men weet weinig over deze slecht zichtbare groepen.

Ten bate van beide groepen zal de contactlegging daarom een meer 'outreaching' karakter moeten hebben: het zelf actief opzoeken van Antilliaanse jongens c.q. Sur/Ant meisjes*.

Op de vraag welke aanvullende activiteiten ten aanzien van Antilliaanse jongens en Sur/Ant meisjes nodig zijn, komen we hierna nog terug.

*= Uiteraard voor zover zij onder de tot nu toe gehanteerde omschrijving van 'RGJ' vallen: zie hoofdstuk 3.

2. Ontwikkelen en (doen) uitvoeren van concrete projecten ten bate van Sur/Ant RGJ.

Vanaf het begin zal -ook als middel om de bestaande categorale (jongeren)voorzieningen en organisaties rond de tafel te krijgen- gewerkt moeten worden aan de ontwikkeling van een aantal concrete projecten ten behoeve van Sur/Ant RGJ.

Zoals ook gesteld wordt in de WVC-nota 'Beschrijving projecten allochtone randgroepjongeren' (zie bijlage 2) dienen de te ontwikkelen concrete projecten gericht te zijn op het verbeteren van de maatschappelijke kansen van de doelgroep(en) door het bieden van concrete perspectieven in de sfeer van arbeid, educatie/scholing en wonen/huisvesting*. Een centraal element hierin is o.i. het verbeteren van de positie van Sur/Ant RGJ op de arbeidsmarkt. Daarbij zal ook expliciet aandacht besteed moeten worden aan de afstemming en aansluiting van de projecten op de locale vraag naar arbeid (bedrijfsleven). Bovendien zal onderzocht moeten worden welke mogelijkheden er zijn tot het creëren van nieuwe banen in de Bijlmer. Te denken valt met name aan een verbetering van het lokale voorzieningenniveau wat betreft horeca, etnische winkel/bedrijfjes, kinderopvang e.d. Bij het uitdenken en ontwikkelen van concrete projecten zal zoveel mogelijk aansluiting gezocht moeten worden bij bestaande positieve initiatieven ten bate van Sur/Ant RGJ**.

De ten behoeve van de ontwikkeling van concrete projecten uit te voeren taken zijn:

- in samenwerking met lokale voorzieningen/organisaties e.a. (informele) deskundigen *ontwikkelen van ideeën* voor concrete projecten ten behoeve van Sur/Ant RGJ en het toetsen van deze ideeën aan de 'markt';
- in samenwerking met lokale voorzieningen/organisaties *uitvoeren* van concrete projecten. De concrete projecten moeten in principe 'gedragen' worden door de lokale voorzieningen/organisaties. Vanuit het experimentele project worden de concrete projecten ondersteund door het aanbieden van deskundigheid, administratieve of anderssoortige steun.

*= (Re)creatieve ontspanning hoort thuis in het 'gewone' (categorale) jongerenwerk en in (semi-)commerciële voorzieningen en kan nooit een primaire doelstelling zijn van de concrete RGJ-projecten. Wel kunnen vanuit een 'hard' projectaanbod op den duur desgewenst 'zachte' (sociaal-culturele) activiteiten georganiseerd worden.

**= In de bijlagen 4 en 5 zijn twee voorstellen voor concrete projecten (lokale initiatieven) opgenomen als voorbeeld van het type concrete projecten dat ons voor ogen staat.

Hiervoor werd opgemerkt dat ten aanzien van Antilliaanse jongens en Sur/Ant meisjes een aantal 'extra' taken vervuld moet worden. De lezer raadplege hoofdstuk 3 ('De doelgroepen') voor een beargumentering van het waarom van deze aanvullende taken.

Aanvullende taken ten aanzien van Antilliaanse jongens

Aangezien het hier jongens betreft die momenteel niet of nauwelijks bereikt worden door de bestaande voorzieningen en die vaak ook de eerste opvang in een gezins- of familieverband moeten ontberen, is een vorm van ambulant/'outreaching' werk noodzakelijk.

De taken van dit ambulante werk zijn:

- *contact leggen* met zwergroepen en andere (alleenstaande) nieuwe Antilliaanse immigranten in de Bijlmermeer;
- *kennisvergaring* over de achtergronden en de huidige positie van de doelgroep (huisvesting, opleiding, werk etc.) ;
- *belangenbehartiging*: het (helpen) formuleren en signaleren van ervaren problemen en de hulpvraag van de doelgroep(en);
- concrete *individuele hulp/dienstverlening* gericht op het wegwijs worden in de Nederlandse samenleving en met name in de Nederlandse voorzieningenstructuur (GAB, GSD, GDH, etc.).

De door het ambulante werk verzamelde gegevens over de doelgroep(en) vormen de 'input' voor te ontwikkelen concrete projecten ten bate van de Antilliaanse RGJ.

Aanvullende taken ten aanzien van Sur/Ant meisjes

Onder Sur/Ant meisjes kan een globaal onderscheid gemaakt worden tussen de meer zichtbare groep van 'zwergmeiden' en (straat-) prostituees en de vrijwel onzichtbare groep 'thuisblijvers' waaronder de jonge alleenstaande moeders.

Ten aanzien van de eerstgenoemde groep dient eveneens een vorm van ambulant/'outreaching' werk gerealiseerd te worden met als taken:

- *contactlegging en kennisvergaring*: idem als bij de Antillianen.
- *individuele hulpverlening*: gericht op doorverwijzing naar opvangs- en andere relevante voorzieningen.

Ten aanzien van de tweede groep (thuisblijvers) zal de aandacht gericht moeten zijn op het versterken van de zelfredzaamheid en het vergroten van de maatschappelijke perspectieven van deze groep.

Gedacht wordt aan een vorm van meiden-opbouwwerk, met als taken:

- *belangenbehartiging*: ten behoeve van RG-meisjes binnen de lokale (jongeren)voorzieningen en organisaties, gericht op het realiseren van vormen van meidenwerk binnen deze voorzieningen (specifiek op meisjes gerichte cursussen, activiteiten, leer/werk projecten etc.) c.q. op het laten participeren van Sur/Ant meiden in bestaande vormen van meidenwerk;
- *ondersteuning* van vormen van zelforganisatie onder Surinaamse/Antilliaanse meiden (b.v. jonge moeders) en andere lokale meideninitiatieven.

6.3.2 Doelrealisering gericht op de lokale voorzieningen en organisaties

Ten bate van het tot stand brengen van:

- . samenwerking tussen categorale jongerenvoorzieningen onderling en tussen het categorale werk en het algemene RGJ-werk gericht op de ontwikkeling van Sur/Ant RGJ-werk binnen deze voorzieningen/organisaties;
- . (verwijzings)contacten met relevante instanties en/of instellingen buiten de werksoort (RGJ-werk) zelf (eerste lijn, GAB, GDH, GSD etc.);

dienen de volgende taken uitgevoerd te worden.

1. Gericht op de werksoort (platformontwikkeling RGJ-werk):
 - het -in samenhang met de projectontwikkelingsactiviteiten- betrekken van categorale jongerenvoorzieningen/organisaties bij de *ontwikkeling en uitvoering van concrete projecten* ten behoeve van Sur/Ant RGJ;
 - *ondersteuning*: het bieden van professionele ondersteuning aan categorale jongerenvoorzieningen/organisaties gericht op deskundigheidsbevordering en methodiekontwikkeling ten bate van het categorale RGJ-werk.
2. 'Werksoort overschrijdende' activiteiten (netwerkontwikkeling):
 - het onderzoeken en stimuleren van mogelijkheden om binnen bestaande voorzieningen concrete (deel-)projecten te realiseren voor Sur/Ant RGJ, c.q. het stimuleren van deelname van Sur/Ant RGJ' aan bestaande lokale concrete projecten (bijv. CBB);
 - het leggen van contacten met de eerstelijnschulpverlening, gericht op het opbouwen van een efficiënt doorverwijzings-systeem.

Ten aanzien van de eerste taak staat voorop dat de betrokken voorzieningen/organisaties georganiseerd worden rond een concreet doel (nl. het van de grond tillen van het RGJ-werk) en dat zij niet -zoals in het verleden gebeurd (en mislukt) is- 'georganiseerd worden om het organiseren zelf'. Met andere woorden: geen samenwerking met als enige doel 'het komen tot samenwerking'.

Ook de tweede taak (netwerkontwikkeling) dient zeer concreet ingevuld te worden. Geen overleg om het overleg, maar doelgerichte contacten gericht op verbetering van de doorverwijzingsmogelijkheden en/of informatie-uitwisseling m.b.t. de Sur/Ant RGJ(-problematiek). Met welke organisaties/instellingen contacten moeten worden ontwikkeld hangt uiteraard sterk af van de verdere invulling van de concrete projecten en van de informatie die naar voren komt uit de contactlegging met tot nu toe niet of nauwelijks bereikte doelgroepen.

6.3.3 Aanvullende taken ten bate van het experimentele project zelf

Naast de hierboven beschreven taken die gericht zijn op de doelgroepen respectievelijk de lokale voorzieningenstructuur dient een aantal aanvullende taken ten bate van het effectief functioneren van het experimentele project zelf uitgevoerd te worden.

In de eerste plaats zal, om te voorkomen dat de diverse taken in isolement uitgevoerd worden en om een directe lijn naar de Gemeente te garanderen, de taak van projectleiding vervuld moeten worden.

Taken:

- *interne coördinatie* en organisatie van het totale experiment;
- *schakelfunctie*: het onderhouden van contacten met (relevante afdelingen van) de Gemeente Amsterdam c.q. het deelraadbestuur.

Ons inziens zal bij de verdere invulling van het experiment zeer nadrukkelijk aandacht besteed moeten worden aan de laatstgenoemde schakelfunctie. Een goede en *directe* lijn met de Gemeente is van centraal belang voor het welslagen van het experiment.

Voorts zal -mede in verband met de eisen die het Ministerie van WVC stelt ten aanzien van de evaluatie van het experiment- ruimte gereserveerd moeten worden voor onderzoek en evaluatie van het experiment. Dwz. het opzetten en tijdens de looptijd van het experiment ('meelopend met het experiment') uitvoeren van en (halfjaarlijks) verslagleggen over de ontwikkeling en voortgang van het gehele experimentele project.

6.3.4 Enkele opmerkingen over het werven van personeel

Wat betreft het werven van personeel benadrukken wij dat in alle gevallen een open sollicitatie procedure gehanteerd zal moeten worden. Gezien de huidige situatie in de Bijlmermeer is het van groot belang dat de aan te stellen functionarissen als persoon onafhankelijk staan ten opzichte van de lokale belangen (-tegenstellingen).

Voorts zijn wij van mening dat alle aan het project verbonden uitvoerende werkers zelf afkomstig dienen te zijn uit de desbetreffende etnische groepen.

Men dient hierbij onder ogen te zien dat de exacte afkomst van de betreffende werkers (m.n. van degenen die in direct contact zullen treden met de doelgroepen) sterk bepalend is voor de bereikte doelgroep: iemand van Antilliaanse afkomst zal vrijwel alleen Antillianen bereiken, een Surinamer vrijwel alleen Surinamers. Dit laatste kan -met name bij invulling van de functies ten bate van het meidenwerk (Surinaamse en Antilliaanse meiden) een praktisch dilemma opleveren.

6.4 Organisatievorm

Zoals gezegd in paragraaf 6.1 hechten we grote waarde aan de *autonome positie* van het experimentele project binnen de lokale voorzieningenstructuur. In ieder geval in de eerste fase(n) van het experiment is het van groot belang dat het experiment 'boven de partijen' staat.

Deze autonome positie kan op twee manieren gerealiseerd worden:

- . In de tweede fase van dit vooronderzoek (de 'marktverkenning') kan gezocht worden naar een lokale instelling die binnen de huidige voorzieningenstructuur een min of meer 'neutrale' positie inneemt. Deze instelling dient echter wel goed ingebed te zijn in de lokale voorzieningenstructuur (contacten) en het vertrouwen te genieten van de diverse direct betrokkenen. Het is ons inziens de vraag of een dergelijke instelling te vinden is in de Bijlmermeer.
 - . Mocht een 'neutrale ophanging' niet realiseerbaar blijken, dan kan overwogen worden een zelfstandige, direct aan de Gemeente Amsterdam gekoppelde organisatievorm te kiezen.
- Een deel van de in het kader van het experiment aan te stellen functionarissen zou als gemeentelijk ambtenaar aangesteld kunnen worden. Een ander deel kan eventueel via detachering bij bestaande instellingen aangesteld worden (waarover later meer).

Los van de vraag hoe de autonome positie van het experiment het best gerealiseerd kan worden, zal in ieder geval de lijn met de gemeente afdoende gegarandeerd moeten worden. Ten dien einde zal de *projectleiding* in handen moeten liggen van een gemeenteambtenaar. Te denken valt aan een ambtenaar van de stadsdeelraad of een ambtenaar van één van de direct betrokken afdelingen van de gemeente (J.Z.V.O, M.G.V. of Sociale Zaken).

6.5 Externe randvoorwaarden

Het welslagen van het experiment hangt uiteraard niet alleen af van de taakomschrijving en -uitvoering binnen het experiment.

In hoofdstuk 5 is een aantal algemene bestuurlijk-organisatorische randvoorwaarden/uitgangspunten, die ons inziens van invloed zijn op het welslagen van het experiment, aan de orde geweest.

Deze randvoorwaarden waren deels ontleend aan de in hoofdstuk 2 besproken condities waaronder het autochtone RGJ-werk tot stand is gekomen. Deels waren deze randvoorwaarden/uitgangspunten gebaseerd op de analyse van de problemen binnen de lokale voorzieningen-structuur.

Een randvoorwaarde die nog niet aan de orde is geweest, maar die wel degelijk van invloed is op de slaagkans van het experiment, is het toekomstperspectief van het experiment.

Het is ons inziens van groot belang dat er van gemeentewege garanties komen dat het experiment (zonodig in gewijzigde vorm) na afloop van de experimenteerfase (3 jaar) gecontinueerd kan worden. Natuurlijk zal de beslissing over de continuering van het experiment mede afhankelijk zijn van de evaluatie van het experiment tijdens en na afloop van de experimenteerfase.

Reeds bij aanvang van het experiment zou er een duidelijke uitspraak van de gemeente moeten liggen over de condities waaronder het experiment een vervolg kan krijgen na afloop van de experimentele periode (van 3 jaar). Deze duidelijkheid kan o.i. vanaf het begin de bereidheid van de lokale voorzieningen/organisaties om zich in te zetten voor de realisering van de doelstellingen van het experiment positief beïnvloeden.

Uiteraard vormt ook in meer algemene zin de financiering van het experiment een belangrijke randvoorwaarde.

De vraag hoe het experiment in financieel opzicht verder ingevuld moet worden is in principe een zaak van de betrokken overheden en niet een taak van de onderzoekers. Wel willen we hieronder enkele kanttekeningen plaatsen die desgewenst meegenomen kunnen worden in de besluitvorming.

1. Het experimentele project stelt in deze vorm vooralsnog geen hoge eisen aan de accommodatie: een bescheiden kantoorruimte is voorlopig voldoende. Wel dient deze accommodatie op een centrale, bereikbare plaats gerealiseerd te worden (deels 'aanloopfunctie').
2. Wat betreft personeelskosten zal aanvullende financiering gezocht moeten worden uit bijvoorbeeld emancipatiegelden (meiden-opbouwwerk) en werkgelegenheidsgelden (concrete leer/werk projecten) van de gemeentelijke en/of rijksoverheid. De straathoekwerkers (zie par. 6.6) kunnen wellicht -in subsidie technische zin- gedetacheerd worden bij het SSCW of bij een andere lokale welzijnsvoorziening.

6.6 Samenvattend

We stellen voor om in de Bijlmermeer één overkoepelend experimenteel project ten behoeve van de drie doelgroepen te realiseren, waarin de volgende taken vervat zijn:

- . Projectleiding:
in de eerste plaats als schakel naar de gemeente, voorts ten behoeve van de interne coördinatie van het experiment;
- . Platform-ontwikkeling:
een verbindingsfunctie gericht op samenwerking tussen lokale categorale organisaties/voorzieningen ten bate van (de ontwikkeling van) RGJ-werk binnen deze voorzieningen;
- . Netwerk-ontwikkeling:
een verbindingsfunctie gericht op het leggen van (verwijzings-) contacten met relevante algemene voorzieningen (eerste lijn) en andere relevante instanties;
- . Projectontwikkeling:
in nauwe samenwerking met de lokale (categorale) voorzieningen ontwikkelen en (doen) uitvoeren van concrete, perspectief biedende, projecten ten bate van Sur/Ant RGJ. Bieden van ondersteuning aan concrete initiatieven/projecten.
- . Meidenopbouwwerk:
belangenbehartiging van Sur/Ant randgroepmeiden binnen bestaande categorale en algemene (jongeren)voorzieningen en ondersteuning van lokale meideninitiatieven;
- . Meidenstraathoekwerk:
contactlegging met, kennisvergaring over en directe hulpverlening (verwijzing) aan Sur/Ant zwerfmeiden en (straat)prostituees;
- . Straathoekwerk/ambulant sociaal raadsman:
contactlegging met, kennisvergaring over en directe hulp/dienstverlening (eerste opvang, wegwijs maken) aan Antilliaanse nieuwe immigranten.
- . Onderzoek/evaluatie:
opzetten en uitvoeren van de project-evaluatie, halfjaarlijkse voortgangsrapportage.

De verdere invulling van het experimentele project wat betreft de omschrijving van functies, de bepaling van het aantal formatieplaatsen en de -aanvullende- financiering is geen taak van de onderzoekers, maar dient door de betrokken overheden verder uitgewerkt te worden.

BIJLAGEN

bijlage 1: Statistische gegevens

bijlage 2: WVC-nota

'Omschrijving projecten allochtone randgroepjongeren'

bijlage 3: Onderzoeksvoorstel

bijlage 4: Voorstel project moeder en kind
van GODO

bijlage 5: Voorstel leer/werkwinkel
van het SWOB

bijlage 6: Overzicht geraadpleegde instanties/personen

bijlage 7: Geraadpleegde literatuur

bijlage 1

Statistische gegevens

SURINAMERS IN DE BIJLMERMEER

AANTALLEN naar leeftijd, geslacht en plaats in het gezin

	JONGENS				MEISJES			
	15-19 jaar		20-24 jaar		15-19 jaar		20-24 jaar	
	absol.	%	absol.	%	absol.	%	absol.	%
kind	625	87 %	256	33 %	601	78 %	178	17 %
alleenstaand	94	13 %	431	55 %	108	14 %	380	36 %
echtge- note/noot	3	0 %	62	8 %	23	3 %	186	18 %
hoofd + ind(eren)	-	-	33	4 %	34	4 %	315	30 %
TOTAAL	722	100%	782	100%	766	100%	1059	100%

Bron: De Amsterdammers in 7 bevolkingscategorieën, per 1-1-1985

SURINAAMSE JONGENS (15-24 jaar) naar Creolen e.a.

Creools	939	= 62 %
Hindoestaan/ Javaan	482	= 32 %
anders	85	= 6 %
TOTAAL	1504	100 %

Bron: De Amsterdammers in 7 bevolkingscategorieën, per 1-1-1985

SURINAMERS IN DE BIJLMERMEER (vervolg)

SURINAAMSE JONGENS (15-24 jaar) naar opleidingsniveau (geheel A'dam)hoogst behaalde niveau:

. lager onderwijs (l.o.)	10 %	
. voortgezet l.o.	10 %	tesamen: 47 %
. lager beroeps onderwijs (l.b.o.)	27 %	
. mulo/mavo	24 %	24 %
. havo/vwo	11 %	
. m.b.o.	10 %	tesamen: 29 %
. h.b.o./kandidaats	5 %	
. doctoraal	3 %	

Bron: AKT, 1981

VERDELING VAN LEERLINGEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS (eerste cyclus)*

	Surinamers in de Bijlmer		Nederlanders in A'dam		Amsterdam totaal	
	meis- jes	jon- gens	meis- jes	jon- gens	meis- jes	jon- gens
. i.b.o./v.bu.o**	7%	13%	2%	5%	5%	11%
. l.b.o.-plus**	18%	15%	6%	4%	12%	7%
. l.b.o.	25%	34%	21%	33%	24%	34%
. mavo	31%	24%	32%	24%	39%	31%
. havo/vwo	19%	14%	38%	33%	20%	18%
aantallen absol.	727	622	??	??	2255	2154

Bron: Bestuursinformatie Gem. Amsterdam, sept. 1982

*= Eerste cyclus dwz. alle onderwijsvormen direct volgend op het lager onderwijs. De gegevens hebben betrekking op jongeren vanaf 12 jaar.

**= i.b.o = individueel bijzonder onderwijs; v.bu.o = voortgezet buitengewoon onderwijs; l.b.o.-plus = brugklas lb.o./mavo/havo.

SURINAMERS IN DE BIJLMERMEER (vervolg)ARBEIDSMARKTGEGEVENS Surinaamse jongeren (15-24 jaar), geheel A'damomvang beroepsbevolking

jongens	2242	= 58% (van totale groep)
meisjes	1900	= 40% (van totale groep)

aantal werklozen

jongens:	1174	= 52% (van beroepsbevolking)
meisjes:	895	= 48% (van beroepsbevolking)

Bron: Bestuursinformatie Gem. Amsterdam, medio 1986

OPLEIDINGSNIVEAU WERKLOZE JONGENS (15-24 jaar), geheel Amsterdam
(exclusief jongens met onbekend school/arbeidsverleden: n= 747)

	<u>schoolverlaters</u>	<u>met werkervaring</u>
. l.o.	35%	28%
. l.b.o./mavo	57%	66%
. hoger	8%	6%

aantallen absol. 133 294

Bron: Bestuursinformatie A'dam, mei 1986

WERKLOOSHEIDSDUUR WERKLOZE JONGENS (15-24 jaar), geheel Amsterdam

	<u>schoolverlaters</u>	<u>met werkervaring</u>
. minder dan 6 mnd	18%	33%
. 6-17 maanden	60%	37%
. 18 ⁺ maanden	22%	30%

aantallen absol. 133 294

Bron: Bestuursinformatie A'dam, mei 1986

ANTILLIANEN IN AMSTERDAM

NB De getalsmatige gegevens voor Antillianen bevatten een ruime foutenmarge, aangezien in Nederland geboren Antilliaanse jongeren na het verlaten van het ouderlijk huis niet meer als Antilliaan in de bevolkingsregistratie terug te vinden zijn. Op dit moment is 47% van de Antilliaanse jongeren in de leeftijd van 12 - 15 jaar in Nederland geboren. Voor de oudere groep zal dit percentage iets lager liggen: waarschijnlijk 35 à 40%. De hieronder gepresenteerde gegevens over de omvang van de groep Antilliaanse jongeren geven dus een onderschatting van de feitelijke grootte van de groep. Hetzelfde geldt voor de onderwijsgegevens en de (AKT-)gegevens over de omvang van de beroepsbevolking. Al deze gegevens zijn nl. gebaseerd op de formele nationaliteit van de desbetreffende personen. GAB-cijfers betreffende het aantal werklozen zijn echter gebaseerd op de feitelijke nationale afkomst van de betreffende personen (dwz. ook in Nederland geboren Antillianen staan als Antilliaan geregistreerd). Om te voorkomen dat een scheef beeld ontstaat van het werkloosheids-percentage onder Antillianen zijn de AKT-cijfers over de omvang van de beroepsbevolking opgehoogd met 40%.

AANTALLEN naar leeftijd, geslacht en plaats in het gezin

	JONGENS				MEISJES			
	15-19 jaar		20-24 jaar		15-19 jaar		20-24 jaar	
	absol.	%	absol.	%	absol.	%	absol.	%
kind	117	75 %	39	13 %	99	68 %	24	8 %
alleenstaand	38	24 %	236	81 %	39	27 %	191	63 %
echtge-note/noot	2	1 %	7	2 %	2	1 %	28	9 %
hoofd + kind(eren)	-	-	8	3 %	5	3 %	61	20 %
TOTAAL	157	100%	290	100%	145	100%	304	100%

Bron: De Amsterdammers in 7 bevolkingscategorieën, per 1-1-1985

ANTILLIANEN IN AMSTERDAM (vervolg)

OPLEIDINGSNIVEAU ANTILLIANEN IN AMSTERDAM

hoogst behaalde niveau

	<u>totale groep</u>	<u>jongeren (15-24 jr)</u>	
		<u>jongens</u>	<u>meisjes</u>
. niveau I*	43%	38%	29%
. niveau II*	38%	51%	51%
. hoger	19%	11%	20%
AANTALLEN	5197	447	449

VERDELING VAN LEERLINGEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS (eerste cycl.)**

	<u>Antillianen</u>		<u>Nederlanders</u>		<u>Amsterdam</u>	
	<u>in Amsterdam</u>		<u>in A'dam</u>		<u>totaal</u>	
	<u>meis-</u>	<u>jon-</u>	<u>meis-</u>	<u>jon-</u>	<u>meis-</u>	<u>jon-</u>
	<u>jes</u>	<u>gens</u>	<u>jes</u>	<u>gens</u>	<u>jes</u>	<u>gens</u>
. i.b.o./v.bu.o**	5%	7%	2%	5%	5%	11%
. l.b.o.-plus**	11%	6%	6%	4%	12%	7%
. l.b.o.	20%	33%	21%	33%	24%	34%
. mavo	38%	24%	32%	24%	39%	31%
. havo/vwo	26%	34%	38%	33%	20%	18%
ABSOL. AANTALLEN	113	117	??	??	2255	2154

Bron: Bestuursinformatie Gem. Amsterdam, sept. 1982

*= Niveau I: l.o. en niet voltooide vervolgopleiding

Niveau II: voltooide vervolgopleiding t/m MAVO

**= Eerste cyclus dwz. alle onderwijsvormen direct volgend op het lager

onderwijs. De gegevens hebben betrekking op jongeren vanaf 12 jaar.

i.b.o. = individueel bijzonder onderwijs; v.bu.o. = voortgezet buitengewoon
onderwijs; l.b.o.-plus = brugklas l.b.o./mavo/havo.

ANTILLIANEN IN AMSTERDAM (vervolg)ARBEIDSMARKTGEGEVENS Antilliaanse jongeren (15-24 jaar)omvang beroepsbevolking***

jongens:	+ 400	= + 75% van totale groep
meisjes:	250 à 300	= + 65% van totale groep

aantal werklozen

jongens:	171	= 40 à 50% van beroepsbevolking
meisjes:	129	= 40 à 50% van beroepsbevolking

Bron: Bestuursinformatie Gem. Amsterdam, mei 1986

OPLEIDINGSNIVEAU WERKLOZE JONGENS (15-24 jaar)

(exclusief jongens met onbekend school/arbeidsverleden: n= 145)

. l.o.	23%
. l.b.o./mavo	35%
. hoger	42%

AANTALLEN ABSOL. 26

Bron: Bestuursinformatie Gem. Amsterdam, mei 1986

LANGDURIGE WERKLOOSHEID onder Antilliaanse jongeren 15 - 25 jaarlanger dan 2 jaar werkloos

jongens:	30%	(n= 51, totaal aantal werkloze jongens: 171)
meisjes:	24%	(n= 31, totaal aantal werkloze meisjes: 129)

Bron: GAB, 1985

bijlage 2

WVC-nota

'Omschrijving projecten
allochtone randgroepjongeren'

1. Inleiding.

- 1) de procedure;
- 2) een omschrijving van de doelgroep;
- 3) het doel van dit ontwikkelingsbeleid;
- 4) de opzet van de projecten;
- 5) de beheersaspecten, waaronder de evaluatie van het beleid en de ondersteuning en de informatievoorziening;
- 6) de beschikbare middelen.

21 "Randgroepjongeren Centraal", afdeling Sociaal Geografisch en

1.1 Procedure.

Het te voeren ontwikkelingsbeleid kent de volgende fasen:

a) definitie-fase

De voorliggende projektbeschrijving is een produkt van de Interdepartementale Werkgroep Allochtone Randgroepjongeren (IWAR).

In deze ad hoc werkgroep zijn de volgende departementen vertegenwoordigt: WVC (voorzitter en sekretaris), Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Het ligt in de bedoeling het op basis van deze nota verder te voeren beleid in samenwerking met genoemde departementen gestalte te geven.

In consultatieve zin kunnen ook de departementen van Economische Zaken, Financiën en VROM worden benaderd. De taken van genoemde werkgroep worden in hoofdstuk 5 nader omschreven.

De projektbeschrijving zal onderwerp van overleg zijn tussen de IWAR en de landelijke minderhedenorganisaties en het Landelijk Steunpunt Randgroepjongerenwerk.

b) voorbereidingsfase

In deze **voorbereidingsfase** wordt in een zestal gemeenten overleg gestart om te komen tot lokale plannen. Bij de vorming van de lokale plannen worden in ieder geval betrokken de gemeente, de betreffende jongeren, instellingen en (andere) relevante deskundigen op de diverse terreinen. Evenals bij de Molukse pilot-projecten en de niet-categoriale randgroepjongerenprojecten zullen er op basis van dit overleg en van een analyse van doelgroep ter plaatse naar verwachting medio 1985 uitgewerkte projectplannen per lokatie zijn."

In de projectplannen zal rekening worden gehouden met de specifieke samenstelling en problematiek van de groep, waarop zich het project richt, en zal bij de plaatselijke mogelijkheden worden aangesloten.

Over de globale inhoud van deze plannen zal de Interdepartementale Werkgroep Allochtone Randgroepjongeren (IWAR) de Interdepartementale Coördinatiecommissie Minderheden Beleid (ICM) omstreeks die tijd nader informeren.

c) uitvoeringsfase.

De uitvoeringsfase loopt van medio 1985 tot en met 1988. In deze fase worden minimaal 6 projecten uitgevoerd op basis van de eerder genoemde projectplannen.

Onderzoek en evaluatie nemen in deze fase een belangrijke plaats in (zie verder hoofdstuk 5.2).

Deze fase zal worden afgesloten met voorstellen voor een meer structureel beleid voor allochtone randgroepjongeren in het kader van het totale randgroepjongerenbeleid. Deze voorstellen zullen de Welzijnsraad worden voorgelegd via de Interdepartementale Stuurgroep Jeugdbeleid, de Interdepartementale Coördinatiecommissie Minderhedenbeleid en de Interdepartementale Coördinatiecommissie Welzijnsbeleid.

2. Allochtone randgroepjongeren.

2.1 Allochtone jongeren algemeen.

Ten aanzien van allochtone jongeren in het algemeen geldt de hoofd-doelstelling van het minderhedenbeleid, n.l. het bevorderen van gelijkwaardige kansen en de volwaardige ontplooiing van leden van minderheden binnen onze samenleving.

Er zijn tekenen, die erop wijzen, dat de maatschappelijke positie van allochtone jongeren structureel slechter is dan die van autochtone jongeren in het algemeen. Te denken is hierbij aan * het verhoudingsgewijs hogere percentage vroegtijdige schoolverlaters, en jeugdige werklozen, een slechtere gezondheidstoestand en huisvestingssituatie en een toename van intolerantie en discriminatie.

2.2 Randgroepjongeren algemeen.

Binnen de groepering van allochtone jongeren kan een specifieke groep worden aangeduid met de term "randgroepjongeren".

In de nota jeugdbeleid worden randgroepjongeren gedefinieerd als "Jongeren van 14 tot 25 jaar die meestal op verschillende terreinen van het maatschappelijk leven met achterstand te kampen hebben en die door de bestaande voorzieningen niet of onvoldoende worden bereikt. Het betreft jongeren voor wie de natuurlijke verbanden en maatschappelijke instituties onvoldoende functioneren.

De meervoudige achterstand is als volgt te herkennen:

- het opleidingsniveau van deze jongeren is laag. Het percentage voortijdige schoolverlaters onder hen is hoog;
- de positie op de arbeidsmarkt is slecht. Veel van de randgroepjongeren behoren tot de harde kern van de langdurig werkloze jongeren;
- vaak zijn er problemen met wonen: dikwijls is er sprake van slechte gezinsomstandigheden;
- randgroepjongeren maken zonnodig vrijwel geen gebruik van sociale-, medische en psychiatrische voorzieningen;
- het grootste deel van de randgroepjongeren is in contact (geweest) met politie en Justitie;
- randgroepjongeren hebben veelal problemen met een zinvolle (vrije)-tijdsbesteding.

Tengevolge van de achterstand op de vele gebieden geraken randgroepjongeren aan de rand van de samenleving." Tot zover de nota Jeugdbeleid. De problemen van de allochtone randgroepjongeren zijn enerzijds goed vergelijkbaar met die van de autochtone randgroepjongeren. Anderzijds is er sprake van specifieke factoren, die hun achterstandspositie nuanceren of versterken.

* Zie ondermeer:

- doorstroming en toetspresentatie van allochtone leerlingen, mr. W. van Esch LTS 1983
- Jonge Turken en Marokkanen op de Nederlandse arbeidsmarkt, Marlene de Vries o.a., Universiteit Amsterdam, 1983

2.3 allochtone randgroepjongeren

Allochtone randgroepjongeren vormen veelal in tweeërlei opzicht een randgroep. Ze leven niet alleen aan de rand van de nederlandse samenleving, maar ook aan die van de eigen etnische groep. Tengevolge hiervan ervaren ze een duidelijke identiteitsproblematiek. Daarnaast worden zij geconfronteerd met problemen van racisme en discriminatie. Deze confrontatie wordt met name ervaren op de reeds genoemde maatschappelijke terreinen (wonen, werken, onderwijs, politie, etc.).

Uit het eerder genoemde onderzoek van Buiks kan de stelling worden afgeleid, dat allochtone randgroepjongeren bepaalde overlevingsstrategieën ontwikkelen en hanteren. Daarbij doet zich de vraag voor of daarin elementen aanwezig zijn, die aanknopingspunten bieden voor de totstandkoming van participatie aan de samenleving of dat ze juist het isolement versterken.

Het aan de ontwikkelingsprojecten gekoppelde onderzoek zal onder meer verder inzicht moeten verschaffen m.b.t. de (mogelijke) verschillen tussen de diverse categorieën randgroepjongeren.

3. Doel.

3.1 algemeen.

Het doel van het randgroepjongerenbeleid in het algemeen is het aanreiken van zodanige hulpmiddelen aan de randgroepjongeren, dat zij in staat zijn zich op een in maatschappelijk opzicht en voor zichzelf aanvaardbare wijze in deze samenleving te handhaven.

De hulpmiddelen kunnen, gelet op de bovenstaand geschetste meer-voudige problematiek, liggen op de terreinen van: (alternatieve) werkgelegenheid, (beroeps-)educatie, gezondheidszorg, recreatie, opvang, vorming en cultuur, reclassering, kinderscherming e.a. vormen van hulpverlening, huisvesting én inkomen.

De te starten projecten zullen een ontwikkelingskarakter hebben, d.w.z.:

- in de praktijk verdiepen en zonodig bijstellen van informatie omtrent de problematiek van allochtone randgroepjongeren;
- in de praktijk ontwikkelen van werkvormen en -methoden die effectief zijn voor deze categorieën randgroepjongeren, gebruik makend van de in Nederland ontwikkelde kennis en vaardigheden;
- het doen van voorstellen voor een structureel beleid voor deze categorieën randgroepjongeren, op basis van de bevindingen binnen het kader van algemeen randgroepjongerenbeleid, alsmede binnen het kader van het minderhedenbeleid;
- het doen van voorstellen ten aanzien van mogelijke bijstellingen van het algemeen jeugdbeleid, opdat in de toekomst relatief minder jongeren uit minderheidsgroepen aan de rand van de nederlandse, zomede de eigen samenleving terecht komen.

Bij de uitwerking van deze doelstelling is een onderscheid te maken naar de doelgroep in eigenlijke zin: de allochtone randgroepjongeren en naar andere bij het project betrokken partners, t.w.:

- instellingen
- overheden

Hieronder is een eerste indicatie gegeven van de resultaten die voor de drie onderscheiden partners bereikt moeten zijn, wil het project geslaagd zijn. Daarbij is een onderscheid gemaakt in: intenties: wat wordt beoogd en resultaat: wat moet het minimale effect zijn om een project geslaagd tenoemen.

3.2 de allochtone randgroepjongeren.

Intentie

leren zichzelf te handhaven.

Het project is erop gericht randgroepjongeren zodanige vaardigheden en hulpmiddelen aan te reiken dat zij zich op een in maatschappelijk opzicht en voor zichzelf aanvaardbare wijze staande kunnen houden, in de nederlandse samenleving kunnen participeren, en zo mogelijk opnieuw aansluiting vinden bij de eigen groep of familie.

Resultaat

Het project heeft aan zijn doel beantwoord, als:

- de jongeren het aanbod hebben opgepakt;
- de jongeren hebben geleerd zich te handhaven en
- participeren in de eigen en de nederlandse samenleving.

3.3 instellingen

Intenties

Inzicht verkrijgen.

Het project is er in de eerste plaats op gericht inzicht te verkrijgen in de situatie van randgroepjongeren uit minderheidskringen, waaronder de factoren, die bepalend zijn voor het proces van randgroepvorming.

Bevorderen van deskundigheid.

Het project is er in de tweede plaats op gericht in de praktijk werkvormen en -methoden te ontwikkelen en op hun effectiviteit te toetsen. Punten van aandacht zijn daarbij:

- doorwerken van culturele verschillen - per groepering
- randvoorwaarden
- invloed van ondervonden discriminatie
- invloed van zelfontwikkelde overlevingsstrategieën
- creëren van identificatiemogelijkheden
- tot stand brengen van een samenhangend aanbod per regio.

Hierbij moet o.a. gedacht worden aan werkgevers, beroepsgericht onderwijs, politie, jeugdpsychiatrische zorg, de sportverenigingen e.d.

Heroverwegen van reguliere uitvoering.

Aansluitend op de ervaringen met het project kunnen voorstellen worden geformuleerd voor een mogelijke bijstelling van de uitvoering van het reguliere jeugdbeleid (jeugdwerkplan, jeugdhulpverlening, onderwijs, gezondheidszorg, e.d.). Dit met het oog op het meer toegankelijk maken van de algemene voorzieningen voor randgroepjongeren uit minderheidsgroepen.

Resultaat.

Het project heeft aan zijn doel beantwoord als de ontwikkelde werkvormen en gehanteerde methoden op een zodanige wijze zijn geformuleerd of vastgelegd, dat anderen er hun voordeel mee kunnen doen en zodat implementatie mogelijk is.

3.2 Overheden. Intentie

Ontwikkelen van een meer structurele aanpak binnen het algemeen randgroepjongerenbeleid.

Het project is gericht op een toespitsing van het overheidsbeleid in deze op allochtone randgroepjongeren.

Er dient kennis vergaard te worden omtrent de knelpunten die zich voordoen in de wet- en regelgeving op diverse overheidsniveaus.

Bezien zal worden in hoeverre het gewenst en noodzakelijk is tijdens de uitvoeringsfase een tijdelijke ontheffing ^{van} nader te bepalen regels en uitvoeringsbepalingen te realiseren.

Resultaat.

Het project is geslaagd als:

- op rijksniveau een qua regelgeving en maatregelen aan de problematiek van randgroepjongeren aangepaste beleidsvoorstellen zijn ontstaan;
- bouwstenen zijn ontwikkeld t.b.v. de lagere overheden voor planning en regelgeving op het onderhavige terrein en gemeenten en provincies bereid zijn deze in de praktijk te brengen.

4. Opzet van de projecten.

Het ligt in de bedoeling bij de keuze zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande initiatieven in het veld. Ervaringen uit eerdere projecten en experimenten laten zien dat de aanwezigheid van een lokaal draagvlak een 'conditio sine quo non' is voor het slagen van de beoogde ontwikkelingsprojecten.

4.1 geïntegreerde aanpak.

Een meervoudige problematiek vraagt om een meervoudige of geïntegreerde aanpak. In een dergelijke aanpak dienen in ieder geval de volgende functies te worden gerealiseerd: opvang, educatie, hulpverlening, belangenbehartiging en arbeid. Afhankelijk van een lokale analyse en inventarisatie van de problemen van de beoogde groep worden de genoemde functies nader geaccnteerd en geconcretiseerd.

Voor de realisering van deze geïntegreerde aanpak kan - naast de in dit kader verstrekte extra middelen - gebruik gemaakt worden van de reeds bestaande beleidsinstrumenten van de diverse overheden. Ondermeer kan hierbij aan de hieronder genoemde werksoorten en beleidskaders worden gedacht:

- a) opvang en recreatie (opvang, ontmoeting en recreatie, waaronder sociaal-cultureel werk, sport en amateuristische kunstbeoefening);
- b) hulpverlening (jeugdhulpverlening, reclassering, en lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg, begeleide kamerbewoning);
- c) educatief intensieve taalcursussen en andere vormen van basiseducatie, kort-MBO, cursussen jeugdige werklozen, studiekostenregeling, centra voor vakopleiding voor volwassenen, centra voor beroepsopleiding en beroepsoriëntatie, activiteiten op basis van art. 36 WVC);
- d) werkgelegenheid (werken met behoud van uitkering, alternatieve werkprojecten, werkgewenningsprojecten, activiteiten in het kader van artikel 36 WWV, leerwerkprojecten, START-uitzendbureau, plaatsingsbevorderende maatregelen en werkgelegenheidsverruimende maatregelen).

4.2 lokale ----- projecten

Het ligt in de bedoeling de voorbereiding van de lokale projecten te starten in de eerste helft van 1985.

Bij de aanwijzing van de projecten, alsmede bij de concrete invulling ervan, zal als voorwaarden worden gesteld, dat:

- a) de activiteiten zijn gericht op jongeren, die op verschillende terreinen van het maatschappelijk leven met achterstand te kampen hebben die door de bestaande voorzieningen veelal niet of onvoldoende worden bereikt
- b) een lokaal project meerdere functies omvat, die geïntegreerd vorm krijgen.
- c) in de lokale samenleving een adequaat draagvlak voor de projecten aanwezig dient te zijn. Een lokaal project dient een uitstraling te hebben naar andere situaties, ook buiten de lokatie zelf; het project mag niet in isolement tot uitvoering gebracht worden, maar dient duidelijk herkenbaar en zichtbaar te zijn
- d) de betreffende gemeente prioriteit aan deze groep geeft.

Beheersaspecten.

5.1 organisatie

a) ambtelijke structuur op rijksniveau

De coördinerende bewindspersoon voor jeugdbeleid stelt een Interdepartementale Werkgroep Allochtone Randgroepjongeren in (IWAR). De instelling geschiedt aan het eind van de definitiefase op basis van een ambtelijk voorstel. De werkgroep heeft een ad-hoc karakter.

Taak

- voorbereiden, begeleiden en evalueren van de projecten
- begeleiden van het onderzoek behorende bij de projecten
- zorgdragen voor de informatie-overdracht over de projecten
- het doen van beleidsaanbevelingen voor een meer structureel beleid in deze op basis van de bevindingen van de projecten.

Samenstelling

De bij het project betrokken departementen zijn:

Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Justitie, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Onderwijs en Wetenschappen Binnenlandse Zaken. Afhankelijk van de concrete knelpunten in de lokale projecten worden eventueel andere departementen op ad hoc basis bij dit beleid betrokken.

Het voorzitterschap van de IWAR berust bij de Directie Jeugdbeleid i.o. van WVC.

De werkgroep rapporteert eens per jaar aan de coördinerende bewindslieden via ISJ en ICM. Deze rapportage wordt opgenomen in het jaarlijks actieprogramma Minderheden.

b) plaatselijk

Betrokkenheid van en beleidsmatige prioriteitsstelling door de gemeenten is van groot belang. Ervaringen uit vorige experimenten laten zien, dat de daadwerkelijke betrokkenheid van de gemeente absoluut nodig is voor het welslagen van zo'n project, met name op het politieke niveau. De meervoudige problematiek en de integrale aanpak impliceren een voortdurende aanraking met beleidsterreinen die tot de gemeentelijke verantwoordelijkheid behoren. Te denken is in dit verband ondermeer aan de gedecentraliseerde beleidsterreinen van WVC, maar ook het beleid t.a.v. de sociale dienst, huisvesting en de gemeentepolitie.

Naast de politieke en ambtelijke betrokkenheid van de gemeente zijn voor de uitvoering en ontwikkeling van het project een of meerdere plaatselijke instellingen van belang, die mede op randgroepjongeren zijn gericht en in staat zijn relaties te leggen met c.q. het vertrouwen hebben van de betreffende jongeren van minderheden.

Gelet op de doelstelling van het project om een integraal aanbod te doen aan allochtone randgroepjongeren zal samenwerking tussen instellingen van groot belang zijn.

Daartoe dient een samenwerkingsverband te worden opgezet op basis van afspraken over de bijdrage van diverse instellingen, en de inzet ten behoeve van het project. Gelet op de doelstelling van beleidsverdieping zal dit samenwerkingsverband tevens zorg moeten dragen voor adequate verslaglegging aan de ambtelijke beleidsgroep over de ontwikkelingen die zich in het project voordoen. In deze overleggroep zullen (een) vertegenwoordiger(s) van betrokken algemene en/of categoriale steunfunctie instellingen moeten deelnemen.

Teneinde een zo kwalitatief hoogstaand mogelijke evaluatie te garanderen zal het Landelijk Steunpunt randgroepjongerenwerk hierbij betrokken worden (zie onder Evaluatie, en Ondersteuning).

- c) De uitvoering van het projectenbeleid berust bij de Directie Jeugdbeleid van het Ministerie van WVC.

5.2 Evaluatie en ondersteuning

Evaluatie.

Met het oog op toekomstig te voeren beleid is evaluatie van de projecten noodzakelijk.

Bij de evaluatie kan onderscheid gemaakt worden tussen evaluatie van de afzonderlijke lokale projecten en evaluatie van het totale ontwikkelingsbeleid. Verantwoordelijken voor de projectevaluatie zijn de gemeenten en de organisaties die belast zijn met de uitvoering van de lokale projecten. Over deze projectevaluatie wordt halfjaarlijks gerapporteerd. Voor deze projectevaluatie worden door de Interdepartementale Werkgroep Allochtone Randgroepjongeren nadere richtlijnen gegeven.

De verantwoordelijkheid voor de evaluatie van het totale ontwikkelingsbeleid berust bij de interdepartementale werkgroep. De te ontamen evaluatie zal meer inzicht moeten verschaffen in de concrete problematiek van allochtone randgroepjongeren en in de gewenste aanpak. Tevens dient het bouwstenen op te leveren voor de verdere beleidsontwikkeling. De in hoofdstuk 3 geformuleerde doelen, intenties en beoogde resultaten fungeren als richtsnoer voor deze totale evaluatie. Door de werkgroep zullen nadere evaluatie voorstellen worden uitgewerkt.

Ondersteuning.

Het ontwikkelen van een geïntegreerd aanbod voor randgroepjongeren vereist vaardig- en deskundigheden die in de praktijk veelal niet of slechts in beperkte mate aanwezig zijn.

Ondersteuning van werkers is dan ook gewenst, m.n. op het niveau van:

- inventarisatie en analyse van doelgroep
- plan- en programma-ontwikkeling
- evaluatie.

Voor deze ondersteuning zal het Landelijk Steunpunt Randgroepjongeren worden ingeschakeld.

5.3 Informatievoorziening over de projecten

De ambtelijke werkgroep zal aandacht schenken aan de informatievoorziening over de projecten naar derden.

Dit met name met het oog op het overdragen van de resultaten van de projecten.

Nadere voorstellen hiertoe zullen te zijner tijd door de ambtelijke werkgroep worden ontwikkeld. Gedacht kan worden aan het publiceren van artikelen naar aanleiding van uit de rapportages van de plaatselijke projecten gebleken ontwikkelingen, waarbij gebruik kan worden gemaakt van journalistieke expertise.

5. Begroting.

De kosten voor het experimentele beleid zullen in eerste instantie bestreden worden uit de extra middelen ten behoeve van het minderehedenbeleid te weten f 2 mln. op jaarbasis voor 1985 t/m 1987.

Hieronder vallen o.a. kosten verbonden aan intensivering en verbreding van het aanbod voor allochtone randgroepjongeren (w.o. doelgroep-analyses, coördinatie, ondersteuning huisvesting, activiteiten en evaluatie).

Op het terrein van de educatie zal daadwerkelijke afstemming moeten plaatsvinden met het door het departement van O en W te starten randgroepjongerenbeleid.

Om de functie educatie binnen de geïntegreerde aanpak te realiseren moet O en W welke middelen hiervoor het departement t.b.v. dit beleid aangewend kunnen worden.

In de plaatselijke situatie zullen samenwerkingsrelaties ontwikkeld moeten worden tussen de projecten en de door O en W te ondersteunen onderwijsinstellingen. Tevens zal bezien moeten worden in hoeverre een relatie met het OVB-beleid enerzijds en het beleid volwassenen-educatie (m.n. basiseducatie en beroepskwalificerende educatie) anderzijds ontwikkeld kan worden.

Op het terrein van de opvang van de gevolgen van de werkloosheid kan - vooralsnog beperkt tot 1985 - gebruik worden gemaakt van de fl. 15 mln. van WVC voor werkprojecten t.b.v. langdurig jeugdige werklozen, waarbij een prioriteitsstelling heeft plaatsgevonden voor o.a. jeugd uit mindereheden. Tevens kan aansluiting worden gezocht bij het probleem Cumulatiegebiedenbeleid.

Tenslotte zal per projectlocatie op ad-hoc basis bezien moeten worden in hoeverre aanvullende financiering op basis van bestaande - al dan niet conjuncturele - budgetten van vakdepartementen en betrokken plaatselijke instanties en instellingen gewenst en mogelijk is.

mei 1985.

bijlage 3

Onderzoeksvoorstel

VOORSTEL ONDERZOEK PROJEKTEN
ALLOCHTONE RANDGROEPJONGEREN

1. Achtergrond
2. Doelstelling en onderzoeksvragen
3. Onderzoeksmethode en analyse-schema
4. Onderzoeksuitvoering en tijdsplanning
5. Kosten

10 maart 1986

1. Achtergrond

In het kader van het ontwikkelingsbeleid m.b.t. allochtone randgroepjongeren worden door het Ministerie van WVC middelen beschikbaar gesteld voor experimentele projecten. Doelstellingen en randvoorwaarden van op te zetten projecten zijn vastgelegd in een notitie 'Beschrijving Projecten Allochtone Randgroepjongeren' van mei 1985. In een vervolgnote van 25 juni 1985 zijn door WVC nadere criteria gesteld t.a.v. de lokatie van bedoelde projecten, waarbij is voorgesteld om in Amsterdam een project te starten voor Surinaamse en Antilliaanse randgroepjongeren.

De gemeente Amsterdam, afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling, heeft op 11 september de Minister laten weten in principe met dit voorstel in te stemmen. Door de gemeente is daarbij opgemerkt dat men geen heil ziet in een project voor Surinaamse en Antilliaanse jongeren gezamenlijk, dat voor een afzonderlijk project voor elk van beide groepen aanvullende financiering beschikbaar moet komen, dat een project voor Surinaamse jongeren in de Bijlmer gelokaliseerd dient te zijn, en dat de projecten pas gestart kunnen worden na een door het Ministerie mede te financieren doelgroepanalyse. De Minister van WVC heeft op 5 december 1985 laten weten hiermee in te stemmen.

Met betrekking tot de wenselijk geachte doelgroepanalyse heeft de afdeling JzVo in eerder stadium contact gezocht met het Landelijk Steunpunt Randgroepjongerenwerk (LSR), m.n. de Stichting Randgroepjongerenwerk, Onderzoek, Ontwikkeling, Studie (ROOS). De stichting ROOS heeft 28 januari 1986 via het LSR echter laten weten geen onderzoeksopdracht te willen aanvaarden. Daarop heeft de afdeling JzVo op 20 februari de afdeling Bestuursinformatie, Onderzoek en Statistiek, verzocht op korte termijn een voorstel te doen voor een uit te voeren doelgroepanalyse, die uiterlijk 1 juni 1986 gereed dient te zijn.

2. Doelstelling en onderzoeksvragen

Een doelgroepanalyse kan hier worden opgevat als een beschrijving van de omvang, de ontwikkeling en de problematiek van de doelgroep, die men via de beoogde projecten met een bepaalde intentie wil bereiken. Voor de doelgroep randgroepjongeren komen kwantitatieve onderzoeksmethoden gebaseerd op statistisch materiaal, enquetes, e.d. niet zozeer in aanmerking, omdat de doelgroep daarbij grotendeels 'onzichtbaar' is of niet bereikt kan worden. Een kwalitatieve benadering via veldwerk of participerende observatie is gezien de korte termijn die voor het onderzoek beschikbaar is niet uitvoerbaar. In de ministeriële notitie van mei 1985 wordt aan de geplande projecten overigens niet voor niets een ontwikkelingskarakter toegekend, wat er o.a. op neer komt dat de projecten informatie moeten opleveren over de doelgroep. Die projecten worden dus mede gezien als een analysemethode ('handelingsonderzoek') m.b.t. allochtone randgroepjongeren.

Onderzoek voorafgaand aan de start van de hier bedoelde projecten zal dan ook niet zozeer gericht zijn op het verkrijgen van inzicht in de aard van de randgroepproblematiek - dat wordt een van de doelen van de projecten zelf, maar op het leveren van informatie over mogelijkheden en onmogelijkheden van projecten t.a.v. inhoud, intenties, bereik, randvoorwaarden en organisatie, waarbij deze (on)mogelijkheden beoordeeld zullen worden vanuit bestaande inzichten over (Amsterdamse) allochtone randgroepproblematiek die door de literatuur, deskundigen en organisaties kunnen worden aangereikt.

De centrale onderzoeksvraag kan dan als volgt geformuleerd worden:

- welke projecten die voldoen aan de ministeriële voorwaarden t.a.v. doelgroep, inhoud, organisatievorm, gemeentelijke prioriteit en ontwikkelingskarakter, kunnen worden opgezet voor Surinaamse randgroepjongeren in de Bijlmer, respectievelijk voor Antilliaanse randgroepjongeren eventueel elders in Amsterdam.

Deze vraag kan dan verder gespecificeerd worden t.a.v. de projecten, de organisatie en de doelgroep ('de markt'). Bijvoorbeeld,

- m.b.t. de projecten: welk soort projecten zijn denkbaar/mogelijk; zijn er hiervan voorbeelden elders/eerder; wat zijn de ervaringen met die voorbeelden,
- m.b.t. de organisatie: hoe ziet de bestaande infrastructuur eruit; wat zijn de mogelijkheden binnen die infrastructuur; hoe is de bereidheid tot projektorganisatie,
- m.b.t. de markt: wie kunnen met welke projecten vanuit welke organisaties bereikt worden; welke (sub)doelen moeten vanuit de markt aan de projecten worden gesteld.

Het onderzoek resulteert in een of meer projectvoorstellen m.b.t. Surinaamse resp. Antilliaanse randgroepjongeren, die na bestuurlijke besluitvorming en goedkeuring door WVC, bij de doelgroep(en) onderzocht zullen worden op belangstelling en uitvoerbaarheid.

3. Onderzoeksmethode en analyse-schema

Het onderzoek wordt uitgevoerd in twee fasen. In de eerste fase zal de centrale onderzoeksvraag worden beantwoord via:

- literatuuronderzoek m.b.t. mogelijke projekten, ervaringen elders, en specifieke kenmerken van allochtone randgroepjongeren versus autochtone randgroepjongeren voorzover van belang bij het opzetten van projekten; tot het literatuuronderzoek behoort ook de analyse van bestaand relevant cijfermateriaal;
- interviews met deskundigen vanuit de (allochtone) zelforganisaties, andere bij de te ontwikkelen projekten betrokken of te betrekken organisaties, beleidsmedewerkers en onderzoekers die (elders) ervaring hebben opgedaan met dit soort projekten.

Voor het structureren van de interviews zal gebruik worden gemaakt van de resultaten van de literatuurstudie.

Voor de analyse wordt uitgegaan van onderstaand- geïdealiseerd - schema:

1. literatuurstudie en informatie van onderzoekers en andere deskundigen met ervaring t.a.v. projekten
2. leidt tot aan aantal mogelijke projekten, onderscheiden naar inhoud, intenties, (sub)doelgroepen,
3. waarvan bekeken wordt welke organisaties onder welke voorwaarden daarbij betrokken moeten, kunnen of willen worden,
4. wat leidt tot een aantal 'projekt-organisatie-kombinaties',
5. die getoetst worden aan de ministeriële randvoorwaarden en de perceptie van deskundigen, organisatie- en beleidsinformanten omtrent de haalbaarheid en interesse bij de doelgroep,
6. wat leidt tot een of meer in principe te realiseren projekten, beschreven in termen van inhoud, doel, randvoorwaarden en organisatie.

Ten aanzien van mogelijke projekten voor Surinaamse jongeren wordt hierbij uitgegaan van de reeds vastgelegde lokatie Bijlmer, t.a.v. Antilliaanse jongeren wordt - op verzoek van de opdrachtgever - vooralsnog uitgegaan van een lokatie in het centrum.

Dit impliceert dat in literatuurstudie en interviews met externe deskundigen aandacht zal worden gegeven aan relevante verschillen tussen Surinaamse en Antilliaanse randgroepjongeren, en dat zowel Surinaamse als Antilliaanse organisaties geïnterviewd zullen worden, alsmede overige organisaties die voor de projektinhoud en de betreffende lokatie van belang zijn.

De eerste fase wordt afgesloten met een rapportage waarin een of meer gemotiveerde projektvoorstellen zijn opgenomen.

Na toetsing aan de gemeentelijke prioriteitstelling, bestuurlijke besluitvorming en goedkeuring door WVC, volgt de tweede fase van het onderzoek. Deze tweede fase bestaat uit veldwerk gericht op (het stimuleren van) de interesse voor de gekozen projekten bij de Surinaamse resp. Antilliaanse doelgroep en het op basis daarvan vaststellen van nadere randvoorwaarden t.a.v. de inrichting van die projekten.

De opzet van de tweede fase van het onderzoek zal afhankelijk zijn van de projektkeuze en eerst na besluitvorming over de eerste fase van het onderzoek in detail kunnen worden aangegeven.

Het uitvoeren van het onderzoek in twee fasen is naast praktische overwegingen i.v.m. de tijdsplanning ook bedoeld om te voorkomen dat bij de doelgroepen valse verwachtingen worden gewekt omtrent inhoud, organisatie en bestuurlijke goedkeuring van op te zetten projekten.

4. Onderzoeksuitvoering en tijdsplanning

1e fase

Uitvoering van dit onderdeel van het onderzoek binnen de gestelde tijd vereist inzet van meerdere onderzoekers/onderzoeksburo's. De volgende onderzoekers/buro's zullen gekontraakteerd worden voor de verschillende globaal aan te geven taken:

- L.Sansone: literatuuronderzoek, interviews met externe deskundigen
- I.Rustveld: interviews met Surinaamse organisaties
- Universiteit van Amsterdam, Antropologisch-sociologisch Centrum, afdeling Euromed (L.Maduro/I.Amesz): interviews met Antilliaanse organisaties
- Bureau Van Dijk & Van Soomeren (P.de Savornin Lohman/P.van Soomeren): interviews met niet-doelgroep-gebonden organisaties en eindredactie.

BI/O&S zal zorg dragen voor de analyse van bestaand cijfermateriaal. De onderzoekers vormen met de projectleiding vanuit BI/O&S (R.Bless) een onderzoeksteam, waarbinnen de globale taakverdeling nader wordt vastgelegd en de verschillende onderzoeksbijdragen geïntegreerd worden.

Projectleiding door BI/O&S impliceert dat de wethouder Bestuursinformatie verantwoordelijk is voor de eindrapportage.

Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de wethouder Jeugdzaken en Volksontwikkeling. Het onderzoek zal vanwege de opdrachtgever worden begeleid door een begeleidingskommissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de afdelingen Jeugdzaken en Volksontwikkeling (H.Rasterhoff en A.Visser), Sociale Zaken (P.van Groningen), Volksgezondheid (D.de Frenne) en Bestuursinformatie (L.Monsels en Z.Berdowski).

Met de uitvoering van het onderzoek is op 5 maart 1986 gestart op basis van een door de afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling goedgekeurd concept onderzoeksvoorstel. De tijdsplanning is als volgt:

- uitwerking onderzoeksopzet, literatuuronderzoek, voorbereiding interviews: 4 weken, einddatum 1 april 1986
- interviews en verslaglegging interviewresultaten: 4 weken, einddatum 1 mei 1986
- analyse en eindrapportage: 2 weken, einddatum 15 mei 1986.

Tegenslagen tijdens de uitvoering, bijv. wanneer het niet mogelijk blijkt alle geplande interviews binnen de gestelde tijd uit te voeren, worden gemeld aan de opdrachtgever en zullen leiden tot een beperking in de onderzoeksuitvoering (bijv. minder interviews of een meer globale analyse), tenzij de opdrachtgever toestemming geeft tot een langere doorlooptijd voor deze fase van het onderzoek.

De rapportage is 14 dagen na oplevering openbaar, tenzij de wethouder Jeugdzaken en Volksontwikkeling voordien in het College van B&W hiertegen gemotiveerde bezwaren inbrengt.

2e fase

De tweede fase kan starten na besluitvorming over de resultaten van de eerste fase. Organisatie en tijdsplanning van de uitvoering zullen mede worden bepaald door de aard van die besluitvorming. Verwacht kan worden dat voor de tweede fase een nieuw onderzoeksteam geformeerd moet worden; BI/O&S is in principe bereid ook voor dit onderdeel de projectleiding te verzorgen.

5. Kosten

De kosten van uitvoering van dit voorstel worden als volgt begroot:

1e fase

1. L.Sansone, 208 uur	f. 9570,-
2. I.Rustveld, 130 uur	f. 5980,-
3. Van Dijk & Van Soomeren, 220 uur	f. 33000,-
4. Universiteit van Amsterdam,	f. 8000,-
5. projectleiding BI/O&S, 120 uur	f. 12000,-
6. reiskosten	f. 500,-
7. statistische gegevens en analyse (BI/O&S)	f. 4000,-

Totaal f. 69050,-

Toelichting: ad 1,2) tijdelijke aanstellingen bij de afdeling BI
ad 3) onderzoekskontrakten op nacalculatiebasis, inclusief BTW
ad 4) het bedrag is voorlopig vastgesteld op basis van de veronderstelling dat de deeltaken kunnen worden uitgevoerd als een verdieping van een nog te starten onderzoek onder Antilliaanse jongeren; wanneer de besluitvorming daarover niet tijdig tot stand komt, zal voor de deeltaken in het Onderzoek Projekten Allochtone Randgroepjongeren een hoger bedrag begroot moeten worden.
ad 5,6) taakstellend voor de afdeling BI/O&S
ad 7) bedrag incl. computerkosten zal op nacalculatiebasis in rekening worden gebracht

2e fase

totaal 2e fase f. 30000,-

Toelichting: betreft een voorlopige schatting op basis van 40 uur projectleiding BI/O&S en 260 uur extern te kontrakteren onderzoekscapaciteit. E.e.a. zal afhankelijk zijn een na besluitvorming over de resultaten van de eerste fase verder uit te werken onderzoeksopzet

totaal 1e en 2e fase f. 99050,-

bijlage 4

Voorstel project moeder en kind
van GODO

(zie rapport, pagina's 51 en 82)

Stichting Jongeren Ontwikkelingswerkplaats "Godo"
Ganzenhoef 104
1103 JA Amsterdam Z.O.

ONTWERP VAN EEN PROJEKT VOOR MOEDER- EN KINDEROPVANG DOOR GODO.

Inleiding

Het is een algemeen verschijnsel dat meisjes op steeds jongere leeftijd zwanger worden. Dat nemen wij dus ook waar bij Surinaamse meisjes en meisjes van andere etnische groepen. Velen van hen zullen door hun culturele achtergrond hun kind bewust willen hebben.

De problemen die deze vrouwen echter als zwangere en als jonge moeder ondervinden zijn heel groot. In Suriname en in de niet-westerse culturen is een ieder deel van een gemeenschap (de "extended family") die in de eerste plaats uit gezins- en familieleden bestaat, maar ook uit burens en vaak zelfs uit de buurt. (Dit verschijnsel bestond vroeger ook in Nederland en vindt men nog in sommige dorpen.)

Die gemeenschap oefent sociale controle uit, maar is ook helpend en ondersteunend. Een jonge (a.s.) moeder is daardoor altijd verzekerd van hulp en steun o.a. in de vorm van raadgevingen en opvang van het kind, maar ook van haar persoonlijk.

In Nederland moeten de meeste mensen van andere etnische groepen min of meer en soms zelfs geheel de steun van hun gemeenschap ontberen. Ze raken daardoor ontredderd en dat maakt de ontredde-ning als gevolg van het leven in van vroeger totaal verschillende omstandigheden nog groter. Het is dus geen wonder dat deze mensen hun kinderen - ook al zijn deze in Nederland geboren - niet goed kunnen opvangen en hun ontwikkeling in Nederland leiden. Daardoor groeien deze kinderen zonder zich echt geworteld te kunnen voelen; niet in het gezin, niet in hun leven, niet in een gemeenschap, niet in hun levensomstandigheden. Zonder deze geworteldheid (andere uitdrukkingen hiervoor: beleven van de eigen identiteit, uit je centrum leven) kunnen zij geen duidelijke vorm geven aan hun leven en komen gemakkelijk onder invloed van wat en wie zich in hun leven voordoet, tot drugverslaving en criminaliteit. Het spreekt vanzelf dat naarmate de ouders zelf hier op hun eigen wijze toch een werkelijk bevredigend leven vinden, hun kinderen zich beter kunnen ontwikkelen.

Vele van de jonge "etnische" (a.s.) moeders komen uit zulke onwortelde gezinnen. Onder invloed van Nederlandse cultuurpatronen en trends, hebben velen zich ook losgemaakt van het ouderlijk huis om al of niet met de vader van hun kind(eren) zelfstandig te wonen. Zij missen dan daarbij de steun die ze zo nodig hebben. Daarbij moeten zij zonder een solide levensbasis een zeer grote verandering in hun leven doormaken. Ze moeten nl. moeder worden en de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van een nieuw leven dragen. Hierop zijn ze niet of slecht voorbereid.

Een ander probleem dat zich voordoet is dat de jonge moeders bij gebrek aan opvang voor hun kinderen hun school- of beroepsopleiding niet kunnen vervolgen of zelfs beginnen of moeilijkheden hebben bij het zoeken naar werk.

Er is in Amsterdam een groot tekort aan opvangmogelijkheden voor kinderen.

Volgens een onderzoek van de Raad voor de Kinderopvang Amsterdam was per 1 april 1984 het aantal wachtende kinderen voor 194 peuterspeelzalen 2100 en voor 56 kinderdagverblijven 2175.

De behoefte is echter stellig groter, daar het blijkt dat allochtonen nog in beperkte mate van de opvangmogelijkheden gebruik maken.

Surinamers en andere etnische groepen hebben in Nederland vaak een opleidings- en ontwikkelingsachterstand die hen belemmert een bevredigende plaats in de samenleving hier in te nemen. Ze missen de kennis en de vaardigheden, naast de natuurlijke uitrusting hiervoor (onder dit laatste valt wat je meekrijgt door tot een bepaalde cultuur te behoren, zoals de taal, wijze van taalgebruik, bepaalde gedragspatronen, enz.). Ze kennen vaak ook onvoldoende hun rechten en de diverse voorzieningen die er in de maatschappij voor hen beschikbaar zijn. In verband met het voorgaande zou het projekt zich moeten richten op de volgende doelen:

1. Het bevorderen van ontwikkelingen waardoor deze vrouwen zich steeds meer geworteld in hun leven gaan voelen, zich bewust worden van hun eigen waarde als vrouw van een bepaalde cultuurgroep in de Nederlandse samenleving en hier een bevredigend leven voor henzelf en voor hun kind(eren) vinden (scheppen). Dit houdt o.a. in dat de vrouwen leren kritisch te staan tegenover wat in de Nederlandse samenleving wordt geboden en tegenover hun cultuur-bezit. Hierdoor zullen ze niet klakkeloos overnemen, wat niet bij hen past en hun eigenheid bedreigt, maar ook niet vasthouden aan wat in Nederland moeilijk een plaats kan krijgen.
2. Hen helpen een eigen groep als helpende en ondersteunende gemeenschap te vinden en te vormen.
3. Hen zover nodig en wenselijk begeleiden bij hun taak en functie als jonge moeder.
4. Door hun kind(eren) op te vangen het mogelijk maken dat zij hun school en opleiding kunnen afmaken.
5. Het stimuleren van hun verdere geestelijke en maatschappelijke ontwikkeling o.a. door het volgen van verdere opleidingen mede gericht op economisch zelfstandig worden.
6. Het bevorderen van een gezonde, warme relatie tussen moeder en kind, waarbij de voorziening de mogelijkheid voor een eigen ontwikkeling laat. Hoewel de moeders veel van hun kinderen houden, kunnen ze vaak door hun grote problemen niet van hun kinderen en hun moederschap genieten.
7. Hen helpen hun kinderen een zodanige opvoeding te geven dat dezen zich optimaal naar hun mogelijkheden en vermogens kunnen ontwikkelen en zich thuis voelen in de samenleving waarin ze moeten leven.
8. Bevorderen dat deze vrouwen zich ervan bewust worden dat ze als vrouw in gezin en in de maatschappij een belangrijke functie en invloed kunnen hebben en leren deze invloed ook uit te oefenen.
Toegespitst op de Bijlmer betekent het dat de vrouwen zich ervan bewust moeten worden dat ze invloed op het leefklimaat van de Bijlmer kunnen uitoefenen.

9. Het bevorderen van de ontwikkeling van gemeenschapsgevoel en het vormen van groepen, waarin de deelnemers steun, meeleven en vriendschap kunnen ervaren.

De voorgenoemde doelen kunnen verwerkelijkt worden in een baby- en kinderopvangcentrum dat onder leiding van een of meer deskundigen door de jonge (a.s.) moeders zelf wordt opgezet en waaraan ze zelf meewerken. Voordelen van het betrekken van de moeders en eventueel ook van de vaders bij het opzetten en organiseren van en de werkzaamheden in het opvangcentrum: Door zelf mee te denken over opzet en organisatie moeten de jonge moeders zich rekenschap geven van hun behoeften en van welke bevredigingsmogelijkheden er maatschappelijk gezien zijn. Voor die bevrediging moeten ze zelf iets doen en zelf verantwoordelijkheid dragen.

Om in de opvang werkzaam te zijn, moeten ze kennis en ervaring opdoen in baby- en kinderverzorging en opvoeding en alles wat daarmee samenhangt. Zij moeten enig economisch inzicht krijgen.

Vanuit de werkzaamheden voor de opvang zal het mogelijk zijn verdere ontwikkeling te stimuleren.

Door alle werkzaamheden groepsgewijs te doen, zal het mogelijk zijn - bij goede begeleiding - dat er zich verbondenheid en saamenhorigheidsgevoel bij de betrokken vrouwen en mannen ontwikkelt. Ze zullen ontdekken dat ze elkaar nodig hebben.

Van daaruit bestaat de mogelijkheid dat ze samen een nieuwe, elkaar steunende gemeenschap vormen. Dat dit kan gebeuren moet een belangrijke doelstelling van dit projekt zijn.

Moeders die hun kinderen willen plaatsen om nog een school of opleiding te volgen, moeten toch naar hun vermogen ook werkzaam zijn, hun arbeidsaandeel leveren en mee verantwoordelijkheid voor de opvang dragen.

Het is de bedoeling de vaders ook bij het projekt te betrekken door hun mogelijkheid te geven tot meewerken, door groepsgesprekken en kursussen en door activiteiten en spelletjes van moeders, vaders en kinderen samen. Het gevoel van verantwoordelijkheid voor hun kind(eren) kan op deze wijze ook bij de vaders gestimuleerd worden. Door zich verantwoordelijk voor het centrum te voelen, wordt ook het maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel bevorderd.

Het projekt kan een wezenlijke bijdrage leveren aan de bevordering van het welzijn van de zogenaamde tweede en derde generatie in de Nederlandse maatschappij.

Bij een behoeftepeiling bij jonge en a.s. moeders en in informele kontakten is de behoefte aan een dergelijke opvang gebleken. De moeders reageerden met groot enthousiasme op een voorstel hieraan mee te doen. Dit projekt sluit aan bij hetgeen dat op de wereld-vrouwenconferentie in Nairobi als grote behoefte is gebleken, nl. zogenaamde grass-roots projekten. Dat wil zeggen: werken aan de basis.

Dit wordt een kategoriaal projekt uitsluitend voor de Bijlmer.

Werkwijze voor het opzetten van het projekt.

Vorbereidende fase.

Onder leiding van Drs. Jacqueline van Ommeren zullen enige stagiaires van Godo namen en adressen van vrouwen die voor dit projekt in aanmerking komen verzamelen en kontakt met deze vrouwen zoeken. Hierbij zullen direkt de vrouwen actief ingeschakeld worden. Interviews zullen afgenomen worden om inzicht te krijgen in hun noden en behoeften. Bij alles wat gedaan moet worden zullen de vrouwen op verschillende wijzen actief betrokken worden. Het projekt zal eerst met een klein groepje van deze vrouwen met als uitgangspunt hun behoeften besproken worden en samen met de vrouwen van dit groepje zal een bijeenkomst van alle vrouwen voorbereid en gehouden worden. De vrouwen van het groepje zullen de andere vrouwen toespreken en zoveel mogelijk zelf de vergadering leiden. Zoveel mogelijk vrouwen zullen een taak krijgen.

Naast de bespreking van het op te zetten projekt, zal besproken worden wat er alvast gedaan kan worden en hoe daar een begin mee wordt gemaakt.

Wat alvast gedaan kan worden:

- in groepjes allerlei dingen doen die met de kinderen in de opvang gedaan zullen worden: knutselen, verhaaltjes uitzoeken en vertellen, spelletjes doen, enz.

Kursussen kinderverzorging, praatgroepen vormen om samen over de problemen te praten. Moeders met kinderen kunnen speel- en verzorgingsgroepen vormen bij elkaar thuis. En alles wat verder nuttig en nodig blijkt en ook zonder het opvangcentrum zijn waarde heeft en mogelijk is.

Het is heel belangrijk de vrouwen zelf te laten ontdekken wat ze nodig hebben en wat hun werkelijke behoeften zijn. Zij moeten hun ervaringen uitwisselen en samen over hun problemen spreken. Dit moet gestimuleerd en in goede banen geleid worden. De problemen waarvoor de vrouwen geen oplossing zien, kunnen later met een deskundige besproken worden.

Als heel belangrijke voorbereiding voor het projekt zullen er eerst kleine speel- en verzorgingsgroepjes bij moeders aan huis en eventueel in andere daarvoor beschikbare ruimten, o.a. Godo, gevormd worden.

De groepjes bestaan uit 4 à 5 kinderen waarvoor om de beurt 2 moeders de zorg hebben. De andere moeders zijn dan vrij. De kinderen zijn in de leeftijd van 2½ tot 4 jaar.

Van de jongere kinderen worden groepjes van 2 à 3 kinderen, of van 3 à 4 kinderen gevormd, waarbij ook telkens 2 moeders de zorg hebben.

Deze speel- en verzorgingsgroepjes moeten georganiseerd en begeleid worden door een deskundige kracht. De bedoeling is dat de moeders tenslotte zonder deze vaste begeleiding voor een groepje kunnen zorgen of helpen bij het opzetten van nieuwe groepen. De moeders (eventueel vaders) van de groepen moeten geregeld samenkomen om over hun ervaringen en problemen te spreken. Het werken in groepjes thuis blijft ook bestaan als een eigen gebouw met de nodige faciliteiten als centrum beschikbaar komt. In het centrum zullen de moeders voorbereid worden op het werken in groepjes thuis en daar worden kinderen van moeders die een opleiding volgen opgevangen.

In het centrum zullen kursussen en instructiedagen gegeven worden en zal er plaats zijn voor andere nodige bijeenkomsten.

Vanuit het centrum zal de gehele Bijlmer bestreken kunnen worden. Het aantal bij het centrum betrokken moeders kan daardoor in principe onbeperkt zijn, temeer daar de werkwijze erop gericht zal zijn te vermijden dat de moeders zich van deze hulpverlening afhankelijk gaan voelen. Het gaat immers erom hun zelfstandigheid en eigen mogelijkheden te ontdekken en te ontwikkelen.

Op den duur zullen er ook moeders zijn die als vrijwilligster groepjes gaan opzetten en leiden.

Godo zet dit projekt op, maar het moet op den duur een zelfstandig projekt worden, al zal er een nauwe samenwerking met Godo in stand gehouden worden.

Er zal ook gestreefd worden het projekt na de experimentele fase te laten uitgroeien tot een samenwerkingsprojekt met andere instellingen en organisaties in de Bijlmer die daarvoor in aanmerking komen.

In plaats van op een wachtlijst worden de moeders in de groepjes geplaatst. In die groepjes worden zij voorbereid voor het opvangcentrum. Het opvangcentrum wordt de basis van die groepjes en kan via die groepjes een groter gebied "voeden" en bestrijken dan anders mogelijk zou zijn. Het aantal bij dit projekt betrokken moeders kan daardoor in principe onbeperkt zijn. Er zullen stellig moeders beschikbaar komen die als vrijwilligers in staat zijn groepjes te leiden.

De vorm die het opvangcentrum moet krijgen, moet ontstaan uit de ervaringen die in de voorbereidende fase worden opgedaan.

Door de hulp aan de moeders krijgen hun kinderen betere ontwikkelingsmogelijkheden. De doelstellingen voor de opvang van de kinderen via de moeder moeten duidelijk worden geformuleerd.

De problemen die hier vooral in betrekking tot etnische vrouwen naar voren zijn gebracht, gelden in vele opzichten ook voor Nederlandse moeders. Het projekt is gericht op alle jonge moeders in de Bijlmer en kan bijdragen tot beter begrip en acceptatie van de verschillende culturen en tot een gezamenlijke aanpassing aan de Nederlandse maatschappij met behoud van de eigenheid van een ieder.

Het projekt is nieuw en experimenteel en kan een pilot projekt zijn voor het opzetten van welzijnswerk. Het welzijnswerk heeft zich sterk ontwikkeld ten koste van de cliënt van wie alle verantwoordelijkheid is afgenomen. Bij velen is het gevolg daarvan dat zij niet meer bereid zijn of ten onrechte zich niet in staat voelen de verantwoordelijkheid voor hun leven ten volle te dragen en geneigd zijn de gevolgen en problemen van de wisselvalligheden van het leven af te schuiven op sociale of welzijnsinstellingen.

Het is bekend door het ontwikkelingswerk in de derde wereld landen, dat alleen wat via de vrouw gedaan wordt en wat de ontwikkeling van de vrouw bevordert, de gehele gemeenschap ten goede komt.

Godo heeft het altijd als doelstelling gehad zich te richten op de gehele E-G buurt en denkt met dit projekt een wezenlijke bijdrage te geven aan het welzijn van de Bijlmergemeenschap.

BEGROTING

Om het project op te zetten is een startsubsidie nodig om in de onkosten te voorzien.

Om de groepjes te organiseren en te leiden is ook een kracht nodig die op de hoogte is van kinderverzorging en opvoeding, maar ook inzicht moet hebben in de problemen van de moeders en hen daarbij kan steunen. Zij moet leiding geven zonder dat dat merkbaar is en de zelfstandigheid van de deelnemers bevorderen. Zij zal ook kursussen en praatgroepen moeten opzetten. Daarbij zal zij de hulp van vrijwilligsters nodig hebben. Na de voorbereidende fase is een gebouw met faciliteiten en personeel nodig.

Daar dit een experimenteel plan is, waarvan de uiteindelijke vorm zich uit de praktijk moet ontwikkelen is het moeilijk een gedetailleerde begroting te geven.

Hier worden de te voorziene kosten gegeven:

Administratie en publiciteit	f1.	300,--
Onkostenvergoeding voor vrijwilligsters	-	1.200,--
Benodigdheden voor de groepjes: 2 tafels à fl. 150,--	-	300,--
5 stoeltjes à fl. 100,--	-	500,--
1 veldbedje	-	60,--
2 plaspotten à fl. 15,--	-	30,--
3 handdoeken à fl. 10,--	-	30,--
2 babyzitters à fl. 140,--	-	280,--
1 aankleedkussen	-	30,--
bordjes, bekers, bestek	-	100,--
pannetjes	-	100,--
3 plastic opbergkisten	-	
à fl. 15,--	-	45,--
speelgoed/spelmateriaal	-	1.500,--
kassettespelers +	-	
kassettes met liedjes	-	300,--
	f1.	4.775,--
Aantrekken van 3 op verschillend gebied werkende deskundigen voor het geven van specifiek gerichte kursussen 3 x fl. 600,--	-	1.800,--
Onkosten voor film en video materiaal	-	300,--
Werker voor het opzetten en leiden van de groepjes	-	30.000,--
Huur en exploitatie van een voorlopige opvangruimte	-	5.000,--
Onvoorzien	-	500,--
Totaal	f1.	42.325,--
		=====

bijlage 5

Voorstel leer/werkwinkel
van het SWOB

(zie rapport pagina 82)

volgblad nr.

project werkwinkel

De gemeenteraad van Amsterdam heeft een aantal voorkeurswijken aangewezen als achterstandsgebied.

Een van die wijken is de Bijlmermeer.

Een uitgebreide situatieschets kan hier dan ook achterwege blijven. Veel van dat wat gezegd kan worden om de situatie in de Bijlmermeer te karakteriseren is immers reeds bekend. Zoals blijkt uit de aanwijzing.

Toch zijn een aantal algemene opmerkingen over de Bijlmermeer hier te maken. Vooral omdat de problemen in de Bijlmermeer door ons niet alleen als een arbeidsmarkt- of achterstandprobleem te benoemen zijn. De situatie in de Bijlmermeer is om meer dan een reden extreem complex.

- de doelgroepen zoals ze geformuleerd worden in het kader van het p.c.g. beleid zijn op basis van demografische vergelijkingen in de Bijlmermeer oververtegenwoordigd.
 - door de hoge leegstand van de woningen (bijna 25%) staat de leefbaarheid onder extreme druk. Enkel idealisten en zij die niet weg kunnen, blijven in de Bijlmer wonen.
 - door de organisatie van de bebouwde omgeving en de dientengevolge hoge m² prijzen heeft zich een lokale arbeidsmarkt slechts zeer ten dele kunnen ontwikkelen.
- De Bijlmer is vooral een woongebied.
- in de directe omgeving van de Bijlmermeer wordt het laatste nieuwe groot winkelcentrum van deze eeuw gevestigd (citaat uit de mond van de m.b.o.-projektontwikkelaar hoofdcentrum Bijlmermeer)
 - in de directe omgeving van de Bijlmermeer wordt een industrieterrein tot ontwikkeling gebracht voornl. ingevuld door kantoren. Het totaalbeeld levert dan een arbeidsmarkt op vooral bestaande uit economisch/administratieve beroepen met een bepaalde graad van automatisering.

Dit hierboven geschetste beeld wordt gekenmerkt door een extreme tegenstelling. Aan de ene kant een enorm aanbod van arbeidskrachten (gelet op het hoge aantal werklozen en bijstandsafhankelijken) aan de andere kant een enorm potentieel aan arbeidsplaatsen.

Een woonbuurt met een slechte reputatie, geringe koopkracht en een hoge leegstand; daar tegenover kwalitatief hoogwaardige huizen gelegen naast een van de meest ideale bedrijfsconcentratiepunten van Nederland.

Vanuit deze, hierboven genoemde, globale konstateringen is door een aantal Bijlmerorganisaties het initiatief genomen om te komen tot een werkwinkel. Deze werkwinkel, een steun- en ontwikkelingspunt gericht op de lokale arbeidsmarkt, heeft als voornaamste taak een brug te vormen tussen bovengenoemde tegenstellingen.

Wij hebben niet de pretentie om vanuit dit steun- en ontwikkelingspunt alle problemen te kunnen oplossen. Een actieve ondersteuning en participatie vanuit de "stad" (zowel gemeente als arbeidsburo) blijft een voorwaarde. Daarnaast is vanzelfsprekend een actieve rol weggelegd voor het bedrijfsleven dat zich nu in en om de Bijlmermeer gaat vestigen.

Teneinde deze medewerking te verkrijgen en deze positief te laten doorwerken naar de situatie in de Bijlmermeer, achten wij een steun- en ontwikkelingspunt onontbeerlijk.

Schets van de opzet van de werkwinkel

We willen ons hier beperken tot een uitgewerkte schets. De definitieve vorm zal vastgesteld moeten worden na discussie met meerdere betrokkenen.

De werkwinkel als schakelpunt

De werkwinkel moet een schakel vormen tussen het potentiële aanbod van arbeidskrachten uit de Bijlmermeer en de te verwachten vraag naar arbeidskrachten vanuit het hoofdcentrum/amstel III.

Het grootste deel van deze naar zuid-oost komende arbeidsplaatsen zal niet vakant zijn. Veelal gaat het immers om bestaande bedrijven die hun kantoren slechts naar zuid-oost overplaatsen. Tegelijkertijd blijkt uit geluiden in de pers dat deze bedrijven een gezamenlijke groei van arbeidsplaatsen verwachten van enkele duizenden. Ook door doorstroming en uittrekking zullen echter vakatures ontstaan. Bij een totaal van meer dan 20.000 arbeidsplaatsen is het reëel te stellen dat er jaarlijks in de bedrijven in zuid-oost meerdere honderden vakatures zullen ontstaan.

Taak van de werkwinkel is het vroegtijdig onderzoek te doen naar de te verwachten personeelsbehoefte. Vroegtijdig omdat zo immers, middels aanvullende scholing, er een afstemming bereikt kan worden tussen vraag en aanbod.

Taak van de werkwinkel is tevens het streven naar afspraken met bedoelde bedrijven.

Afspraken die moeten leiden tot een meer concreet werkperspektief voor hen die aan de scholingen deel nemen.

Voorwaarde daarbij is dat het bedrijfsleven actief betrokken is bij de opzet van de scholing. Onderdelen van de scholing zullen afhankelijk van het segment van de doelgroep ook moeten zijn: snuffelstages, werkervarings- en gewenningsperiodes.

Een schakelpunt heeft input nodig: de werkwinkel

Wil vraag en aanbod bij elkaar gebracht kunnen worden zal er inzicht moeten zijn in de konkrete situatie.

Van de kant van het bedrijfsleven mag voorondersteld worden dat dit meer dan globaal aanwezig is. Bedrijven hebben hier immers deskundige personeelswerkers voor in dienst. Taak van de werkwinkel is het om dit beeld middels vnl. inventariserend onderzoek te konkretiseren.

Het aanbod van arbeidskrachten is minder inzichtelijk. Weliswaar staan velen ingeschreven bij het arbeidsburo, maar men kan niet spreken van een direkte kontaktsituatie. Voor de groep bijstandsvrouwen geldt vaak dat zij niet eens ingeschreven staan.

Als men van beide hoofddoelgroepen mag stellen dat vnl. het direkt aansluiten op de gestelde vraag het grote probleem is, dan heeft dat zijn consequenties.

Bij een open werving door de diverse bedrijven zullen zij het immers vaak niet redden, misschien zelfs niet eens reageren.

Middels methodieken o.m. ontwikkeld binnen de experimenten werkbemiddeling heeft de werkwinkel de taak om deze aansluiting tot stand te brengen.

Omdat deze aansluiting vaak eerst nog gekonstrueerd moet worden middels aanvullende scholing zal het duidelijk zijn dat het inventariserend onderzoek waar hierboven sprake van was ook moet leiden tot afspraken op het nivo van meerjarenplanning.

Het aanbod van de werkwinkel zal dusdanig moeten zijn dat zij daardoor het vereiste inzicht in het aanbod van arbeidskrachten verkrijgen.

Dit kan o.m. middels een aanbod inhoudende:

- individuele sollicitatiebegeleiding
- individuele beroepenoriëntatie
- open vakature bank, aktueel op basis van kranten en weekmedia
- korte kursussen op het terrein van sollicitatievaardigheden
- korte kursussen op het terrein van beroepenoriëntatie
- aktieve voorlichting op de beroepenmarkt.
- verwijzing naar bestaande onderwijs/scholingsmogelijkheden.

Daarnaast bestaan er natuurlijk ook reeds tal van nota's, cijfertabellen e.d.

De werkwinkel als werkmaker

Door de uwingende organisatie van de woonstructuur is de ruimte om tot eigen initiatieven te komen beperkt. Heel letterlijk blijkt dat al uit het strakke bestemmingsplan en de hoge vierkante meter prijs van bestaande ruimten.

Doordat nu delen van parkeergarages worden vrijgegeven voor verhuur zijn er meer mogelijkheden voor "starters".

Tagelijkertijd moet gesteld worden dat er nog geen aktief stimuleringsbeleid op deze lokale markt wordt gevoerd. Onderzoek (o.m. door de wetenschapswinkel) geeft aan dat er wel mogelijkheden zijn.

De werkwinkel heeft een taak als ondersteuner van initiatieven. Doordat de werkwinkel gevestigd is in dezelfde markt is afstemming van initiatieven beter mogelijk. Daarnaast zal vanuit de werkwinkel onderzoek gedaan moeten worden naar de economische haalbaarheid van de initiatieven. Deze deskundigheid behoort of binnen de formatie aanwezig te zijn, danwel middels budgettoekenning ingehuurd te worden.

Eenzelfde begeleidingsrol behoort de werkwinkel ook te vervullen t.a.v. leer/werkprojekten en andere vrijwilligersinitiatieven.

Zo kan ook de voorbereidingstijd voor p.c.g.-beleidprojekten verkort worden. Het zal duidelijk zijn dat de werkwinkel in zijn doelgroepkeuze de prioriteitsgroepen zoals geformuleerd binnen het TCG-beleid moet volgen.

Een werkwinkel produceert nota's

Een funktionerende werkwinkel krijgt veel informatie over zowel de vraag als aanbodzijde op de arbeidsmarkt. Gegeven het feit dat zelfs oppervlakkige analyse aantoont dat het voornaamste probleem op het nivo van de aansluiting ligt, zal de werkwinkel vooral op dat gebied voorstellen moeten ontwikkelen. Een aantal van de bedrijven die zich in zuid-oost gaan vestigen kennen bedrijfsopleidingen. Het instroomnivo zal misschien hoger liggen dan het aanbod uit de doelgroep etnische minderheden/vrouwen. Vanuit de gemeentelijke overheid gewestelijke arbeidsburo zal dan in overleg met het betrokken bedrijf de voorportaaalscholing inhoud gegeven moeten worden.

De duur en de inhoud van deze voorportaaalscholing zal sterk bepaald worden door gegevers die door de werkwinkel worden aangeleverd.

Deze gegevens moeten het mogelijk maken om het voorportaal zo adequaat mogelijk in te vullen.

Het onderzoek kan echter ook konkreet werk opleveren. Ons is nog niets bekend van plannen om in en rond het hoofdcentrum/amstel III een kinderdagverblijf te réaliseren. In tal van c30's is ondertussen de verplichting van werkgevers geregeld om een dergelijke voorziening bij voldoende vraag te realiseren. Bundeling van de vraag zal al direkt een eerste loonvormend projekt opleveren.

- 4 -

Tot slot

Plannen als hierboven worden vanuit een overdosis idealisme geschreven. Het kan geen kwaad om aan het einde de realiteit en dat idealisme te mengen tot een droom.

De Bijlmer kent niet of nauwelijks een infrastructuur m.b.t. edukatieve voorzieningen. Enkel een C.B.B. is sinds kort hier gevestigd.

Bedrijven zullen bij een te gering aanbod van arbeidskrachten hun werving intensiveren. Zij zijn niet in eerste instantie direkt afhankelijk van de lokale Bijlmer arbeidsmarkt.

Tegelijkertijd hebben ook zij belang bij een positief beeld van hun vestigingsplek. Het konsekwent hanteren van de naam Amsterdam zuid-oost is één manier.

Een andere manier is om een actieve bijdrage te leveren aan het promoten van de Bijlmer. Nu lukt promotie op de lange duur alleen als er waarheden worden verteld.

De waarheden waar de Bijlmermeer behoefte aan heeft is ondermeer de verzekering niet reeds 'opgegeven' te zijn.

De hoop die nieuw amsterdam uitspreekt dat werknemers van de nieuwe bedrijven zich eventueel in de Bijlmer willen vestigen heeft een graad van naïviteit zolang de Bijlmermeer zelf alleen bekendheid heeft als "probleem"

De beste manier om problemen op te lossen is niet ze te verdoezelen of door er positieve zaken naast te zetten maar door het probleem zelf aan te pakken.

De verpappering van de Bijlmermeer wordt o.m. bepaald door de hoge werkloosheid en de lage koopkracht van de huidige bewonersgroepen.

Als ze werk krijgen zijn daarmee meteen een aantal problemen bestreden.

Pierre

8 februari 1986.

BEGROTING

In deze begroting gaan we uit van een beperkte start van de werkwinkel. Dit op basis van het takenpakket zoals hiervoor beschreven. Ten dele is dit onjuist. Wij zijn immers van mening dat over het nut en de functie van de werkwinkel eerst een brede overeenstemming hoort te bestaan. Dit is vooral van belang voor het op een wat grotere schaal proberen te verkrijgen van een aansluiting van de Bijlmer op hoofdcentrum/amstel 111. Op voorhand actieve ondersteuning van het bedrijfsleven zou een belangrijke stimulans voor een optimaal functioneren van de werkwinkel zijn. Lukt dit op voorhand niet dan is hier een belangrijke neventaak voor de werkwinkel weggelegd.

Waar te vestigen

De voornaamste functie van de werkwinkel ligt in de komende vier jaren. Dit immers is de periode van overgang, van totstandkoming van een groot aantal arbeidsplaatsen. Of en in welke vorm de werkwinkel in de periode daarna moet gaan functioneren is een vraagpunt van later zorg.

De stelling dat we uitgaan van een relatief beperkte periode betekent niet dat continue evaluatie en toetsing door ons overbodig gevonden wordt. Wel dat gekozen wordt voor een tijdelijke vestiging in een huurpand.

Bij realisering op korte termijn ligt vestiging in een van de subcentra voor de hand. Zeker voor de aanlopfunctie naar bewoners is dan de voorkeur aan vestiging in ganzenhoef duidelijk. Daar staan ook enkele winkelpanden leeg. Datzelfde geldt ook voor fazantenhof. Dit subcentrum heeft echter een duidelijk minder sterke aanlopfunctie. Wel betekent het dat er geen discussie gevoerd hoeft te worden over tussentijdse verhuizing naar het hoofdcentrum. Fazantenhof immers ligt daar pal naast.

Direkte vestiging in het hoofdcentrum is af te raden.

Dit vooral omdat dat realisering van de noodzakelijke werkwinkel weer zou vertragen.

Huur winkelruimte

100 tot 150 m²

Fl.

per jaar

all in

De Formatieplaatsen

Personeelslasten

Om een eerste inventariserend plaatje te verkrijgen zijn we de functie van de werkwinkel nagelopen en is daar een hoeveelheid uren voor bepaald.

Omdat in onze ogen de aanlopfunctie sterk publieksgericht moet zijn, is daar bij de bepaling van de openingstijden ook rekening mee gehouden.

Tegelijkertijd hebben we ons daarin ook beperkt.

Openingstijden gelijk aan de winkeltijden betekenen een niet reële claim op een beperkt budget.

		ma	di	wo	do	vrij	zat	zond
ochtend	9 tot 1			x		x	x	
middag	1 tot 5				x	x		
avond	5 tot 9					x		

Totaal 24 uur voor publiek geopend.

Bewust hierbij gekozen voor een sterk aaneengesloten blok.

De invulling van de publiekskontakten zal gedeeltelijk gespreid plaats vinden. Het is van belang dat alle medewerkers kontakten met publiek hebben.

In het totaal urenpakket zullen we deze openingsuren slechts voor 2/3 als formatie-uren vermelden.

Gedeeltelijk immers is dit op te vangen door dubbeltaken. Daarnaast is het niet reëel te verwachten dat de balie kontinu beklant zal zijn (eventueel moet hiervoor een groeigarantie achter de hand worden gehouden)

De ureninvulling

Org. kursussen	12
kontakten + onderzoek bedrijven	20
bijhouden vakaturebank	10
bijhouden overige info	4
baliekontakten/intake/verkenningkontakten	16
begeleiden "starters", werkinitiatieven e.d.	4
kontakten instellingen derden, overheid/onderwijs G.A.B.	8
staf overleg	12
administratie en financiën	10
publiciteit	2
koördinatie	16
stafoverleg	8
TOTAAL	122 uren

Naast deze vaste uren behoort er nog een budget te zijn om gericht onderzoekopdrachten te verstrekken.

Datzelfde geldt ook voor het scholingsbudget. Dit laatste zal nl. gedeeltelijk niet als vaardigheid binnen de staf aanwezig zijn.

Kosten formatie 122 uren	Fl.	250.000,-
Totaal aan budget voor scholing/onderzoek door externe deskundigen		15.000,-
Organisatiekosten burokosten		21.000,-
overige huisvestingskosten		15.000,-
aktiviteitenkosten w.o. cursusmaterialen e.d.		10.000,-
Inrichtingskosten		50.000,-
Totaal (excl. huisvestingskosten)		361.000,-

bijlage 6

Overzicht geraadpleegde
instanties/personen

Ervaringsdeskundigen

- . Landelijk Steunpunt Randgroepjongerenwerk (LSR): Namco van Buren
- . Nederlands Centrum Buitenlanders (NCB): Dick Cartoon
- . Jeugd en Samenleving: Elco Hausman (hoofdredacteur)
- . Jongerencentrum 'United World' te Amsterdam: Roy Hofwijks
- . Stichting Street Corner Work (SSCW): Ide Kelderman

Projecten in den lande

Op grond van persoonlijke gesprekken en door de instellingen gepubliceerd materiaal:

- . Stichting Boni te 's Gravenhage
- . Darna, wegloophuis voor Marrokaanse jongens te Amsterdam
- . Meidenhuis te Amsterdam
- . Stichting Srefi Japi te Eindhoven

Op grond van door de instellingen gepubliceerd materiaal en ambtelijke verslagen:

- . Trefcentrum crypte te Amsterdam
- . Molukse Stichting Maniti te Amsterdam
- . Stichting Rand te Amsterdam-Noord
- . Randgroepjongerencentrum De Vuurtoren te Amsterdam
- . Jongerencentrum Wadada te Amsterdam

Organisaties/instellingen in de Bijlmermeer

- . Categoriele jongerencentra en ontmoetingsvoorzieningen:
 - . Kwakoe
 - . Godo
 - . Isos
 - . Mokro
- . Jongeren- en tienercentra onder de SFBB-koepel:
 - . Ufo
- . PSS (Hindoestaanse zelforganisatie)
- . Bijlmerteam van de Stichting Street Corner Work (SSCW)
(beheert ondermeer de gedoogruimte Ons Eigen Stekkie)
- . Stichting Federatie Buurthuiswerk Bijlmermeer (SFBB)
- . Stichting Wijk Opbouwwerk Bijlmermeer (SWOB)
- . Pool jongerenwerk Zuid-Oost
- . Centrum Beroepsopleiding en Beroepsbegeleiding Amsterdam (CBBA)
- . Projectbureau Hoogbouw Bijlmermeer
- . Wijkpost Politie Bijlmermeer
- . Gemeentelijke voorpost

bijlage 7

Geraadpleegde literatuur

RANDGROEPJONGEREN ALGEMEEN

- Ewijk, H. van
1981 Randgroepen: een probleem apart. In: *Jeugd en Samenleving*, no. 4, p. 263-269.
- Hazekamp, J.
1980 *Arbeidersjongeren*. Amsterdam: Boom en Meppel.
- Hausman, E.
1986 *Jongeren en vrijetijdsbesteding in Amsterdam*. Ongepubliceerd verslag. Amsterdam: Bureau Holding.
- Heydelberg, E. en D. van Loggem
1986 *Randgroepjongeren: optellen of meetellen?* In: *Marge*, no. 1.
- Janssen, O.J.A., K. Swiestra e.a.
1982 *Heroïnegebruikers in Nederland, een typologie van levensstijlen*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen
- Kapteyn, P.
1985 *In de speeltuin van Nederland. Over gezagsverhoudingen tussen ouderen en jongeren*. Amsterdam: Arbeiderspers.
- Jeugd en Samenleving
1985 *Vandalisme, verveling of verzet*. Themanummer, no. 6.
- Kaufman, W.J en T. Verbraek
1986 *Sociale structuur van een Marokkaanse heroïnescene*. ongepubliceerd verslag. Utrecht: Gemeente Utrecht.
- Landelijk Steunpunt Randgroepjongerenwerk
1983 *Wat heet randgroepjongeren?*
- 1985 *Beleidsplan 1985 - 1990*
- 1985 *Voorwaarden Randgroepenwerk*
- Linden, B. van der en K. Hordijk
1985 Randgroepjongeren in beeld. In: *Jeugd en Samenleving*, no. 11.
- Pels, T. e.a.
1984 *Marokkaanse jongens uit in Amsterdam*. Amsterdam: Stichting Averroes.
- Psychologie en Maatschappij
1980 Themanummer Jeugdcultuur, no. 13. Nijmegen.

- Soest, E. van
1983 De boodschappenbrief van de randgroepjongeren. In: *Jeugd en Samenleving*, no. 2. Nijmegen.
- Stijlen, F.
1984 *Druggebruik onder en (drug)hulpverlening aan Molukse jongeren*. Wijchen: Pattimura.
- Tijdschrift voor Criminologie
1984 Themanummer Heroïne, criminaliteit en sociale reacties, no. 2. Amsterdam: Boom en Meppel.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
1983 *Randgroepjongeren centraal*. 's Gravenhage: Gemeente 's Gravenhage.
- Wertmuelder, H.
1985 *Marokkaanse jongens in de wijk. Randgroepvorming onder Marokkaanse jongeren*. Utrecht: R.U Utrecht, Faculteit der Sociale Wetenschappen.

SURINAAMSE MEISJES EN RANDGROEPMEIDEN

- Berg, T. van der en M. Blom
1984 *Heroneprostituee's, een typologie van werk en levensstijlen*. Amsterdam: Mr. A. de Graaff stichting.
- McRobbie, A. en G. Garber
1976 Girls and subculture: an exploration. In: Hall, S. en T. Jefferson, Eds. *Resistance Through Rituals, Youth Subcultures in Post-war Britain*. London: Hutchinson, p. 175 - 191.
- Niekerk, M. van
1984 *Surinaamse meisjes doen het in stijl. Etnische identiteit van Creoolse meisjes in Amsterdam*. Amsterdam: doctoraalscriptie Culturele Antropologie.
- Oskam, H. van en I. Veraar
1983 *Meiden op weg naar betere tijden*. Een studie over de betekenis van meidenwerk voor meisjes en van meidenwerk als alternatief voor traditionele vormen van welzijnswerk. Amsterdam: TON.

SURINAAMSE JONGENS EN SURINAAMSE RANDGROEPJONGEREN

Biervliet, W.
1975

The hustler culture of young unemployed Surinamers.
In: Lamur, H. en J. Speckman, Eds. *Adaption of migrants from the Carribean in the European and American Metropolis*. Amsterdam: ASC.

Brana-Shute, G.
1979

On the corner, male social life in a Paramaribo Creole Neighbourhood. Assen: Van Gorcum.

Buiks, P. en M. De Rooi
1983

Rastas in a Babylon. Onderzoek naar een randgroepering van Surinaamse jongeren. Utrecht: Sociologisch Instituut.

Cashmore, E. en B. Troyna, Eds.
1982

Black youth in Crisis. London: Allen and Unwin.

Gelder, P. van
1984

Hosselen en marginalisering. In: P. van Gelder e.a., *Boneoman, Rasta's en andere Surinamers*. Amsterdam: Werkgroep AWIC/ASC, Universiteit van Amsterdam.

Sansone, L.
1984

Ethnicity and leisure time among Surinamese adolescents and young men in Amsterdam. In: P. van Gelder e.a., *Boneoman, Rasta's en andere Surinamers*. Amsterdam: Werkgroep AWIC/ASC, Universiteit van Amsterdam.

1984

And leisure time is mine. The Creole youth of Amsterdam in social welfare, vocational education and leisure time. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Sansone, L. en R. Heukels
1986

Onder Surinaamse jongeren. Amsterdam: Stadsuitgeverij.

Vermeulen, H.
1984

Etnische groepen en grenzen. Surinamers, Chinezen en Turken. Weesp: Het wereldvenster.

Voorts werd een aantal nota's en jaarverslagen van de hand van de geïnterviewde instellingen (zie bijlage 6) geraadpleegd.